

Holy Bible

Aionian Edition®

Tsikimba Bible

Kimba Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Tsikimba Bible

Kimba Bible

Language: Kimba

Nigeria (Kambari)

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 9/10/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

The Seed Company, 2025

Formatted by Speedata Publisher 5.3.10 (Pro) on 12/3/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously and <https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Volunteer help and comments are welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Tsikimba at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of *eternal punishment*. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Tsikimba at AionianBible.org/History

- 06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoa Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
- 10/20/24 - Gospel Primer handout format.
- 11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
- 01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
- 03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
- 06/21/25 - 468 translations now available in 230 languages.
- 09/01/25 - 538 translations now available in 291 languages.

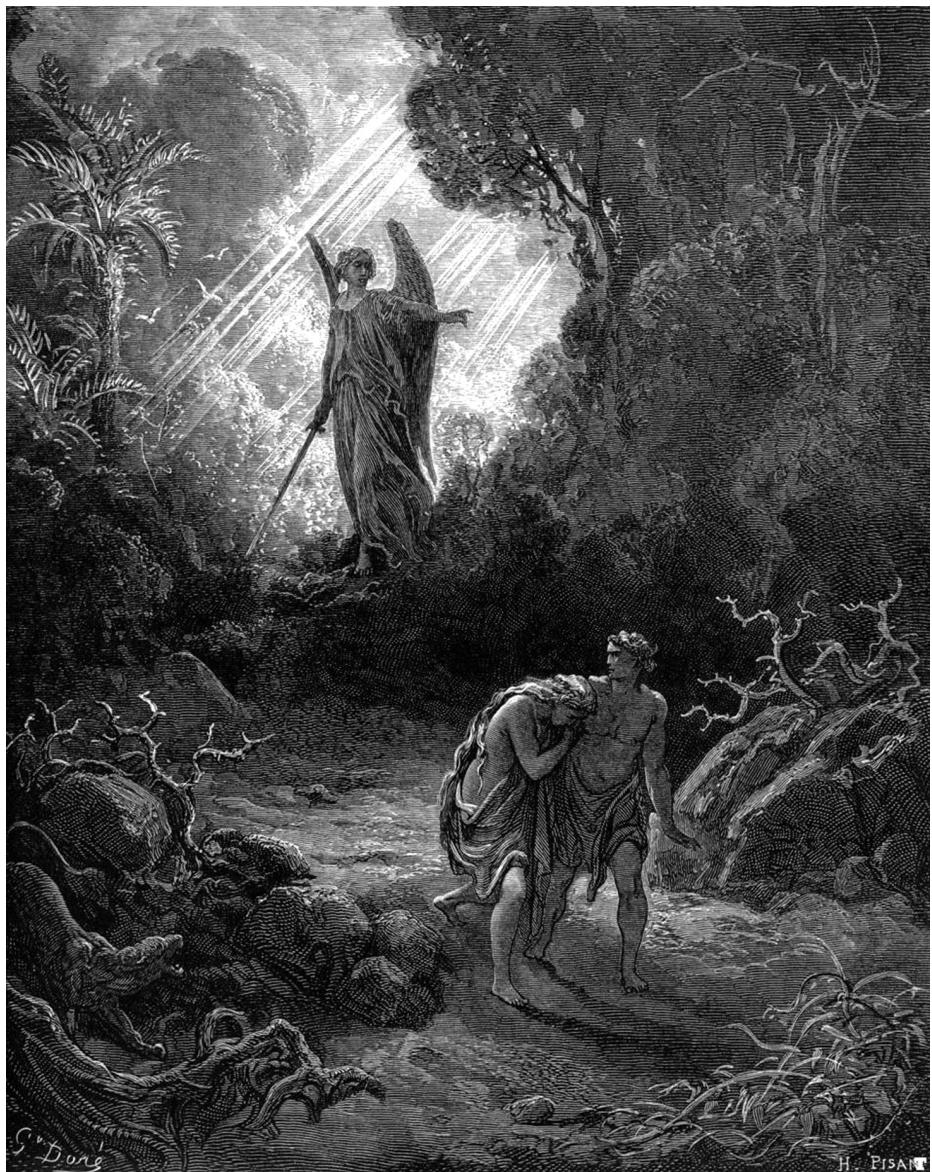
Table of Contents

OLD TESTAMENT

Adarākpi	1
Rutu	31
Mika	35
Nahum	40
Habaku	42

APPENDIX	
Reader's Guide	
Glossary	
Maps	
Destiny	
Illustrations, Doré	

OLD TESTAMENT

Adam and Eve Driven Out of the Garden of Eden

*"So he drove out the man; and he placed cherubim at the east of the garden of Eden,
and a flaming sword which turned every way, to guard the way to the tree of life."*

Genesis 3:24

Adarakpi

1 Magono ma Zuba ma isai Musa a asuvu u Katani ka Ugawunsa, u danai, **2** “Tonuko aza a Isara’ila kadyanshi ka na: A’ayin a da baci uza roku a asuvu a de wa yanka Magono ma Zuba kune, u tuko a asuvu a ushiga u anaka ko u nlala. **3** “Kune ku vuma ki udarapkpa u urunukpa u da baci a asuvu a ushiga u anaka, u tuko kagono ka ka lyopoi wa. U kana tā u tuko ka a utsutsu u Katani ka Ugawunsa, tsara udarapkpa vi u woko ili i uwusha a asu u Magono ma Zuba. **4** U kana tā uza da u tukoi udarapkpa vi u tadangu kukere ku ne a kaci ka manama mi tsara ma woko ili i uwusha i utakpa u unyushi u cingi u ne. **5** Vuma vi u kidā kagono ka madyondiom ki a kapala ka Magono ma Zuba, aku alobo a Haruna aza da a’ari adarakpi a tuko mpasa mi, aku a vishanasa n da gba a apashi a nishi a asudarapkpa u da warí a utsutsu u Katani ka Ugawunsa ki. **6** Vuma vi u minyi manama ma udarapkpa u urunukpa vi, aku u kidasa ma agbidi-agbidi. **7** Alobo a Haruna kadarakpi a da a dari ndanga a asudarapkpa vi aku a tasuku akina. **8** Alobo yi a dari agbidi a inyama yi kabolo n kaci n manivi ma ne a zuba u ndanga n da ma tasa a asudarapkpa vi. **9** Vuma vi u zai ucanga u katsumā n akpete, aku kadarakpi ki ka runukpa i’ya gba a asudarapkpa. U tuko udarapkpa u urunukpa, kune ku ilikulya ku magulani ma shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono ma Zuba. **10** “Kune ku vuma ki udarapkpa u urunukpa u da baci asuvu ushiga u a’ondom ko tani u nryadiga, u kana tā u tuko kagono ka ka lyopoi wa. **11** U kidā ma a upashi u gadi u asudarapkpa a kapala ka Magono ma Zuba, kpam alobo a Haruna kadarakpi a vishanasa mpasa mi a apashi a nishi a asudarapkpa vi gba. **12** U kidasa i’ya agbidi-agbidi kabolo n kaci n manivi, aku kadarakpi ka dari i’ya a zuba u ndanga n da mari n akina a asudarapkpa vi. **13** U zai ucanga u katsumā vi n akpete yi dem, pini nala, kadarakpi ka tuko u da aku u runukpa u da a zuba u asudarapkpa vi. Wa woko tā udarapkpa u urunukpa, kune ku ilikulya ku magulani ma shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono ma Zuba. **14** “Kune ku vuma ki ubana a asu u Magono ma Zuba udarapkpa u urunukpa u nnu u da baci, she u tuko a’adysa ko tani ntambara. **15** Kadarakpi ka tuko manu mi a asudarapkpa, u piyanla udyoku vi u takpa u da aku u runukpa u

da a zuba u asudarapkpa vi. U kana ma tyoku da mpasa ma doro a kapashi ka asudarapkpa vi. **16** U takpa katsantsan ka udyoku u manu n ilya i’ya i’ari pini asuvu,aku u vutalā a upashi u kasana u asudarapkpa a asu u da a tsu tsungusu kakomo. **17** Aku u banā ashān a ne u karī ma, shegai wa pece ma wa. Kadarakpi ki ka runukpa ma a asudarapkpa a zuba u ndanga n da mari a akina a asudarapkpa vi. Wa woko tā udarapkpa u urunukpa, kune ku ilikulya ku magulani ma shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono ma Zuba.”

2 Magono ma Zuba ma lyai kapala n kadyanshi, “A’ayin a da baci vuma wa tuko kune ku udarapkpa u ilya a kapala ka Magono ma Zuba, udarapkpa vi u woko u kira ku lewu kpam u tsungu manivi n ili i magulani i urunukpa pini a zuba. **2** U tuko u da asu u alobo a Haruna aza da a’ari adarakpi. Kadarakpi ka ka yan manyan pini vi ka kene kira ku lewu a kukere ku ne tipi ka vuma vi u tukoi vi, n manivi n ili i magulani yi gba. Kadarakpi ki ka runukpa i’ya ka woko kunzu ku ucibusa n asudarapkpa vi. Wa woko tā kune ku ilikulya ku magulani ma shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono ma Zuba. **3** Ili i’ya ya buwa a asuvu a udarapkpa u ilya vi, i Haruna n alobo a ne i’ya. Ili i uwulukpi i’ya cika i kune ku ilikulya ku magulani ma shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono ma Zuba. **4** “Ili i’ya a zungi a kalele i’ya baci vuma vi u tukoi kune ku udarapkpa u ilya, she a yain i’ya n kira ku lewu. A yain burodi u apeteli u da u nambai yisti u da a judugi n manivi ko amasa a katali a da a nambai yisti a da a gbarakai manivi. **5** Udarapkpa u ilya u vunu a zungu baci u da a mabaluwa ma udatsunku, she a yain u da n kira ku lewu ka ka nambai yisti ka vu judugi n manivi. **6** Vu jibusā u da kenu-kenu, vu doku vu tsunku u da manivi; udarapkpa u ilya u da. **7** Udarapkpa u ilya u vunu a kangala baci u da a mabaluwa, she a yain u da n kira ku lewu n manivi. **8** Vu tuko Magono ma Zuba udarapkpa u ilya u da a yain n ili i na yi. Vu nākā u da kadarakpi, eyi kpam u banka u da a asudarapkpa. **9** U dāngāsa kunzu ku ucibusa ku kune ku udarapkpa u ilya, aku u runukpa u da a zuba u asudarapkpa, kune ku ilikulya ku magulani ma shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono ma Zuba ka la vi. **10** Ili i’ya ya buwa a asuvu a udarapkpa u ilya vi, i Haruna n

alobo a ne i'ya. Ili i uwulukpi i'ya cika i kune ku adama a udarapkpa vi, she u tuko ma a kapala ka ilikulya ka a yain n akina ubana a asu u Magono Magono ma Zuba. **8** U kana ta u tadangu kukere ma Zuba. **11** “Udarapkpa u ilya wa la u da ya ku ne a kaci ka manama ma udarapkpa mi, u na Magono ma Zuba u da a ka tsungu yisti kida ma a utsutsu u Katani ka Ugawunsa. Aku wa, kpaci a ka runukpa yisti ko ishigi a kune alobo a Haruna a vishanasa mpasa mi a apashi ku ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba a asudarapkpa vi gba. **9** Asuvu udarapkpa u ndishi wa. **12** Ya fuda ta i tuko u da kune a ilimaci i n shinga, ili i'ya i kana i tuko adama a kune ku kagita ubana a asu u Magono ma Zuba, shegai a ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba i'ya na: ka yan udarapkpa n u da a asudarapkpa u woko uwunja vi gba n manivi ma ne a kida u da a asu kune ku magulani ma shinga wa. **13** I tsungu u da a gawunsai n katele ka kucina n manivi mkpadsi a kune ku udarakpa u ilya u da baci ma ma palai ucanga u katsumu n ma mari a dem ya yan. Kotsu i kpada utsungu mkpadsi zuba u ucanga u katsumu vi gba. **10** Na nluba a udarakpa u ilya u de wa, kpaci mkpadsi ma n re n manivi ma ma padara le n kapashi ka cibuga da ta kazuwamgbani ka de n Kashila. U ka lai tsulobo a asu u akada, u da a ka takpa kana ta i na kune ku udarakpa u ilya u de kabolo na nluba n re n nala mi. **11** Kadarakpi gba na mkpadsi. **14** “Ya tuko baci udarakpa u ki ka runukpa i'ya a zuba u asudarakpa; kune ilya u ilimaci i kagita asu u Magono ma Zuba, ku ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba she i na kune ku udarakpa u ilya i savu i'ya a datsuki ka la vi. **12** “Vuma vi u tuko baci maryadiga kpam a kparai. **15** I tsunku u da manivi i tsungu adama a udarakpa, she u tuko ma a kapala ili i magulani; udarakpa u ilya u da. **16** Aku ka Magono ma Zuba. **13** U kana ta u tadangu kukere ku ne a kaci ka manama ma udarakpa mi, u kida ma a utsutsu u Katani ka Ugawunsa. Aku alobo a Haruna a vishanasa mpasa mi a apashi a asudarakpa vi gba. **14** Asuvu udarakpa vi, ili i'ya u kana i tuko adama kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba i'ya na: manivi ma ma palai ucanga u katsumu n ma mari a zuba ucanga u katsumu vi gba. **15** Na nluba n re n manivi ma ma padara le n kapashi ka ka lai tsulobo a asu u akada, u da a ka takpa kabolo na nluba n re n nala mi. **16** Kadarakpi ki ka runukpa i'ya a zuba u asudarakpa; kune ku ilikulya ku magulani ma shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono ma Zuba ka la vi. Gba manivi mi ma Magono ma Zuba ma. **17** U kana ta ya lyo manivi ma nnama ko mpasa wa. Mele ma na mi ma yan ta pini a uyan u de ushani ubana, a asu u da baci dem ya dusuku.”

3 Magono ma Zuba ma lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci vuma wa tuko kune ku udarakpa u ndishi n shinga a asuvu a ushiga u anaka u ne, u tuko Magono ma Zuba kagono ko tani kanuku ka ka lyopoi wa. **2** U kana ta u tadangu kukere ku ne a kaci ka manama ma udarakpa mi, u kida ma a utsutsu u Katani ka Ugawunsa. Aku alobo a Haruna adarakpi a vishanasa mpasa mi a apashi a asudarakpa vi gba. **3** Asuvu udarakpa u ndishi n shinga vi, ili i'ya wa yanka kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba i'ya na: manivi ma ma palai ucanga u katsumu n ma mari a zuba u ucanga u katsumu vi gba. **4** U takpa dem nluba n re n manivi ma ma padara le n kapashi ka ka lai tsulobo a asu u akada, u da a ka takpa kabolo na nluba n re n nala mi. **5** Aku alobo a Haruna adarakpi a runukpa i'ya a zuba u asudarakpa, kabolo n udarakpa u urunukpa u da waria n danga ma akina; kune ku ilikulya ku magulani ma shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono ma Zuba ka la vi. **6** “U kana baci kune ku udarakpa u ndishi n shinga vi ubana a asu u Magono ma Zuba asuvu a ushiga u nlala u da baci, she u tuko kagono ko tani kanuku ka ka lyopoi wa. **7** Maku ma macon ma baci u tukoi

4 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa: **2** “Tonuko aza a Isara'ila ili i'ya a ka yan i'ya na a'ayin a da baci uza u yain unyushi u da u revei n u da wa, kpam u kofdoi mele ma te asuvu a mele ma Magono ma Zuba. **3** Magono ma Adarakpi ma yan baci unyushi, hal unyushi vi u zuwai ama a wokoi aza a unyushi, she u tuko kagono ka kanaka ka ka lyopoi wa, ka woko udarakpa u uwulukpe ubana a asu u Magono ma Zuba adama a unyushi u da u yain vi. **4** U kana ta u tuko kagono ka kanaka ki a utsutsu u Katani ka Ugawunsa a kapala ka Magono ma

Zuba, u tadangu kukere ku ne a kaci ka kanaka Ugawunsa. **19** U takpa gba manivi ma kanaka ki ki, u kida ka a kapala ka Magono ma Zuba. **5** U aku u runukpa ma a zuba u asudarakpa. **20** U kene mpasa n kanaka mi u uka n da a Katani ki. yanka kagono ka kanaka ka na ki dere tyoku **6** U dobongi majibu ma ne a asuvu a mpasa mi u da u yankai ka a yankai udarakpa u uwulukpe. vishanasa n da kushindere a kapala ka Magono Nala kadarakpi ki ka takpa unyushi u cingi u ma Zuba, a kapala ka kunya ku ubarakpa ka ama, kpam Kashila ka cimbusuka le ta. **21** Aku u kari a asuvu a Asu u Uwulukpi. **7** Wa kene ta wutukpa kanaka ki a uroto u agali u runukpa ka kpam asuvu a mpasa mi u tsungu n da a avana tyoku da u yankai ka kagita ki, kpaci udarakpa u asudarakpa u urunukpa u ili i magulani u u uwulukpe u da adama a kakuma ka ama ki. da wari asuvu a Katani ka Ugawunsa a kapala **22** “Uzapige yan baci unyushi u da u revei n ka Magono ma Zuba. Pini nala, mpasa n da n u da wa, hal u kodoi mele ma te a asuvu a buwai vi, u tsungu n da a kami ka asudarakpa mele ma Magono ma Zuba Kashila ka ne, nala u udarakpa u urunukpa u da warri a utsutsu u zuwa yi ta u woko uza u unyushi. **23** A'ayin Katani ka Ugawunsa. **8** U takpa gba manivi ma a da baci a tonuko yi unyushi u da u yain vi, kanaka ka a ka yanka udarakpa u uwulukpe vi, she u tuko magaji ma ma lyopoi wa, u yain n manivi ma ma palai ucanga u katsumu n ma udarakpa. **24** U tadangu kukere ku ne a kaci ka mari a zuba u ucanga u katsumu vi gba. **9** U magaji mi,aku u kida ma asu u da a ka kidasa takpa dem nluba n re n manivi ma ma padara nnama adama a udarakpa u urunukpa a kapala le n kapashi ka ka lai tsulobo a asu u akada, u ka Magono ma Zuba. Udarakpa u uwulukpe da a ka takpa kabolo na nluba n re n nala mi. **10** u da. **25** Kadarakpi ka dobongu majibu ma U takpa i'ya dere tyoku da a tsu takpa u kanaka ne a mpasa mi,aku u gbara n da a avana a ka a tsu yanka udarakpa u ndishi n shinga,aku asudarakpa u udarakpa u urunukpa vi. N da n kadarakpi ka runukpa i'ya a zuba u asudarakpa buwai vi, u tsungu n da a kami ka asudarakpa u udarakpa u urunukpa. **11** Shegai u bidya ukpan u udarakpa u urunukpa vi. **26** Kadarakpi ki ka u kanaka vi n inyama yi gba n kaci n akpete n runukpa ta manivi ma magaji mi gba a zuba ucanga u katsumu n awuyen yi dem, **12** wata, u asudarakpa tyoku da a tsu yan n manivi ma u bidya gba apashi a ikyamba i kanaka a da a udarakpa u ndishi n shinga, nala kadarakpi ka buwai vi u wutukpa a da a uroto u agali a asu u takpa unyushi u cingi u zapige vi adama a da a wulukpei u da a tsu wotsongsu kakomo, unyushi u ne, kpam Kashila ka cimbusuka yi ta. nte wa runukpa a da pini de. **13** “Gba kakumu **27** “Uza roku a asuvu a kakumu ka aza a Isara'ilila ka aza a Isara'ilila a yan baci unyushi u da ama u yan baci unyushi u da u revei n u da wa, hal u ushani a revei n u da wa, kpam a kodoi mele kodoi mele ma te a asuvu a mele ma Magono ma te a asuvu a mele ma Magono ma Zuba, ko a ma Zuba, nala zuwa yi ta u woko uza u unyushi. reve baci n unyushi vi wa, nala u zuwa le ta gba **28** A'ayin a da baci a tonuko yi unyushi u da u a woko aza a unyushi. **14** A tuwari baci a reve n yain vi, u tuko kanuku ka malala ka ka lyopoi unyushi vi, gba le she a tuko kagono ka kanaka wa, u yain udarakpa adama a unyushi u da u ka a ka yan udarakpa u uwulukpe a utsutsu u yain vi. **29** U tadangu kukere ku ne a kaci ka Katani ka Ugawunsa. **15** Nkoshi n kakumu ka malala ma udarakpa u uwulukpe,aku u kida ma ama n tadangu akere a le a kanaka ki a kapala asu u da a ka kidasa nnama adama a udarakpa ka Magono ma Zuba,aku uza u te u le u kida ka u urunukpa. **30** Kadarakpi ka dobongu majibu a kapala ka Magono ma Zuba. **16** Magono ma ma ne a mpasa mi aku u gbara n da a avana Adarakpi ma kene mpasa n kanaka mi u uka a asudarakpa u udarakpa u urunukpa. N da n a asuvu a Katani ka Ugawunsa. **17** U dobongu buwai vi, u tsungu n da a kami ka asudarakpa majibu ma ne a asuvu mpasa mi u vishanasa vi. **31** U wutukpa manivi mi gba tyoku da a tsu n da hal kushindere a kapala ka Magono ma yan n manivi ma udarakpa u ndishi n shinga, Zuba, a kapala ka kunya ku ubarakpa ka kari aku u runukpa ma a asudarakpa. U woko ta a Asu u Uwulukpi. **18** U kene kpam n da u udarakpa u magulani ma shinga ubana a asu gbara n da a avana a asudarakpa u da warri u Magono ma Zuba. Nala kadarakpi ki ka yan asu u Katani ka Ugawunsa. N da n buwai vi, u udarakpa u utakpa unyushi u cingi adama a tsungu n da a kami ka asudarakpa u udarakpa unyushi u cingi u vuma vi, kpam Kashila ka u urunukpa u da warri a utsutsu u Katani ka cimbusuka yi ta. **32** “Shegai u tuko baci maku

ma macon adama a udarapkpa u uwulukpe vi, u da wa. **9** Pini nala, u vishanasa mpasa n u kana ta u tuko kanuku ka ka lyopoi wa. **33** roku ma udarapkpa u uwulukpe u da u yain U tadangu kukere ku ne a kaci ka macon ma vi a apashi a asudarapkpa, u dori mpasa n da udarapkpa u uwulukpe vi,aku u kida ma asu n buwai vi a kami ka a asudarapkpa vi, kpaci u da a ka kidasa nnama adama a udarapkpa u udarapkpa u uwulukpe u da. **10** Manu ma ire mi urunukpa. **34** Kadarakpi ka dobongu majubu kadarakpi ka yanka ma udarapkpa u urunukpa ma ne a mpasa mi,aku u gbara n da a avana derere tyoku da mele ma danai. Nala kadarakpi a asudarapkpa u udarapkpa u urunukpa. N da n ki ka yan udarapkpa u utakpa unyushi u cingi buwai vi, u tsungu n da a kami ka asudarapkpa adama unyushi u cingi u vuma vi, kpam Kashila vi. **35** U wutukpa manivi mi gba tyoku da a tsu ka cimbusuka yi ta. **11** “U kana baci a'adya yi ko yan n manivi ma macon ma udarapkpa u ndishi kpam mmuku ma ntambara n re mi n la baci n shinga,aku u runukpa ma a asudarapkpa a ucira u ne adama u yanka udarapkpa u uwulukpe zuba u kune ku ilikulya ubana a asu u Magono u ne vi, she u tuko kakundatsu ka kuden ka te ma Zuba. Nala kadarakpi ki ka yan udarapkpa u utakpa unyushi u cingi adama a unyushi u cingi yi udarapkpa adama unyushi u cingi u ne. Wa u vuma vi, kpam Kashila ka cimbusuka yi ta.”

5 Magono ma Zuba ma lyai kapala n kadyanshi,
“A isa vu baci vu yain kadyanshi a kaci ka ili i'ya vu wenei ko tani vu revei,aku vu 'yuwain uyan kadyanshi, vu yan ta unyushi kpam wa ta a kaci ka vunu. **2** Ko tani vuma sawa baci ili i'ya i'ari na nshinda n ureve u ne wa,ko kakushe ka manama ma mete ma nshinda ko kpam ka ma kuwa,ko kakushe ka manama ma nshinda ma ma kabura a iyamba, wa woko ta na nshinda kpam uza u unyushi,ko an u wokoi u reve wa. **3** Vuma sawa baci dem nshinda n da n wutai a ikyamba i vuma bawu u revei n da ma zuwa vuma u woko na nshinda, tuwa u reve baci, wa woko ta uza u unyushi. **4** Vuma yan baci kpam maloko ma utsina bawu u yawunsai, u da wa yan ili i roku i shinga ko i cingi n ureve u ne wa, u tuwa u reve baci, wa woko ta uza u unyushi. **5** Vuma reve baci u yain unyushi u te a asuvu a nala yi, she u dana ucun u unyushi u da u yain vi. **6** U kana ta u tuko Magono ma Zuba ili i na i woko mavura ma unyushi u da u yain vi: U tuko kanuku ka macon ko kpam kanuku ka malala u woko udarapkpa u uwulukpe,aku kadarakpi ki ka yain udarapkpa u utakpa u unyushi u cingi adama unyushi u cingi u vuma vi. **7** “Vuma vi wa baci n ucira u macon ko maryadiga wa, wa fuda ta wa tuko a'adya a re ko kpam mmuku ma ntambara n re ubana a asu u Magono ma Zuba u woko yi katsupi ka unyushi u da u yain vi. U yanka ma te udarapkpa adama unyushi u cingi u da u yain vi, ma te kpam adama a udarapkpa u urunukpa. **8** Wa tuko ta n da a asu u kadarakpi. Kadarakpi ka gita uyan udarapkpa uwulukpe, u piyanla udyoku vi shegai wa takpamgbana

derere tyoku da mele ma danai. Nala kadarakpi a cimbusuka yi ta. **11** “U kana baci a'adya yi ko yan n manivi ma ntambara n re mi n la baci n shinga,aku u runukpa ma a asuvu a kupa ku kira ku lewu tsara a yanka ucira u ne adama u yanka udarapkpa u uwulukpe u ne vi, she u tuko kakundatsu ka kuden ka te a asuvu a kupa ku kira ku lewu tsara a yanka yi udarapkpa adama unyushi u cingi u ne. Wa tsungu manivi ko kpam ili i magulani asu u kira ki wa, kpaci udarapkpa u uwulukpe u da. **12** Wa tuko ta kadarakpi kira ki, eyi kpam wa kene ta kira ki a kukere ku ne tipi ku woko kunzu ku ucibusa. Wa runukpa ta ka a zuba u asudarapkpa tyoku u kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba, kpaci udarapkpa u uwulukpe u da. **13** Nala kadarakpi ki ka yan udarapkpa u utakpa unyushi u cingi a asuvu a unyushi u cingi u da baci dem vuma vi u yain, kpam Kashila ka cimbusuka yi ta. Kira ka ku buwai vi ka woko ta ku kadarakpi, tyoku da ku tsu woko ku ne a ka yan baci udarapkpa u ilya.” **14** Magono ma Zuba ma tonukoi Musa: **15** “Vuma yan baci ukuna u cingi, kpam u yain unyushi u da u revei n u da wa, a kaci ka ili i uwulukpi i Magono ma Zuba, she u tuko kondom ka ka lyopoi wa, a asuvu a ushiga ubana a asu u Magono ma Zuba a una katsupi ka ne u woko yi udarapkpa u utsupa unyushi u cingi. A ka yanka ta kondom ki ikebe dere n ikebe i azurufa i'ya a tsu yanka manyan a kuwa ku uwulukpi. **16** Wa yan ta kpam katsupi adama ili i uwulukpi i'ya u yain unyushi a kaci ka ne. U naka kpam kunzu ku te a asuvu a kunzu ku tawun a zuba, u naka kadarakpi uza da wa takpa unyushi u cingi u da u yain a asu u udarapkpa kondom adama a utsupa unyushi u cingi, kpam Kashila ka cimbusuka yi ta. **17** “Uza u yan baci unyushi kpam u kodoi mele ma te a asuvu a mele ma Magono ma Zuba ko u kpada baci tani ureve, wa woko ta uza u unyushi kpam unyushi vi wa ta a kaci ka ne. **18** U kana ta u banka kadarakpi ki kondom ka ka lyopoi wa, a asuvu u ushiga, u yanka ka ikebe dere n tyoku da kondom ka a tukoi adama a udarapkpa u utsupa unyushi u cingi vi; kadarakpi

kpam ka takpa tā unyushi u cingi u vuma vi akina yi, u runukpa dem manivi ma udarākpusa adama u unyushi u dā u yain u revei n u dā wa, u ndishi n shinga a zuba u ne. **13** U kāna ta kpam Kashilā ka cimbusukā yi tā. **19** Udarākpa u utsupa unyushi u cingi u dā; mayun, u yanka tā Magono ma Zuba unyushi u cingi.”

6 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa: **2** “Vuma yan baci unyushi a ukuna u cingi ara Magono ma Zuba, wata, u yinsai utoku u ne asu u ili i'ya u nāka yi kuzuwa ko u wusa yi ili, ko tani u yanka yi uboku, ko u ryafa yi. **3** Ko kpam a dana vuma tsāra ili i'ya i puwāin aku u yain kabān a kaci ka ili i'ya u tsārai, ko u tsinai utsina u kabān a kaci ka ili i'ya baci dem i tsu zuwa uza u yain unyushi u cingi. **4** Vuma yan baci asuvu a unyushi u nala vi hal a revei n unyushi u ne, she u gonuko ili i'ya u bokoi vi, ko ili i'ya u wusai ko ili i'ya a nāka yi kuzuwa ko kpam ili i'ya i puwāin aku u tsārai vi. **5** Ko tani ili i'ya u yankai utsina u kabān a kaci ka ne, wa gonuko tā uza u ili tyoku da i'ari yi hal gbam u doku yi kunzu ku te asuvu a kunzu ku tawun, kain ka nala ki ka wa yan udarākpa u utsupa unyushi u cingi u ne, kain ka dem wa gonuko uza vi ili i ne. **6** U kāna tā u banka kadaräkpi kondom ka ka lyopoi wa, a asuvu a ushiga u ncon, tsāra u woko yi katsupi ka unyushi u cingi u dā u yain. Kadarakpi ki ka yanka yi udarākpa u utsupa unyushi u cingi ubana a asu u Magono ma Zuba. A ka kidumkpa tā ka ikebe dere n tyoku kondom ka a tukoi adama u udarākpa u uwulukpe vi. **7** Kadarakpi kpam ka takpa tā unyushi u cingi u dā u yan vi a kapala ka Magono ma Zuba, kpam Kashilā ka cimbusukā yi tā ucun u unyushi u dā baci dem u yain.” **8** Magono ma Zuba ma tonukoi Musa: **9** “Nāka Haruna n alobo a ne mele a kaci ka udarākpa u urunukpa, udarākpa u urunukpa vi wa wansa tā a zuba u asudarākpa vi, akina a dā a'ari pini vi a ka wansa tā n a tasi. **10** Aku kain ka wansa baci, kadaräkpi ka uka matogo ma kunya ku linin n magbidi ma ucaku u asuvu u aminya a linin aku u purā kakomo ka udarākpa u urunukpa u dā a yain a zuba u asudarākpa vi, u tsungu ka a ikengi asudarākpa vi. **11** Aku u mondo aminya yi u uka a roku, pini nala, u purā kakomo ki u banka a uroto u agali yi, u wotsongu ka a asu u dā a wulukpei. **12** Akina a dā a'ari a zuba u asudarākpa vi a ka rongo tā utasa, a ka cimbūsa a dā wa. Usana dem kadarakpi ka rongo tā ugbatyangusu akina yi, u dari kpam udarākpa u urunukpa vi a zuba u

akina yi, u runukpa dem manivi ma udarākpusa u ilya ma na: alobo a Haruna a ka tuko tā u dā ubana a asu u Magono ma Zuba a kapala ka asudarākpa. **15** Kadarakpi ka te a asuvu a le ka shadangu kukere ku ne tipi n kira ku lewu ka udarākpa u ilya usatari n manivi, n ili magulāni i'ya i'ari a zuba u udarākpa u ilya vi gba, aku u runukpa ka ka woko kunzu ku ucibusa ku magulāni ma shinga ubana a asu u Magono ma Zuba a zuba u asudarākpa vi. **16** Haruna n alobo a ne a lyai kabuwi ka ili i'ya i buwai a udarākpa u ilya vi. A lyai ka bawu yisti a asu u uwulukpi, wata, ulanga u Katani ka Ugawunsa. **17** A yain u dā bawu a tsungi yisti, mpa Magono ma Zuba n neke tā ka a unā u kunzu ku kune ku ilikulya ka a nāka mu. Tyoku u udarākpa u uwulukpe n udarākpa u utsupa unyushi u cingi, u kāna tā u woko uwulukpi cika. **18** Gba mmuku n tsikaya n Haruna a'ali a ka fuda tā a lyai. U woko de kunzu ku kune ku ilikulya ubana ara Magono ma Zuba. Mele ma na mi ma yan tā pini a uyan u dē ushani ubana. Gba uza da baci u sawai udarākpusa vi u kāna tā u pana ikyamba i uwoko uwulukpi.” **19** Magono ma Zuba ma tonukoi Musa: **20** “Kune ka Haruna n alobo a ne a ka tuko Magono ma Zuba ka na, a kain ka a ka tsunku uza u te a asuvu a le manivi ma uneke u woko kadaräkpi: Kunzu ku te asuvu a kunzu kupa ku kakundatsu ka kuden ku kira ku lewu ku kune ku udarākpa u ilya ku kain dem, a tuko kagbidi n usana kagbidi kpam n kuvuli. **21** A vurā u dā aku a kangala u dā n manivi a mabaluwa ma udatsunku, pini nala, vu koduso u dā vu yain udarākpa u ilya u magulāni ma shinga ubana a asu u Magono ma Zuba. **22** Asuvu a kagali ka Haruna a'ali, uza da baci dem a tsunki manivi ma uneke a kaci aya wa woko Magono ma Adarakpi, aya wa yan udarākpa u nala vi ubana a asu u Magono ma Zuba, a runukpa u dā gba. U gan tā a toni mele ma nala mi ubana. **23** Udarākpa u ilya u kadaräkpi dem a ka runukpa tā u dā gba, u kāna tā a ka lya u dā wa.” **24** Magono ma Zuba ma tonukoi Musa: **25** “Tonuko Haruna n alobo a ne mele ma udarākpa u uwulukpe ma na mi: A asu u dā a tsu kida manama ma udarākpa u urunukpa nte dem a ka kida pini manama ma udarākpa u uwulukpe a kapala ka Magono ma

Zuba. Udarakpa u nala vi wà t  n uwulukpi cika. u da u bwai, u da a judugi n manivi ko kpam a 26 Kadarakpi ka ka yain udarakpa u uwulukpe kp d i ujudugu, wa woko t  u ablo a Haruna vi, aya u k nai u lyai u da a asu u uwulukpi, g n kagali ka ne, kpam a pecike le dere-dere." wata, ulanga u Katani ka Ugawunsa. 27 Uza 11 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa: "Mele da baci dem ko ili i'ya baci i sawai inyama yi ma udarakpa u ndishi n shinga ma na, u da a ka ya pana t  ikyamba i uwoko uwulukpi, mpasa yanka Magono ma Zuba. 12 Adama a ucikpa u n ne kpam n pada baci a matogo u k nai t  a da baci vuma vi u yain udarakpa vi, she u yain u z i matogo mi a asu u uwulukpi. 28 A suwan da kabolo n burodi u apeteli u da u nambai yisti baci inyama yi a magbodo ma cin, u k nai t  a u da a judugi n manivi, n amasa a katali a da a t sa ma, shegai a magbodo ma urim ma baci a nambai yisti a da a gbarakai manivi, n burodi u suwain i'ya, u k nai t  a sadara maaku a z i ma apeteli u da a yain n kira ku lewu ka a judugi n mini. 29 Kalobo ka baci dem k ri a kuwa ku n manivi. 13 Kabolo n udarakpusa u ndishi n adarakpi ka fuda t  ka takuma inyama yi; kpaci shinga u ucikpa, aku a tuko burodi u apeteli u ili i uwulukpi i'ya cika. 30 Shegai a ka takuma da a yain n yisti. 14 U k nai t  a u tuko burodi u inyama i manama ma udarakpa u uwulukpe te u te a asuvu udarakpusa u da u yansai na ma a kenei mpasa n ne a ukai asuvu a Katani vi, adama u kune ubana a asu u Magono ma ka Ugawunsa adama utakpa unyushi u cingi a Zuba, nala vi wa woko t  u kadarakpi uza da u asu u uwulukpi wa, u k nai t  a runukpa i'ya vishan sa mpasa adama a udarakpa u ndishi gbende."

7 Magono ma Zuba ma lyai kapala n kadyanshi,

"Mele ma udarakpusa u utsupa unyushi u cingi ma na, m  t  n uwulukpi cika. 2 A asu u da a tsu kida manama ma udarakpa u urunukpa nte dem a ka kida pini manama ma udarakpa u utsupa unyushi u cingi,aku kadarakpi ka vishan sa mpasa mi a apashi a asudarakpa vi g a. 3 Kadarakpi ki ka yain udarakpa n manivi mi g a a zuba u asudarakpa, wata, uwunja vi g n manivi ma ne n manivi ma ma palai ucanga u katsuma, 4 n  nluba n re n manivi ma ma padara le n kapashi ka ka lai tsulobo a asu u akada, u da a ka takpa kabolo n  nluba n re n nala mi. 5 Kadarakpi ka runukpa i'ya a asudarakpa, kune ku ilikulya ka ubana a asu u Magono ma Zuba. Nala udarakpa u utsupa unyushi u cingi u da. 6 Kalobo ka dem k ri a kuwa ku adarakpi ka fuda t  ka takuma inyama yi, shegai u k nai t  a takuma i'ya a asu u uwulukpi, kpaci ili i uwulukpi i'ya cika. 7 "Mele ma udarakpa u utsupa unyushi u cingi n udarakpa u uwulukpe ma te ma. Kadarakpi ka baci dem ka yain manyan ma utakpa unyushi u cingi vi aya wa bidya inyama i udarakpa i'ya i bwai vi. 8 Kadarakpi ka baci kpam ka yain udarakpa u urunukpa adama a uza roku, u bidya ukpan u manama ma a yankai udarakpa vi. 9 Udarakpa u ilya u da baci dem a zungi a kalele ko a kangalai a mabaluwa ko a mabaluwa ma udatsunku, wa woko t  u kadarakpi uza da u yain udarakpa vi. 10 Shegai g a udarakpa u ilya

da baci vuma vi u yain udarakpa, aku a tuko burodi u apeteli u ili i uwulukpi i'ya cika. 11 Shinga u ucikpa, a kain ka a yanka yi vi, kotsu a  s k  inyama yi i wansa wa. 12 Shegai kune ku ne adama a ushadangu u utsina ka baci, ko kpam kune ku uciga u kaci u ne, she a takuma i'ya a kain ki, i'ya baci kpam i bwai, a takuma i'ya kain ka wansa baci. 13 Inyama yi i kotso baci wa ubana a kain ka tatsu, u k nai t  a runukpa i'ya. 14 A takuma baci inyama i udarakpa u da a yain adama u udarakpa u ndishi n shinga asuvu a kain ka tatsu, a ka wushuku n uza da u yain udarakpa vi wa, kpam a ka n k  u da karing  wa. Inyama yi ya woko t  ili i icad , kpam uza da baci dem u takumai i'ya, mpasa ma unyushi mi m  t  a kaci ka ne. 15 "Inyama yi i sawa baci ili i'ya i' ri n  shind , a ka takuma i'ya wa, a runukpa i'ya. Inyama i udarakpa i'ya baci a wulukpei, uza da baci dem a wulukpei wa fuda t  u takuma i'ya. 16 Shegai uza u shind  da baci dem u takumai inyama i udarakpa u ndishi n shinga u da a yain ubana a asu u Magono ma Zuba, a ka pece yi t  n ama a ne. 17 Uza roku u sawu baci ili i shind  ko uza da baci ko asuvu a nnama n kuwa ko tani g a ili i'ya i' ri n icad , kpam u takumai inyama i udarakpa u ndishi n shinga u da a yankai Magono ma Zuba. Ucun u vuma u nala vi, a ka pece yi t  n ama a ne." 18 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa: 19 "Tonuko aza a Isara'il  vu dana: Kotsu i takuma manivi ma anaka ko ma ncon ko tani ma nryad ga wa. 20 Manivi ma manama ma ma kući agifa n manivi ma manama ma nnama n mete n wunai,

a ka fuda tà a yanka ma manyan ma roku, shegai mabana ma burodi ma bawu a tsungi yisti. 3 Vu kotsu a takuma ma wa ko kenu. 25 Gba uza da bolomgbono gba kakuma ka aza a Isara'ila a baci u takumai manivi ma manama ma kune ku utsutsu u Katani ka Ugawunsa." 4 Musa tani ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba, a peci u yain tyoku da Magono ma Zuba ma tonuko yi n ama a ne. 26 Asu u da baci dem i dusuki ya yi u yain, aku ama yi a bolomgbonoi a utsutsu takuma mpasa n manu ko tani ma nnama wa. u Katani ka Ugawunsa. 5 Musa tonukoi gba 27 Gba uza da baci u takumai mpasa, a peci yi kakuma ka aza a Isara'ila ki, "Ili i'ya Magono n ama a ne." 28 Magono ma Zuba ma tonukoi ma Zuba ma danai a yain i'ya na." 6 Aku u Musa: 29 "Tonuko aza a Isara'ila: Gba uza da wutukpài Haruna n alobo a ne u sumba le. 7 U baci dem wa tuko udarapkàpka u ndishi n shinga ukunkai Haruna matogo ma asuvuaku u siraka asu u Magono ma Zuba, u nàka pini Magono ma yi kagbawatsu, u ukunka yi matogo ma bululu, Zuba kapashi ka roku kune. 30 U tuko Magono n matogo ma ifo ma a sirakài kagbawatsu ka ma Zuba kune ku ilikulya n kaci ka ne. U tuko shinga ka a cai n akere tsara u kànai mai. 8 kpam manivi ma nnama n akamba a manama Aku Musa zuwuka yi kasolo ka uwulukpi ka yi, aku u yain udarapkàpka u uradugba a kapala makamba, asuvu a kasolo yi u zuwuka yi tà ili ka Magono ma Zuba. 31 Kadarakpi ka runukpa i'ya a tsu isà Yurim n Tumim. 9 Aku u cacika yi manivi mi a zuba usudarakpa, shegai akamba funi u kadarakpi; a kapala ka funi ki a padara tà yi a ka woko tà kunzu ku Haruna n alobo a pini maku ma urim ma zinariya ukyawan, wata, ne. 32 Magutà ma ulyaki ma manama ma a funi u uwulukpi, tyoku da Magono ma Zuba ma yankai udarapkàpka u ndishi n shinga vi, a nàka tonukoi Musa. 10 Aku Musa bidyai manivi ma ma kadarakpi ma woko kune ka vuma vi u tuko uneke u vishanàsai Katani ki n ili i'ya i'ari pini yi. 33 Maku ma Haruna ma ma yain udarapkàpka u gba a asu vi. Nala u nekei i'ya i wokoi uwulukpi mpasa n manivi ma nnama adama a udarapkàpka u ubana a asu u Magono ma Zuba. 11 U tsarai u ndishi n shinga, magutà ma ulyaki ma woko vishanàsai manivi ma roku a asudarakpa hal kunzu ku ne. 34 A asuvu a udarapkàpka u ndishi n kushindere, u nekei a asudarakpa vi u ucanga u shinga u aza a Isara'ila, mpa Magono ma Zuba manyan u ne, n mabara ma pige n kacan ka ne n bidya tà akamba a da a ràdugba*n* magutà ma dem. 12 Aku Musa tsunki Haruna manivi ma a tukoi vi n nàkai Haruna kadarakpi alobo a uneke a kaci tsara u neke yi. 13 Pini nala, u tukoi ne u woko kunzu ku le a asuvu a udarapkàpusa alobo a Haruna, u ukusa le ntogo ma asuvu n u aza a Isara'ila ubana. 35 "Nala wa woko tà ifuni, u sirakà le agbawatsu, tyoku da Magono kunzu ka a zuwukai Haruna n alobo a kagali ma Zuba ma tonuko yi. 14 Aku Musa tukoi ka ne a asuvu a kune ku ilikulya ubana a asu u kagono ka kanaka ka udarapkàpka u uwulukpe. Magono ma Zuba, ili i'ya i kànai kain ka a neke Haruna n alobo a ne a tadangi akere a le a kaci le a wokoi adarakpi a da ka gbashika Magono ka kagono kanaka ki. 15 Aku Musa kidai ka. Pini ma Zuba. 36 Magono ma Zuba ma tonukoi aza a nala, u doboi mpasa mi n majubu u gbarai n Isara'ila a nàka adarakpi ili i nala yi, ili i'ya i da a avana a asudarakpa vi tsara u wulukpe kànai kain ka u tsunku le manivi ma uneke a u da, aku u tsungi mpasa n da n bwai vi a woko adarakpi; nala wa woko tà kunzu ku le kami ka asudarakpa vi. Nala u nekei asudarakpa a uyan u le ushani ubana." 37 Nala mele ma vi u gonukoi u da uwulukpi adama a utakpa udarakpa u urunukpa ma n udarapkàpka u ilya u unyushi u cingi. 16 Musa kpam takpài gba n udarapkàpka u uwulukpe n udarapkàpka u utsupa manivi ma mari a zuba u ucanga u katsuma, unyushi u cingi n udarapkàpka u uwoko kadarakpi n kapashi ka ka lai tsulobo ka asu u akada, na n udarapkàpka u ndishi n shinga. 38 Ili i na i'ya nluba n re kabolo n manivi ma le, u runukpa Magono ma Zuba ma tonukoi Musa a Masasa i'ya a zuba usudarakpa. 17 Shegai kabuwi ka ma Sinai a kakamba, a kain ka u tonukoi aza a inyama i kanaka yi n ukpan u ne n inyama i ne n awunyen a ne gba Musa runukpa tà i'ya a uroto u agali, tyoku da Magono ma Zuba ma tonuko yi. 18 Aku Musa tukoi kondom ka udarakpa u urunukpa. Haruna n alobo a ne a tadangi akere a le a kaci ka kondom ki, 19 pini nala u kidai ka u vishanàsai mpasa mi a apashi a

8 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, 2 "Bida
Haruna n alobo a ne n aminya a tsudarakpi a
le n manivi ma uneke n kagono ka kanaka ka
uyanka udarakpa u uwulukpe n a'ondom a re n

nishi a asudarapkpa vi gba. 20 U kidasai kondom iburodi i'ya i'ari asuvu a mabana ma ucanga ki agbidi-agbidi,aku u runukpai kaci ki n akidi u uneke u kadarakpi, tyoku da mpa Magono a inyama yi kabolo n manivi mi. 21 U zai ucanga ma Zuba ma danai, 'Haruna n alobo a ne a d'a a u katsuma n akpete,aku u runukpai inyama i ka takuma i'ya.' 22 Gba ili i'ya i buwai asuvu a kondom yi gba a zuba u asudarapkpa. Udarapkpa inyama yi ko tani burodi vi, i runukpa i'ya. 23 u urunukpa u da la vi u magulan'i ma shinga, Kotsu i wut'a utsutsu u Katani ka Ugawunsa kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Magono ma Zuba ma tonukoi a uneke u kadarakpi a shadangu, kpaci uneke Musa. 24 Aku Musa zuwai a tuko kondom ka u de wa bidya ta a'ayin a shindere. 25 Ili i'ya ire ki, wata, kondom adama a uneke kadarakpi. a yain ara, a yan ta i'ya tyoku da Magono ma Haruna n alobo a ne a tadangi akere a le a zuba Zuba ma danai a yain a kaci ka udarakpa u u kaci ka kondom ki, 26 aku u kidai ka, pini upala ukuna adama a de. 27 Ya dusuku ta a nala, u kenei mpasa mi u gbarai n da a ucolu u utsutsu u Katani ka Ugawunsa kaara n kayin hal kutsuvi ku ulyaki ku Haruna, n majubu ma pige a'ayin a shindere n i kirani n udani u Magono ma ulyaki ma kukere ku ne, n majubu ma pige ma Zuba, tsara i kuwa wa, kpaci nala a tonuko ma ulyaki ma kune ku ne. 28 Aku Musa tukoi mu." 29 Aku Haruna n alobo a ne a yain gba ili alobo a Haruna, u kenei mpasa mi u gbarai n da a ucolu u atsuvu a ulyaki a le, na njubu n pige ma akere a ulyaki, na njubu n pige ma a'ene a ulyaki a le. Aku u vishanqasai mpasa mi a apashi a nishi a asudarapkpa vi gba. 30 Aku Musa takpai manivi ma kondom, n uwunja vi gba n manivi ma ne, n manivi ma mari a zuba u ucanga u katsuma gba, n kapashi ka ka lai tsulobo a asu u akada, na nluba n re kabolo n manivi ma le, n maguta ma ulyaki. 31 Asuvu a mabana ma burodi u da u nambai yisti ma mari a kapala ka Magono ma Zuba, u bidyai burodi u apeteli u te u da u nambai yisti, n burodi u apeteli u te u da a judugi n manivi, n kamasa ka katali ka te u tadangi a zuba u manivi ma kondom mi n maguta ma ulyaki. 32 Gba ili i nala yi u zuwai i'ya a akere a Haruna n alobo a ne. Aku a yankai u da udarakpa u uradugba a kapala ka Magono ma Zuba. 33 Aku Musa wushai i'ya a akere a le u runukpai i'ya a zuba u asudarapkpa kabolo n udarakpa u urunukpa a un'a udarakpa u uneke u kadarakpi. Kune ku ilikulya ka ku magulan'i ma shinga ubana a asu u Magono ma Zuba. 34 An a'ayin a shindere a abiki a uneke yi a wurai, a kain ka kullu, aku Musa isai Haruna n alobo a ne na nkoshi ma aza a Isara'il. 35 Ya dusuku ta a nala, u utsutsu u Katani ka Ugawunsa kaara n kayin hal kutsuvi ku ulyaki ku Haruna, n majubu ma pige a'ayin a shindere n i kirani n udani u Magono ma ulyaki ma kukere ku ne, n majubu ma pige ma Zuba, tsara i kuwa wa, kpaci nala a tonuko ma ulyaki ma kune ku ne. 36 Aku Musa tukoi mu." 37 Aku Haruna n alobo a ne a yain gba ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a un'a u Musa.

9 An a'ayin a shindere a abiki a uneke yi a wurai, a kain ka kullu, aku Musa isai Haruna n alobo a ne na nkoshi ma aza a Isara'il. 2 U tonukoi Haruna, "Bidyakagono ka madyondiom ma ma lyopoi wa, adama a udarakpa u uwulukpe, n kondom ka ka lyopoi wa, adama a udarakpa u urunukpa, vu tuko le a asu u Magono ma Zuba. 3 Aku vu tonuko aza a Isara'il a bidya magaji adama a udarakpa u uwulukpe, n madyondiom n macon n kayen ka te ka te n da lyopoi wa, adama a udarakpa u urunukpa. 4 A tuko dem kanaka n kondom adama a udarakpa u ndishi n shinga ubana a asu u Magono ma Zuba, n udarakpa u ilya a judugi n manivi, kpaci ara Magono ma Zuba ma wenike ta kaci ka ne ara de." 5 Aku a tukoi ili i'ya Musa tonuko le a tuko vi a kapala ka Katani ka Ugawunsa, gba kakum'a ka ama a rabai evu a shamgbusai a kapala ka Magono ma Zuba. 6 Musa kpam u danai, "Ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko da i yain i'ya na, tsara tsupige tsu Magono ma Zuba tsu wenike kaci ka ne ara de." 7 Aku Musa tonukoi Haruna, "Bana evu n asudarapkpa vu yain udarakpa u uwulukpe u vunu n udarakpa u urunukpa, vu takpa unyushi u cingi u vunu n u ama a vunu. Aku vu yain udarakpa u da ama yi a tukoi adama a utakpa unyushi u cingi u le, tyoku da Magono ma Zuba ma danai." 8 Aku Haruna banai evu n asudarapkpa vi u kidai kagono ka madyondiom ki, u yain udarakpa u uwulukpe u kaci u ne. 9 Aku alobo a ne a tuko yi mpasa mi, u dobongi majubu ma ne asuvu mpasa mi u gbarai n

da asu u avana a asudarapkpa vi. Pini nala, u a salai n mazang'a kudangusi a varai a'aci a le tsungi n da n buwai vi a kami ka asudarakpa. 10 a iyamba a lyai kayala.

Shegai u runukpai manivi mi, na nluba mi n kapashi ka ka lai tsulobo a asu u akada adama a udarakpa u uwulukpe vi a zuba u asudarakpa, tyoku da Magono ma Zuba ma tonukoi Musa. 11 Shegai inyama n ikpan yi u runukpai i'ya a uroto u agali. 12 Aku Haruna kidai manama ma udarakpa u urunukpa vi, alobo a ne kpam a na'ka yi mpasa mi aku u vishanasai n da a apashi a nishi a asudarakpa vi gba. 13 A na'ka yi kpam kaci n agbidi-agbidi a inyama yi, aku u runukpai i'ya a zuba u asudarakpa. 14 U zai ucanga u katsum'a n akpete yi, aku u runukpai i'ya kabolo n udarakpa u urunukpa u da wari a zuba u asudarakpa vi. 15 Pini nala, Haruna tukoi kune ku ama ki. U bidyai magaji ma a ka yanka udarakpa u uwulukpe u ama, u kidai ma u yain udarakpa u uwulukpe tyoku da u gitai u yain n udarakpa u uwulukpe u ne. 16 Aku u tukoi udarakpa u urunukpa, u yain u da dere tyoku da mele ma danai. 17 U tukoi kpam udarakpa u ilya, u shadangi kukere ku ne n kira, aku u runukpai ka a zuba u asudarakpa kabolo n udarakpa u urunukpa u usana vi. 18 Aku Haruna kidai kpam kanaka n kondom adama udarakpa u ndishi n shinga u ama. Aku alobo a ne a na'ka yi mpasa mi, u vishanasai n da a apashi a nishi a asudarakpa vi gba. 19 Aku a takpai manivi ma kanaka n ma kondom mi, n uwunja vi gba n manivi ma ne n manivi ma palai ucanga u katsum'a, na nluba n ma kapashi ka ka lai tsulobo a asu u akada. 20 Aku a tadangi manivi mi a zuba u akamba a nnama mi,aku u runukpai manivi mi a asudarakpa. 21 Shegai u yan ta udarakpa u uradugba n akamba n maguta ma ulyaki ubana a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Musa tonuko yi u yain. 22 An Haruna yansai udarakpa u uwulukpe n udarakpa u urunukpa n udarakpa u ndishi n shinga,aku u barakpai akere a ne ubana a asu u ama yi u zuwuka le unu u shinga. Pini nala, u cipai a zuba u asudarakpa vi. 23 Aku Musa n Haruna a uwai a Katani ka Ugawunsa. An a wutai aku a zuwukai ama yi unu u shinga,aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu wenikei kaci ka ne a asu u ama yi gba. 24 Kute-kute akina a wutai a asu u Magono ma Zuba, a runukpai udarakpa u urunukpa n manivi ma mari a zuba u asudarakpa vi. An ama gba a wenei nala,aku

a salai n mazang'a kudangusi a varai a'aci a le tsungi n da n buwai vi a kameka asudarakpa. 10 a iyamba a lyai kayala.

10 Aloba a Haruna, Nadabu n Abihu ya dem u bidyai ipurukatsu i tsikina a tsungi pini akina n ili i magulani. Pini nala, a nekei Magono ma Zuba akina a da a nambai uwulukpi ucun u da bawu u tonuko le a yain. 2 Kute-kute akina a wutai a asu u Magono ma Zuba a ly a le, a kuwai pini a kapala ka Magono ma Zuba. 3 Musa tonukoi Haruna, "Ili i'ya Magono ma Zuba ma danai i'ya la vi an u danai, 'U kana ta gba aza da a ka gbashika mu a na'ka uwulukpi u va karinga. Kpam ma wenikei ta tsupige tsu va a asu u ama gba.'" Kpam ko i te Haruna dana wa. 4 Aku Musa isai Mishayel n Iluzafan alobo a Uziyel tatakenu u Haruna. U tonuko le, "Tuwai na i canga ikyamba i amaci a de a asu u Katani vi ubana a uroto u agali." 5 Aku a tuwai a kanasai akushe yi a ntogo n le, a canga le a wutukpa le a uroto u agali, tyoku da Musa danai. 6 Aku Musa tonukoi Haruna n alobo a ne a da a buwai vi, wata, Iliyazara n Itama, u danai, "Kotsu i asa'ka kenji ka de kayakali wa, kpam kotsu i kara aminya a de wa, kawa ya kuwa ta kpam Magono ma Zuba ma yan ta upan n gba kakum'a ka ama. Shegai atoku a de, wata, gba kuwa ku aza a Isara'ilila a ka fuda ta s'aj adama aza da akina a Magono ma Zuba a lyai vi. 7 Kotsu i asa'ka utsutsu u Katani ka Ugawunsa ki wa, kawa ya kuwa ta, kpaci a gbaraka da ta manivi ma uneke ma Magono ma Zuba." Aku a yain tyoku da Musa tonuko le a yain. 8 Magono ma Zuba ma tonukoi Haruna, 9 "Avu n alobo a vunu ya so mini ma cinwi ko tani ili i'ya ya zuwa ugutukpa wa, ya uwa baci a Katani ka Ugawunsa ki, kawa ya kuwa ta. Mele ma na mi ma yan ta pini a uyan u de ushani ubana. 10 U kana ta i takpana ili i'ya i'ari uwulukpi n i'ya i nambai uwulukpi, i reve kpam dem ili i nshinda n i'ya a wulukpei. 11 U kana ta i wenishike aza a Isara'ilila gba mele ma Magono ma Zuba ma na'ka le a unu u Musa." 12 Musa yain kadyanshi n Haruna n alobo a ne a da a buwai, Iliyazara n Itama, u danai, "Bidyai udarakpa u ilya u da u buwai vi a asuvu a kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba, i fobuso u da bawu i tsungi yisti, i takuma u da a ikengi i asudarakpa, kpaci udarakpa u nala vi wa ta n uwulukpi cika. 13 I takuma u da a asu u da warri uwulukpi, kpaci kunzu ku vunu ka n alobo a vunu a asuvu a

kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ma i'ya ara de, ko an u wokoi u tsu takuma ijani n u Zuba; kpaci nala Magono ma Zuba ma tonuko tenuki, shegai wá n ubatsi u adeshikpetsu wa. 7 mu. 14 Shegai akamba a da a yankai udaràkpa Maburusunu ili i nshindà i'ya ara de, ko an u u uràdugbá n magutà ma a yankai kune da ya wokoi wa tā n ubatsi u adeshikpetsu, shegai u takuma, avu n alobo a vunu nà nkere n vunu a tsu takuma ijani u tenuku wa. 8 Kotsu i takuma asu u da a wulukpei. Kpaci a nàkà dà tā i'ya avu inyama i le ko i sawa akushe a le wa, kpaci ili n mmuku n vunu, i woko kunzu ku de asuvu a i nshindà i'ya ara de. 9 “A asuvu a ili i uma udaràkpa u ndishi n shinga u aza a Isara'ilà. 15 i'ya i'ari a mini, i'ya ya fuda ya takuma i'ya na: Magutà ma a tukoi kune n akamba a da yankai Gbà ili i'ya baci i'ari n ili yavu ashán n apici udaràkpa u uràdugbá ubana a asu u Magono a ikyamba, ko i'la baci a kushivà ko a agata, ma Zuba, kabolo n manivi ma nnama ma kune ya fuda tā i takuma. 10 Shegai kotsu i takuma ku ilikulya, tsàrà a yain udaràkpa u uràdugbá nnama n da mǎri a kushivà n agatà n da nambai ubana a asu u Magono ma Zuba. Apashi a na ili yavu ashán n apici wa, ko gba nnama n kenu yi a ka woko tā kunzu ku de, avu nà mmuku n n da mǎri a agatà ko kpam gba ili i uma i'ya i'ari vunu a ubana, tyoku da Magono ma Zuba ma a mini, kpaci ili i nshindà i'ya ara de. 11 A ka danai.” 16 An Musa vecei tsàrà u reve tyoku woko tā ili i nshindà ara de. Ya takuma inyama da a yain n magaji ma udaràkpa u uwulukpe i le ko kpam i sawa akushe a le wa. 12 Gbà ili i vi, u cinai a runukpa ma de gba! Aku u yain uma i'ya i'ari a mini i'ya bawu i'ari n ili yavu upan n Iliyazara n Itama alobo a Haruna a da a ashán n apici, ili i nshindà i'ya ara de. 13 “Icun buwai. U danai, 17 “Ndyà i bishinka dà utakuma i nnu n da ya bidya ili i icadì kpam bawu ya inyama i udaràkpa u uwulukpe a asu u da wàri takuma n da na: Kakuri n kakarikili n kasakali uwulukpi? Udaràkpa u nala vi wà tā n uwulukpi ka mashuwan, 14 n maguri n akarikili icun kau-cika; a nàkà dà tā u da tsàrà i takpa unyushi u kau, 15 n agawun icun kau-kau, 16 n kameme cingi u kakumà ka ama kpam i takpa unyushi u n kaviwin n makubí nà nwurabede icun kau-cingi a unà u le a kapala ka Magono ma Zuba. kau. 17 Kotsu dem i takuma makpàtuwa wa, n 18 An u wokoi bawu a uwai nà mpasa n manama kuvan n makubi ma pige, 18 n makubi ma eri, n mi a asuvu a Asu u Uwulukpi, wari u gan tā i kumbadoki, n kasakali, 19 n makatakau n aboro takuma i'ya a asu u da wàri uwulukpi tyoku da n a mini icun kau-kau, n tsurukpàte n agan. 20 tonuko dà.” 19 Haruna wushunki Musa, “Ara na “Gbà ili i ka'lmkpà i'ya i'ari n ashán kpam n da alobo a wà a yain udaràkpa u uwulukpe u le a'ene, ya woko tā ili i nshindà ara de. 21 Shegai a n udaràkpa u urunukpa ubana a asu u Magono asuvu a ili i ka'lmkpà i'ya i'ari n ashán yi kpam ma Zuba, kpam ili i'ya i gitai nà mpa da na! n a'ene, i roku i'ya pini i'ya ya fuda ya takuma, Wari wa yankpa wà Magono ma Zuba mari n i'ya i'ari nà ngutà n da ma fuda ma zuwa le a takuma baci udaràkpa u uwulukpe vi?” 20 An imkpà. 22 A asuvu a le i'ya ya takuma i'ya na: Musa panai nala, aku u wushuki n kadyanshi ki. Abaruma icun kau-kau, n ijaun icun kau-kau, n acu icun kau-kau. 23 Shegai gba ili i ka'lmkpà i'ya i buwai i'ya i'ari n a'ene a nishi, i woko dà ili i nshindà. 24 “Nnama n naha mi ma zuwa dà tā i woko nà nshindà. Uza dà baci dem u sawai akushe a le wa woko tā nà nshindà ubana kuvuli. 25 Uza dà baci dem u cangai akushe a le u kàna tā u zai aminya a ne, kpam wa rongo tā nà nshindà ubana kuvuli. 26 Gbà nnama n da bawu mǎri n ubatsi u adeshikpetsu, kpam bawu n tsu gonuko ijani i'ya a takumai a tenuku, ili i nshindà i'ya ara de; uza dà baci dem u sawai akushe a le wa woko tā n icadì. 27 A asuvu a nnama n da mǎri n a'ene a nishi kpam a'ari n adeshikpetsu icun i mazoli, ili i nshindà i'ya ara de. Uza dà baci dem u sawai akushe a le wa woko tā nà nshindà ubana kuvuli. 28 Uza dà baci dem

11 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa n Haruna, 2 “Tonukoi aza a Isara'ilà i dana: Icun i nnama n da ya takuma n da na a asuvu a nnama n da mǎri a iyamba: 3 Gbà manama ma baci adeshikpetsu a ne a'ari ubatsi, kpam ma tsu takuma ijani n u tenuki, ya fuda tā i takuma ma. 4 Shegai a asuvu a nnama n da n tsu takuma ijani n a tenuki ko n da mǎri n ubatsi u adeshikpetsu, n roku n da pini n da u kàna bawu ya takuma: Karakuma ili i nshindà i'ya ara de, ko an u wokoi ka tsu takuma tā ijani n ka tenuki, shegai kà n ubatsi u adeshikpetsu wa. 5 Kacari ili i nshindà i'ya ara de, ko an wokoi ka tsu takuma ijani n u tenuki, shegai kà n ubatsi u adeshikpetsu wa. 6 Nata ili i nshindà

u cangai akushe a le u kana tā u zai aminya a kpaci mpa uza u uwulukpi da. Kotsu i woko na ne, kpam wa rongo tā nshindā ubana kuvuli; nshindā adama a ili i'ya ya kaburā a iyamba kpaci ili i nshindā i'ya ara de. 29 "Naha kpam wa. 45 Kpací mpa Magono ma Zuba uza da u a asuvu a ili i'ya ya kaburā a iyamba na vi, ya wutukpā dā a uyamba u Masar tsāra n woko woko dā ili i nshindā: Kashan n kareun n agaji a Kashilā ka de; adama a nala u kana tā i woko pige icun kau-kau, 30 n mapalyaun n makuna uwulukpi, kpaci mpa uza u uwulukpi da. 46 n kabede n kakenwen n kakala. 31 Gbā ili i na "Mele ma na mi a kaci ka nnama n da mari a yi ili i nshindā i'ya ara de. Uza da baci dem u iyamba, nā nnu, n ili i uma i'ya i'ari a mini gba, sawai akushe a le wa woko tā nā nshindā ubana n ili i uma i'ya ya kaburā a iyamba gba. 47 U kuvuli. 32 Gbā ili i'ya baci dem kakushe ka le ka kana tā i takpana n da mari nā nshindā nā n rukpai a zuba u ne, ya rongo tā nā nshindā. Ili n nambai nshindā, n ili i uma i'ya a ka takuma yi ko n madanga ma baci tanī a yain i'ya, ko n i'ya bawu a ka takuma."

n kunya, ko n ukpan, ko n kakpakpa. Ko ndya baci tanī a tsu yanka i'ya manyan, u kana tā a uka i'ya a mini; ya woko tā nā nshindā ubana kuvuli, aku a wulukpe i'ya. 33 Kakushe ki ka rukpā baci a asuvu a magbodo ma cin, ili i'ya i'ari pini vi ya woko tā nā nshindā, kpam u kana tā a tāṣā magbodo mi. 34 Ilikulya i'ya baci dem mini ma magbodo ma nala mi ma sawai, ya woko tā nā nshindā. Ili i uso i'ya baci dem i'ari pini a icun i magbodo ma nala mi, ya woko tā nā nshindā. 35 Gbā ili i'ya baci dem kakushe ka le ka sawai, ya woko tā nā nshindā, ko kalele ka baci ko kpam asu u uzungusu burodi, u kana tā a tāṣā le, kpaci a woko tā nā nshindā. U kana tā u woko dā ili i nshindā. 36 Shegai kakushe ki ka rukpā baci a karāra ka mini ko a madāka ma mini, mini mi ma kana nshindā wa, shegai uza da baci dem u sawai ka, wa woko tā nā nshindā. 37 Kakushe ki ka rukpā baci a icun, icun yi ya kana nshindā wa. 38 Shegai a vishanāsa baci mini a icun yi, aku kakushe ki ka rukpai pini, icun yi ya woko tā nā nshindā. 39 "Manama ma a wushunku dā i takuma ma kuwā baci, uza da baci dem u sawai kakushe ki wa woko tā nā nshindā ubana kuvuli. 40 Uza da baci dem u takumai kakushe ki, u kana tā u zai aminya a ne kpam wa rongo tā nā nshindā ubana kuvuli. Uza da kpam dem u cangai kakushe ki u kana tā u zai aminya a ne, kpam wa woko tā nā nshindā ubana kuvuli. 41 "Gbā nnama n da n tsu kaburā a iyamba, ili i nshindā i'ya ara de; kotsu i takuma le wa. 42 Kotsu i takuma ili i'ya baci dem ya rono katsumā a iyamba, ko ili i'ya i tsu wala n a'ene a nishi ko kpam ili i'ya i'ari n a'ene ushani wa, kpaci ili i nshindā i'ya ara de. 43 Kotsu i nangasa kaci ka de n icadi a asu u utakuma ili i na yi wa, kpam kotsu i woko na nshindā adama a le wa. 44 Mpa Magono ma Zuba Kashilā ka de, u kana tā i woko uwulukpi,

12 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, 2

"Tonuko aza a Isara'ilā: Uka yan baci katsumā u matsai maku ma vali, wa woko tā na nshindā hal a'ayin a shindere, tyoku da u tsu yan a'ayin a dā wari asuvu a nshindā ma uwoto. 3 Kain ka kullā aku a kida maku mi kacombi. 4 Aku uka vi u doku u yain a'ayin kamankupa n u tatsu n u takpi nshindā adama a mpasa ma ilimaci mi. A asuvu a a'ayin a nala yi wa sawa ili i roku i'ya i'ari uwulukpi wa, kpam wa uwa a kuwa ku uwulukpi wa, hal she a'ayin a dā u shadangi a'ayin a uwulukpe a ne. 5 Shegai makere ma baci u matsai, wa woko tā na nshindā hal a'ayin kupa n u nishi, tyoku da u tsu yan a'ayin a nshindā ma uwoto. Pini nala, wa doku tā u yain a'ayin amangatatsu n a telī n u takpi nshindā adama a mpasa ma ilimaci mi. 6 "A'ayin a uwulukpe a ilimaci i maku ma vali ko maku ma tuka a shadāngi baci, u tuko kadarakpi macon ma ma yain kayen ka te a utsutsu u Katani ka Ugawunsa, adama a udarakpa u urunukpa. U tuko dem matambara ko kadya adama a udarakpa u uwulukpe. 7 Kadarakpi ki ka yan tā udarakpa vi ubana a asu u Magono ma Zuba adama a upala ukuna u uka vi. Uka vi wa woko tā bawu nshindā a mpasa n dā n wotsongi yi vi. Mele ma na mi mā tā a kaci ka uka da u matsai maku ma vali ko maku ma uka. 8 Uka vi wā baci n ucira u maku ma macon mi wa, wa fuda tā u tuko mmuku ma ntambara n re ko a'adya a re, ka te adama a udarakpa u urunukpa ka te kpam adama a udarakpa u uwulukpe. Kadarakpi ki ka yan tā udarakpa adama a upala ukuna vi tsāra u wulukpe yi kpam wa yan nā nshindā wa."

13 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa n Haruna, 2 "Ikyamba i uza i shita baci ko i'ari n abudu ko kpam i'ari n itafulishi hal u

woko yi mabałla ma ukpan ma cingi, a banka yi u tonuko ama an vuma vi wari na nshinda. a asu u Haruna kadařakpi ko kpam a asu u uza Kutsu ki ili i nshinda i'ya, kpaci mabałla ma u te a asuvu a alobo a kagali ka ne uza da wari ukpan ma cingi ma. 16 Shegai kutsu ki ku gono kadařakpi. 3 Kadařakpi ki ka takpa ta vuma vi baci ka warāmai kpam, she vuma vi u bana a utyoku, u wene baci tsileme tsa tsari a asu u asu u kadařakpi. 17 Kadařakpi ki ka takpa yi kutsu ki tsu warāmai kpam kutsu ki ku uwai hal ta kpam utyoku, mayun da baci mabałla mi ma a asuvu a ukpan, mabałla ma ukpan ma cingi warāmai,aku kadařakpi ki ka tonuko ama vuma ma yi. Pini nala, kadařakpi ki ka tonuko ama vi wa na nshinda wa, kpaci a wulukpe yi de. an vuma vi wari na nshinda. 4 Shegai asu u 18 "Vuma wari baci n kamici a ikyamba ka ka da u tafula yi a ikyamba yi pun da baci wari, taŋai, 19 aku a asu u da kamici ki kari caupa vi kpam kutsu ki ku uwa baci a asuvu a ukpan u shitai pun, ko kpam asu vi u savadai u wokoi wa, kpam tsileme tsu ikyamba tsi tsu warāma san n pun, she u ba u wenike kadařakpi. 20 Aku baci wa, kadařakpi ka wutukpä uza mabałla mi kadařakpi ka takpa asu vi utyoku, mabałla mi kau hal a'ayin a shindere. 5 Kain ka shindere ki ma uwa baci a asuvu a ukpan, kpam tsileme tsu kadařakpi ki ka doku ka takpa yi utyoku, asu asu vi tsu warāmai, kadařakpi ki ka tonuko ta u da u tafula yi vi wa baci pini tyoku da wari ama an vuma vi wari na nshinda. Mabałla ma kpam u lya kapala n utambura a ikyamba wa, ukpan ma cingi ma ma wutai a asu u kamici ki. kadařakpi ki ka asāka yi pini kau ne hal a'ayin a 21 Shegai kadařakpi ki ka takpa yi baci utyoku, shindere a roku. 6 Kain ka shindere ki kadařakpi u wene baci tsileme tsu asu u kamici ki tsu ka doku ka takpa yi utyoku u wene, utafula vi u warāma wa, kpam kutsu ki ku uwa a asuvu a gitā baci utaŋa kpam u lya kapala n utambura a ukpan wa,aku ku gitai utaŋa, kadařakpi ki ka ikyamba wa,aku kadařakpi ki ka tonuko ama wutukpä uza u mabałla mi kau n ama hal a'ayin vuma vi wa na nshinda wa, itafulishi i'ya yi a shindere. 22 Kamici ki ka tambura baci ko nte koshi. Pini nala, uza vi u zai aminya a ne u woko wa a ukpan vi,aku kadařakpi ki ka tonuko ama uza da bawu wari n icadi. 7 Shegai itafulishi yi i an vuma vi wari na nshinda. Mabałla ma ukpan tuwa i doku baci i tamburai cina u wenike de ma cingi ma. 23 Shegai kamici ki ka savada baci kaci ka ne a asu u kadařakpi, kpam u tonuko yi wa, kpam ka lya kapala n utambura wa, kalani wa na nshinda wa, u kanə ta u doku u gono a ka kamici ka. Kadařakpi ki ka tonuko ama vuma asu u kadařakpi ki. 8 Kadařakpi ki ka doku ta ka vi wa na nshinda wa. 24 "Uza u ranai baci,aku takpa yi utyoku, itafulishi yi i tambura baci a kutsu ki ku wokoi san n pun ko kpam pun, 25 ukpan vi,aku kadařakpi ki ka tonuko ama an she kadařakpi ka takpa yi utyoku mai. Tsileme wari na nshinda; mabałla ma ukpan ma cingi ma tsu asu u urana vi tsu warāma baci, kpam kutsu yi. 9 "Mabałla ma ukpan ma cingi ma kanə baci ki ku uwai hal a asuvu a ukpan, mabałla ma uza, a banka yi a asu u kadařakpi. 10 Kadařakpi ukpan ma cingi ma ma wutai pini a asu u da u ki ka takpa yi ta utyoku, abudu yi a shita baci ranai vi. Kadařakpi ki ka tonuko ama an vuma vi cika aku a warāmai a zuwai kpam tsileme tsu wari na nshinda; kpaci maken ma la wa, mabałla asu vi tsu warāmai, kpam asu vi u wokoi kutsu, ma ukpan ma cingi ma yi. 26 Shegai kadařakpi 11 mabałla ma ukpan ma cingi ma pige ma yi la ki ka takpa baci ka utyoku, u wene baci tsileme vi. Kadařakpi ki ka tonuko ta ama an vuma vi tsu asu tsi tsu warāmai wa, kpam kutsu ki ku wari na nshinda. Wa wutukpä yi kau wa, kpaci uwa hal a asuvu a ukpan wa, kpam ku gitai wa ta na nshinda. 12 "Shegai mabałla mi ma utaŋa, kadařakpi ki ka wutukpä yi kau n ama kimba baci ukpan u ikyamba vi gba, ili i'ya i hal a'ayin a shindere. 27 A kain ka shindere, kanai a kaci ubana a a'ene tyoku da kadařakpi kadařakpi ki ka doku ka takpa yi utyoku, mabałla ki ka fuda ka wene, 13 aku kadařakpi ki ka doku mi ma tambura baci a ukpan vi,aku kadařakpi ka takpa yi utyoku mai. Mabałla mi ma kimba ki ka tonuko ama an wari na nshinda; mabałla baci ikyamba gba, kadařakpi ki ka tonuko ama ma ukpan ma cingi ma yi. 28 Shegai kutsu ki vuma vi wa na nshinda wa. An u wokoi ikyamba ku lya baci kapala n utambura a ukpan vi wa, yi gba i warāmai, vuma vi wa na nshinda wa.aku ku gitai utaŋa, ushita u da koshi a asu 14 Shegai kain ka baci dem kutsu ku wuta yi u da wari u ranai vi. Kadařakpi ki ka tonuko a ikyamba, u woko de la vi uza u nshinda. 15 ama uza mabałla mi wa na nshinda wa, kpaci Kadařakpi ki ka takpa kutsu ki utyoku mai,aku kalani ka urana ka yi koshi. 29 "Vali ko uka wa

baci n kutsu a kaci ko a matsaga, **30** kadarakpi ma cingi ma tsu wutu a ukpan, **44** mabala ma ki ka takpa yi utyoku, u wene baci kutsu ki ukpan ma cingi ma yi. Wa ta na nshinda. U ku uwai hal a asuvu a ukpan, kpam tsileme kana ta kadarakpi ki ka tonuko ama an vuma vi tsa tsari a asu u kutsu ki tsu woloi tsu wokoi wari na nshinda adama a kutsu ka kari a kaci ka woli-woli n mini ma tsulon; kadarakpi ki ka ne ki. **45** "Uza mabala vi wa uka ta akashi, u tonuko ama an vuma vi wari na nshinda. Kpacisaka kpam kenji ka ne bawu u zada. U pala kalyatswa ka yi, mabala ma ukpan ma cingi ajiri a ne n u salasi, 'Mpa uza u nshinda da! ma ma kaci ko matsaga. **31** Shegai kadarakpi Mpa uza u nshinda da!' **46** Wa woko ta uza u ki ka takpa baci kalyatswa ki utyoku mai, u nshinda gb a'ayin a mabala yi, kpam wa rongo wene baci ka uwa baci a asuvu a ukpan wa, ta utyoku u ne a uroto u agali. **47** "A cina baci kpam tsileme tsu dan tsari pini a asu u mabala aminya a tsileme ko a aminya a linin a pamai, mi wa, aku kadarakpi ki ka wutukpa vuma vi **48** ko upama vi wa baci a ili i'ya a cai n tsugbere kau n ama hal a'ayin a shindere. **32** A kain ka tsu linin ko n tsileme tsu ncon, ko a ukpan, shindere, aku kadarakpi ki ka doku ka takpa ko kpam a ili i'ya a yain n ukpan, mabala ma kalyatswa ki utyoku. Mabala mi ma tambura cingi ma. **49** Upama vi wa baci tyoku u mini ma baci wa, kpam tsileme tsu mini ma tsulon tsq mete ko kpam san-san a aminya yi ko a ukpan baci pini wa, kpam dem mabala mi ma uwa baci vi ko a ili i'ya a cai, ko kpam a ili i'ya a yain n a asuvu a ukpan wa, **33** she u puni kaci ka ne, ukpan, mabala ma cingi ma, kpam u kana ta a shegai n a asu u mabala mi wa. Kadarakpi ka wenike kadarakpi. **50** Kadarakpi ka takpa upama doku ta ka wutukpa vuma vi kau n ama hal vi utyoku mai, pini nala, u wutukpa ili i'ya i'ari a'ayin a shindere a roku. **34** A kain ka shindere n upama vi kau ubana a'ayin a shindere. **51** ki kadarakpi ka doku ka takpa kalyatswa ki Kain ka shindere ka rawa baci, wa doku ta u utyoku, ka tambura baci a ukpan wa, kpam ka takpa upama vi utyoku. Upama vi u tambura uwa baci a asuvu a ukpan wa, aku kadarakpi baci a aminya yi ko a ili i'ya a cai ko a ukpan, ki ka tonuko ama an vuma vi bawu wari na ko kpam gb ili i'ya baci dem a yain n ukpan, nshinda. Pini nala, uza mabala vi u zai aminya mabala ma cingi ma; ili yi i woko ta i nshinda. a ne u woko bawu icadi. **35** Shegai kalyatswa **52** U kana ta kadarakpi ki ka runukpa aminya yi, ki ka tuwa ka tambura baci a ikyamba, cina ko ili i'ya a cai n tsileme tsu ncon ko tsugbere tani kadarakpi ka dana de wa na nshinda wa, tsu linin, ko kpam gb ili i'ya a yain n ukpan **36** kadarakpi ki ka doku ka takpa ka utyoku. i'ya mabala mi ma kana. An u wokoi ili i na yi Ka tambura baci a ukpan vi, kotsu kadarakpi mabala ma cingi ma, u kana ta a runukpa i'ya. ki ka zami uwene tsileme tsu mini ma tsulon **53** Shegai kadarakpi ki ka takpa baci utyoku mai, wa, kpaci vuma vi wa ta na nshinda. **37** Shegai u wenei upama vi u tambura a aminya yi ko a kadarakpi ki ka wene baci kalyatswa ki ka ili i'ya a cai, ko kpam gb ili i'ya a yain n ukpan tana, kpam tsileme tsu dan tsari a uwuta pini, wa, **54** aku kadarakpi ki ka zuwa a zai ili yi. Pini mabala mi ma tana de la vi, uza mabala vi wa nala, u doku u wutukpa ili yi kau ubana a'ayin a na nshinda wa. Kadarakpi ka tonuko ama vuma shindere a roku. **55** Aku u doku u takpa ili i'ya a vi wa na nshinda wa. **38** "Vali ko uka wa baci n zai vi utyoku. Upama vi u savada baci mini wa, ikyamba padi-padi pun, **39** kadarakpi ka takpa ko an u wokoi u kpadai utambura, ili yi i'a ta yi utyoku. Apani yi a'la baci kapusuwali, apani na nshinda. A runukpa i'ya, ko upama vi wa a da yi koshi, wa na nshinda wa. **40** "Kenji ka baci a asuvu ko a kateshe ka ili yi. **56** Shegai vuma ka wolo baci hal kaci ka wokoi n kukpani, kadarakpi ki ka takpa baci ili yi utyoku, aku u vuma vi wa na nshinda wa. **41** Kenji ka kapala ka wenei upama vi u kporo de an a zai i'ya, u kara kaci ka baci ka woloi hal kucen ku ne ku wokoi asu u da upama vi wari a aminya yi, ko a ili i'ya n kukpani, wa na nshinda wa. **42** Shegai kutsu a cai vi, ko kpam gb ili i'ya a yain n ukpan. ka baci pini san n pun a kukpani ki ko kukpani **57** Upama vi u doku baci u wutai a aminya yi ku kucen ki, mabala ma ukpan ma cingi ma ma ko a ili i'ya a cai vi, ko kpam gb ili i'ya a yain wutai pini a kaci ko kucen ka kari n kukpani ki. n ukpan, mabala ma utambura ma, u kana ta **43** Kadarakpi ki ka takpa yi utyoku. Ushiti wa a runukpa ili yi. **58** Shegai upama vi u puwan baci pini a asu u kutsu ka kari a kaci ko kucen baci gb an a zai aminya yi, ko ili i'ya a cai vi, ku ne ki san n pun, tyoku da mabala ma ukpan ko kpam gb ili i'ya a yain n ukpan, a doku a

zai i'ya ya woko tà ili i'ya i'ari nà nshindà wa." nnama ma ufarakpa u uwulukpe n ufarakpa 59 Mele ma na mi a kaci ka upàmà u da wàri a u urunukpa. Tyoku da ufarakpa u uwulukpe aminya a tsileme tsu ncon ko aminya a linin, ko wàri u kadarakpi, nala dem ufarakpa u utsupa a da a cai ko kpam a da a yain n ukpan, tsara a unyushi u cingi wa woko u kadarakpi. Ufarakpa reve ko ili yi i'á nà nshindà ko i'á nà nshindà wa. u na vi wà tà uwulukpi cika. 14 Kadarakpi ki ka kene mpasa ma ufarakpa u utsupa unyushi u cingi vi, u gbara n da a ucoli u kutsuvu ku ulyaki

14 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, 2 "Mele ma na mi mà tà a kaci ka aza da a ka ciga uwulukpe a mbalà ma ukpan ma cingi: Aza da baci a tanài u kànà tà a tuko le a asu u kadarakpi. 3 Kadarakpi ki ka bana a uroto u agali yi u takpa uza u mabala mi utsuku. Uza u mabala vi u tana baci, 4 kadarakpi ki ka zuwa a tuko nnu n re ma uma n da bawu mari na nshindà, n katyangi ka madanga ma sida, n tsugbere tsu shili, n avuku a kacilumani adama a uza da a ka wulukpe vi. 5 Kadarakpi ki ka zuwa a kida manu ma te a magbodo ma cin ma a shadangi n mini ma agata ma shinga. 6 Pini nala, u bidya manu ma ma màri n uma vi, n macaka ma sida mi n tsugbere tsu shili n avuku a kacilumani yi, u lyubugu pini a asuvu mpasa n manu ma a kidai a mini ma agata ma shinga mi. 7 Aku u vishanasaka vuma da a ka wulukpe adama a mabala ma ukpan ma cingi mi mpasa mi hal kushindere. Pini nala, u tonuko ama yi a wulukpe yi de, aku u asaka manu ma màri n uma vi ma imkpa. 8 "Uza da a ka wulukpe vi u kànà tà u zai aminya a ne u kuruwa kenji ka ne gba kpam u sumba. Wa woko tà uza da u nambai nshindà. Pini nala, wa gono tà pini a agali yi, shegai wa dusuku pini a katani ka ne wa hal she a'ayin a shindere. 9 Kain ka shindere ki ka rawa baci, wa kuruwa tà gba kenji ka ne, n matsaga ma ne, n agala a'eshi a ne, n kenji ka ikyamba i ne gba. Wa za tà aminya a ne kpam u sumba. Aku u woko uza da u nambai nshindà. 10 "Kain ka kullà, wa tuko tà mmuku ma a'ondom n re n da lyopoi wa, n maku ma macon ma kayen ka te ma ma lyopoi wa, n akundatsu a kuden a telu a kira ku lewu ka a judugi n manivi adama a ufarakpa u ilya, na ndele n manivi n tatsu. 11 Kadarakpi ki ka tuko vuma vi n icanga i nala yi a kapala ka Magono ma Zuba a utsutsu u Katani ka Ugawunsa. 12 Kadarakpi ki ka bidya maku ma kondom ma te n madele ma manivi mi u yain ufarakpa u utsupa unyushi u cingi, u rafugba kpam u da u woko ufarakpa u urafugba ubana a asu u Magono ma Zuba. 13 U kida macon mi a asu u da a ka kidasa

ku uza da a ka wulukpe vi, n majubu ma pige ma kukere ku ulyaki ku ne, n majubu ma pige ma kune ku ulyaki ku ne. 15 Pini nala, kadarakpi ki ka kene manivi mi a katau ka kukere ku ugula ku ne, 16 u dobongusu majubu ma ne ma kukere ku ulyaki pini a manivi ma màri a katau ka kukere ku ugula ki, u vishanasaka ma hal kushindere a kapala ka Magono ma Zuba. 17 Manivi ma ma buwa a katau ka kukere ku ne ki, u dobongu majubu ma kukere ku ulyaki ku ne, aku u gbara n da a ucoli u kutsuvu ku ulyaki ku uza da a ka wulukpe vi, n majubu ma pige ma kukere ku ulyaki ku ne, n majubu ma pige ma kune ku ulyaki ku ne, a asu u da a'ari a gbarasai mpasa ma ufarakpa u utsupa unyushi u cingi. 18 Manivi ma ma buwai a katau ka kukere ku kadarakpi ki, u tsunku vuma vi a kaci. Nala kadarakpi ka pala ukuna u vuma vi a asu u Magono ma Zuba. 19 "Aku kadarakpi ki ka yain ufarakpa u uwulukpe tyoku u ufarakpa u upala ukuna adama a vuma da a wulukpei vi an wàri nà nshindà. Pini nala, kadarakpi ka kida manama ma ufarakpa u urunukpa. 20 Kadarakpi ki ka yain ufarakpa u urunukpa n ufarakpa u ilya a zuba u asudarakpa vi. Tyoku da wa palasa ukuna u vuma u da a wulukpei u da la vi. Vuma vi wa woko nshindà wa. 21 "Shegai vuma vi wà bacu n ucira u da wa fuda wa tuko icanga i na yi wa, u tuko kondom ka te adama a ufarakpa u upala ukuna, a yain ufarakpa u urafugba adama a uwulukpe u ne. U tuko dem kakundatsu ka kuden ku te ku kira ku lewu, ka a judugi n kunzu ku te asuvu a kunzu ku tatsu ku ma manivi adama a ufarakpa u ilya, n madele ma manivi. 22 U tuko dem a'adya a re ko kpam mmuku ma ntambara n re, i'ya baci dem wa fuda wa tuko. Ma te adama a ufarakpa u uwulukpe, ma te kpam adama a ufarakpa u urunukpa. 23 Kain ka kullà vuma vi u tuko le a kapala ka kadarakpi adama a uwulukpe vi. U tuko le a utsutsu u Katani ka Ugawunsa a asu u Magono ma Zuba. 24 Kadarakpi ki ka bidya maku ma kondom ma ufarakpa u utsupa unyushi u cingi kabolo n madele ma manivi mi,

u rədugbə i'ya ubana a asu u Magono ma Zuba kuwa ki utoyoku. Upamə vi u tambura baci a u woko udarəkpa u urədugbə. 25 U kida macon asaga yi, 40 aku kadarakpi ki ka zuwa a takpusa ma udarəkpa u utsupa unyushi u cingi vi, aku u atali a da a'lari n upamə vi a vutaləsa a da a asu kene mpasa mi u gbara n da a ucolu u kutsuvu u nshinda a uroto u ilyuci. 41 Pini nala, u zuwa ku ulyaki ku uza da a ka wulukpe vi, n majubu kpam a sadara gba asaga a asuvu a kuwa ki, aki ma pige ma kukere ku ulyaki ku ne, n majubu cin tsa a sadarai vi a pura tsa a ba a wotsongu a ma pige ma kune ku ulyaki ku ne. 26 Pini nala, uroto u ilyuci a asu u da wari na nshinda. 42 kadarakpi ki ka tsungu manivi mi a katau ka Pini nala, u zami atali a roku a ukusa a da a asu kukere ku ugula ku ne, 27 u dobongusu majubu u da a takpusai a nide yi, aki kpam a reku cin ma ne ma kukere ku ulyaki pini a manivi ma tsu savu a gunuwān asaga a kuwa yi. 43 "Upamə mari a katau ka kukere ku ugula ki, u vishanasa vi u doki baci u wutai pini a kuwa ki kpam, cina ma kushindere a kapala ka Magono ma Zuba. 28 u takpusa de atali yi kpam a sadarasai kuwa ki a Kadarakpi ki ka gbarasaka uza da a ka wulukpe lapulai a gunuwain ka, 44 kadarakpi ki ka tuwa vi manivi ma mari a katau ka kukere ku ugula ku ka takpa u da utoyoku. Upamə vi u tambura baci ne ki, a asu u da a gbarasai mpasa ma udarəkpa a kuwa ki, mabala ma cingi ma. Kuwa ki ka ta u utsupa unyushi u cingi, wata, a majubu ma na nshinda. 45 She a wasa kuwa ki, n atali yi na kukere ku ulyaki ku ne, n ucolu u kutsuvu ku ndanga mi gba n ili i'ya a gunuwunkai kuwa ki, ulyaki ku ne, n majubu ma pige ma kukere ku aki a wutukpa i'ya a uroto u ilyuci ubana a asu ulyaki ku ne, n majubu ma pige ma kune ku u nshinda. 46 Uza da baci dem u uwai a kuwa ki ulyaki ku ne. 29 Manivi ma ma buwai a katau ka a asuvu a a'ayin a da kadarakpi ki ka zuwai a kukere ku kadarakpi ki, u tsunku vuma vi a kaci. gbagirayi ka, wa woko ta uza u nshinda ubana Nala kadarakpi ka pala unyushi u vuma vi a kuvuli. 47 Uza da baci dem u lavutai ko u lyai asu u Magono ma Zuba. 30 Pini nala, kadarakpi ilikulya pini a kuwa ki u kana ta u zai aminya ka darakpa a'afya ko ntambara, i'ya baci gai a ne. 48 "Shegai kadarakpi ki ka tuwa baci ka dem vuma vi wa fuda wa tuko. 31 Ma te adama takpai kuwa ki utoyoku, kpam upamə vi u doku a udarəkpa u uwulukpe, ma te kpam adama a u wuta u tambura pini a kuwa ki wa, a'ayin a da udarakpa u urunukpa kabolo n udarakpa u ilya. a gunuwain ka vi, u tonuko ama, kuwa ki ka na Tyoku da kadarakpi ki ka yan udarəkpa u upala nshinda wa, kpaci upamə vi u buwa kpam wa. ukuna a asu u Magono ma Zuba adama a vuma 49 Kadarakpi ki ka bidya ta nnu n re, n macaka da a wulukpei vi da la vi. 32 Nala vi mele ma ma madfanga ma sida, n tsugbere tsu shili, n a kaci ka uza da wari n mabala ma ukpan ma avuku a kacilumani tsara u utakpa nshinda n cingi, uza da wari n ucira u da wa tuko ucanga u kuwa ki. 50 Wa kida ta manu ma te a asuvu a n udarakpa adama a uwulukpe u ne tyoku da a ka re mi a zuba u magbodo ma cin ma a shadangi ciga wa." 33 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa n mini ma agata ma shinga. 51 Pini nala, u bidya n Haruna, 34 "A'ayin a da baci i uwai a uyamba macaka ma sida mi, n avuku a kacilumani yi, n u Ka'anu u da ma naqə da u woko uyamba u tsugbere tsu shili tsi, n manu ma te ma mari n de, mele ma ya tono ma na n zuwa baci upamə uma vi u lyubugu pini a mpasa n manu ma a u wutai a kuwa ku roku a uyamba vi. 35 Gba kidai a zuba u mini mi, aki u vishanasa a kuwa uza da baci dem wari n kuwa ki u kana ta u ki hal kushindere. 52 Nala wa takpa nshinda n tuwa u tonuko kadarakpi, u dana, 'N wene ta ili kuwa ki na mpasa n manu mi, n mini ma agata i roku yavu upamə a kuwa ku va.' 36 Pini nala, ma shinga mi, n manu ma uma, n madfanga ma kadarakpi ki ka zuwa ta a wutukpusa ucanga u sida, n avuku a kacilumani, n tsugbere tsu shili. kuwa vi gba a ulanga kahu u uwa a kuwa ki u 53 Aku u asaka manu ma uma mi ma laza ubana takpa upamə vi utoyoku, tsara gba ili i kuwa yi i a mete a uroto u ilyuci. Tyoku da wa shadangu woko na nshinda wa. 37 Aku kadarakpi ka uwa mele ma utakpa u unyushi u cingi u da la vi, pini u takpa utoyoku u upamə u da wari a kasaga kpam a takpa de la vi nshinda n kuwa mi. 54 ki, wa baci tyoku u mini ma mete ko kpam san- "Mele ma na mi a kaci ka mabala ma cingi ma san n padji-padi, kpam upamə vi u uwa baci a ukpan u ikyamba icun kau-kau ma n mabala asuvu a kasaga ki, 38 aki u wuta pini u gbagirya ma kalyatsuwa, 55 n upamə a matogo n a'uwa, kuwa ki hal a'ayin a shindere. 39 U kana ta 56 n ushita n abudu n itafulishi, 57 tsara a reve kadarakpi ki ka gono kain ka shindere u takpa ko ili i'a na nshinda ko i'a n i'ya wa."

15 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa n tsalali tsu ma sawai, u kana t̄ a zai ka, kpam Haruna, 2 “Tonuko aza a Isara’ila vu dana: ka rongo t̄ na nshindā ubana kuvuli. 18 “Vali Vali da baci dem wari na ncana, ncana mi ma vaku baci n uka hal mini ma tsalali ma wutai, zuwa yi t̄ a u woko na nshindā. 3 Mele ma u kana t̄ gba le a sumba, kpam a ka rongo t̄ na nshindā ma ne ma na adama a ncana n ne: Ko na nshindā ubana kuvuli. 19 “Uka wene baci tsalali tsu buwa baci ulala ko kpam tsu asakai nshindā ma uwoto, wa rongo t̄ na nshindā hal ulala, vuma vi w̄a t̄ a na nshindā. 4 “Ivamkpatsu a’ayin a shindere, kpam gba uza da baci dem u i’ya baci dem vuma vi u vakunki ya woko t̄ na sawa yi wa rongo t̄ na nshindā ubana kuvuli. nshindā. Kpam dem gba ili i’ya u dusunki ya 20 “Ili i’ya baci dem uka vi u vakunki ko kpam u woko t̄ dem na nshindā. 5 Uza da baci dem u dusunki a’ayin a da wari a nshindā ma uwoto sawai ivamkpatsu i ne u kana t̄ a u zai aminya a mi, ya rongo t̄ na nshindā. 21 Uza da dem u ne aku u sumba, kpam wa rongo t̄ na nshindā sawai ivamkpatsu i ne, u kana t̄ a u zai aminya a ubana kuvuli. 6 Nala dem uza da baci u dusuki ne kpam u sumba, kpam wa rongo t̄ na nshindā a ili i ndishi i’ya vuma vi u dusunki, u kana t̄ a u ubana kuvuli. 22 Uza da baci dem u sawai ili i’ya zai aminya a ne aku u sumba, kpam wa rongo t̄ a u dusunki, u kana t̄ a u zai aminya a ne kpam u na nshindā ubana kuvuli. 7 “Uza da baci dem u sumba, kpam wa rongo t̄ na nshindā ubana sawai vuma vi u kana t̄ a u zai aminya a ne aku kuvuli. 23 Ili i’ya baci pini a zuba u ivamkpatsu yi kpam u sumba, kpam wa rongo t̄ na nshindā ko kpam ili i’ya u dusunki vi, a’ayin a da baci ubana kuvuli. 8 “Vuma vi cikpunka baci uza da uza roku u sawai i’ya wa rongo t̄ na nshindā bawu wari na nshindā atatsa, u kana t̄ a u zai ubana kuvuli. 24 Vali vaku baci n eyi a’ayin a da aminya a ne aku u sumba, kpam wa rongo t̄ a wari na nshindā ma uwoto mi hal mpasa mi n na nshindā ubana kuvuli. 9 “Ugalu u da baci sawa yi, wa rongo t̄ na nshindā hal a’ayin a dem vuma u yuwai u dusunki, wa woko t̄ na shindere. Gba ivamkpatsu i’ya baci u vakunki ya nshindā. 10 Uza da baci dem u sawai ili i’ya woko t̄ dem na nshindā. 25 “Uka wa lala baci vuma vi u dusunki, wa rongo t̄ na nshindā mpasa a’ayin ushani, bamu n a’ayin a uwene ubana kuvuli. Uza da kpam dem u cangai ili i’ya nshindā ma uwoto n ne, ko kpam uwene u vuma vi u sawai ko u dusunki, u kana t̄ a u zai nshindā mi n wura baci a’ayin, wa rongo t̄ na aminya a ne aku u sumba, kpam wa rongo t̄ na nshindā a’ayin a da wa lala vi dere tyoku da u nshindā ubana kuvuli. 11 “Uza da baci dem uza tsu yan w̄a baci a asuvu a nshindā ma uwoto n u ncana mi u sawai kahu u zai akere a ne, u kana t̄ a ne. 26 Ivamkpatsu i’ya baci dem u vakunki ko t̄ a u zai aminya a ne aku u sumba, kpam wa kpam ili i’ya baci dem u dusunki a a’ayin yi, rongo t̄ na nshindā ubana kuvuli. 12 “Magbodo ya rongo t̄ na nshindā dere tyoku u a’ayin a ma cin ma baci uza u ncana vi u sawai a ka uwene nshindā ma uwoto n ne. 27 Uza da baci tas̄ a t̄ ma, shegai gba icanga i manyan i’ya a dem u sawai ili i nala yi wa woko t̄ na nshindā. shei a madanga i’ya baci vuma vi u sawai, a U kana t̄ a u zai aminya a ne kpam u sumba, zai i’ya. 13 “A’ayin a da baci uza u ncana vi u kpam wa rongo t̄ na nshindā ubana kuvuli. 28 tanai, u keci a’ayin a shindere adama a utakpa “A’ayin a da baci ulala vi u kotsoi, u keci a’ayin u nshindā n ne. U kana t̄ a u zai aminya a ne aku a shindere, nala wura baci, wa woko t̄ uza da a u sumba n mini ma agata ma shinga, pini nala, wulukpei. 29 Kain ka kulla, u tuko kadarakpi wa woko t̄ uza da a wulukpei. 14 Kain ka kulla, a’adya a re ko kpam mmuku ma ntambara n u tuko a’adya a re ko mmuku ma ntambara n re re a utsutsu u Katani ka Ugawunsa. 30 Aku a asu u Magono ma Zuba a utsutsu u Katani ka kadarakpi ki ka yain udarakpa n ma te adama Ugawunsa, aku u na kadaarakpi. 15 Kadarakpi a udarakpa u wulukpe, ma te kpam adama a ki ka yain udarakpa n ma te adama a udarakpa udarakpa u urunukpa. Kadarakpi ki ka yan t̄ a u wulukpe, ma te kpam adama a udarakpa u upala ukuna u ne a kapala ka Magono ma Zuba urunukpa. Kadarakpi ki ka yan t̄ a udarakpa u adama a nshindā ma ulala u ne. 31 “Tyoku da upala ukuna u ne a kapala ka Magono ma Zuba ya takpa mu aza a Isara’ila kau da la vi a asuvu adama a ncana n ne. 16 “Mini ma tsalali ma lala a nshindā n le, tsara a kuwa adama a nshindā n baci uza a ikyamba, u kana t̄ a u sumba, kpam le a asu u unangasa mu Katani ka Kavasu ka wa rongo t̄ na nshindā ubana kuvuli. 17 Gba kari a mere ma le wa. 32 Nala vi mele ma a kaci kunya ko kpam ukpan u da baci dem mini ma ka uza da tsalali tsu ne tsa lala n uza da wari

nā nshindā adama a ulālā u mini ma tsalali. 33 A ne n malubā ma ili i magulāni, aku u banka Nala dem uka u da wa wene nshindā ma uwoto, i'ya a kucinā ku kunya ku ubārakpā ki. 13 Aku u n vali ko uka da wa lālā, kpam dem n vali da vaki n uka da wāri nā nshindā ma uwoto."

16 Magono ma Zuba ma dansai n Musa cina

alobo a Haruna a re a kuwā de, aza da a tuwai a kapala ka Magono ma Zuba a nekei akina a da bawu a'ari uwulukpi ucun u da bawu u tonuko le a yain. 2 U danai, "Tonuko utoku u vunu Haruna kotsu u uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi a kucinā ku kunya ku ubārakpā kavama wa, kpaci nte n tsu wenike pini kaci ka vā a asuvu a kalishi a zuba u kakimbatsu ka utakpa unyushi u cingi, wata, a asu u utakpa u unyushi u cingi. U 'yuwan baci upana urono u atsuvu u na vi, wa kuwā tā. 3 "Shegai tyoku da Haruna wa uwa a Asu u da u Lakai Uwulukpi vi u da na: u tuko ve kagono ka kanaka adama a udarākpa u uwulukpe n kondom adama a udarākpa u urunukpa. 4 Kahu u uwa pini, u kānā tā u sumbā ve akyu u uka ntogo ma uwulukpi n ne n aminya a limin, wata, matogo ma kenu n magbidi ma ucaku n kagbawatsu n funi. 5 Gba kabolo ka aza a Isara'ilā a ka nākā tā Haruna vi ngaji n re adama a udarākpa u uwulukpe n kondom adama a udarākpa u urunukpa. 6 "Haruna vi wa dārakpa tā kagono ka kanaka ki adama a udarākpa u uwulukpe u kaci u ne, akyu kpam u takpa unyushi u cingi u ne n u aza a kuwa a ne. 7 U bidya kpam ngaji n re n nala mi u tuko n da a kapala ka Magono ma Zuba a utsutsu u Katani ka Ugawunsa. 8 U varanku ngaji n re mi urutā, ma te adama a Magono ma Zuba, ma te kpam adama a Azazel. 9 Ma baci urutā u rukpai a kaci ka ne adama a Magono ma Zuba, she u tuko ma a kapala ka Magono ma Zuba u yain udarākpa u uwulukpe n ma. 10 Shegai ma urutā u rukpai a kaci ka ne adama a Azazel vi, a ka tuko tā ma n uma a kapala ka Magono ma Zuba, tsāra a yanka ma manyan adama a utakpa u unyushi u cingi a tutsvku ma ubana a Azazel a kakamba. 11 "Haruna kpam wa tuko tā kagono ka kanaka a kapala ka vā ka woko yi udarākpa u uwulukpe u ne n utakpa u unyushi u cingi u ne n u aza a kuwa a ne; pini nala, u kida kanaka ki adama a udarākpa u uwulukpe u ne. 12 Wa bidya tā ipurukatsu i akina i urunukpa ili i magulāni ushadangi n tsikina a asudarākpa u dā wāri a kapala ka Magono ma Zuba. U shadangu kpam akere a re

tsungu ili i magulāni yi pini a akina a kapala ka Magono ma Zuba, tsāra kānā ka ili i magulāni yi i kimba kakimbatsu ka utakpa u unyushi u cingi ka Akpati u Kazuwamgbani ki, tsāra u kuwā wa. 14 Aku u kene mpasa n kagono ka kanaka ki u vishanāsa n da n majubu ma ne a kapala ka kakimbatsu ka utakpa unyushi u cingi vi a kapashi ka kasana. Wa vishanāsa tā mpasa mi a kapala ka kakimbatsu ki n majubu ma ne hal kushindere. 15 "Pini nala, u kida malala ma udarākpa u uwulukpe adama a ama yi, u tuko mpasa mi a kucinā ku kunya ku ubārakpā ki. Wa yanka tā dem n da tyoku dā u yankai mpasa n kagono ka kanaka mi, wata, wa vishanāsa tā n da a zuba u kakimbatsu ka utakpa unyushi u cingi ki n a kapala ka kakimbatsu ki dem. 16 Tyoku dā wa yan dā la vi u takpa unyushi u cingi u Asu u da u Lakai Uwulukpi vi adama a nshindā n u'yangasākā n unyushi u cingi u aza a Isara'ilā gba. Nala dem wa yanka Katani ka Ugawunsa ka kāri pini a mere ma ili i nshindā i le. 17 Uza wā la wa uwa a Katani ka Ugawunsa ki a'ayin a da Haruna vi wa uwa pini a Asu u da u Lakai Uwulukpi adama a utakpa u unyushi u cingi u kaci ka ne n aza a kuwa a ne gba n kakumā ka aza a Isara'ilā vi gba wa, ubana a'ayin a da wa wutā. 18 Pini nala, Haruna vi wa wutā tā u bana a asudarākpa u dā wāri a kapala ka Magono ma Zuba vi u yanka u da udarākpa u utakpa u unyushi u cingi. Aku u dobo mpasa n kanaka ki nā mpasa n magaji mi u gbara n da a avana a asudarākpa vi. 19 U vishanāsa mpasa mi n majubu ma ne hal kushindere a zuba u asudarākpa vi. Tyoku dā wa takpa nshindā n asudarākpa u dā gai la vi adama a ili i nshindā i aza a Isara'ilā, kpam u neke i'ya n uwulukpi ubana a asu u Magono ma Zuba. 20 "A'ayin a da baci u kotsoi utakpa u unyushi u cingi u Asu u da u Lakai Uwulukpi n Katani ka Ugawunsa n asudarākpa vi, akyu u tuko magaji ma māri n uma vi a kapala ka Magono ma Zuba. 21 U tadangu akere a re a ne a kaci ka magaji mi, akyu u dansa gba tsicingi tsu aza a Isara'ilā, n u'yangasākā u le gba, n unyushi u cingi u le gba. Nala wa tsunku magaji mi unyushi u cingi u aza a Isara'ilā. Pini nala, u nākā uza u da a dangasai u loki magaji mi u tutsvku ma ubana a kakamba. 22 Magaji mi ma canga tā gba unyushi u cingi vi a kaci ka ne ubana a kakamba ka

bawu uza wari; vuma vi wa asakà tå ma ma laza ubana a kakamba. 23 “Aku Haruna vi u gono pini a Katani ki u mondo aminya a linin a da u Isara’ila gbä ili i’ya Magono ma Zuba ma tonuko ukai an u uwai a Asu u da u Lakai Uwulukpi vi, le i’ya naha: 3 Uza da baci dem asuvu a kuwa aku u asakà a da pini. 24 U sumba kaci ka ne pini ku aza a Isara’ila u kidai kanaka ko macon ko a ulanga u asu u uwulukpi vi, aku u gono u uka malala asuvu a asu u da a shigbai agali ko kpam aminya a roku a ne a tsudaräkpi. Pini nala, u ba a uroto u agali vi, 4 bawu u tukoi ma kune u yain udaräkpa u urunukpa adama a kaci ka ne a utsutsu u Katani ka Ugawunsa a kapala ka n udaräkpa u urunukpa adama a ama, n utakpa Katani ka Kavasu ka Magono ma Zuba, vuma u unyushi u cingi adama a kaci ka ne n ama. 25 nala vi a ka kana yi tå n unyushi u uwotsongu U runukpa manivi ma nnama ma udaräkpa u mpasa. U kana tå a peci yi n ama a ne. 5 Kalen uwulukpe vi a asudaräkpa. 26 “Uza da asakai ka mele ma nala mi ma, kotsu aza a Isara’ila a magaji ubana a kakamba ka Azazel ki, u kana asakà udaräkpusa kaberikete a asu vi. U kana tå u zai aminya a ne kpam u sumba. Pini nala, tå a tuko Magono ma Zuba kune ku le a asu wa fuda tå u gono u uwa a asu u da a shigbai u kadaräkpi a utsutsu u Katani ka Ugawunsa, agali yi. 27 Kagono ka kanaka ki n magaji ma aku u yanka n da udaräkpa u ndishi n shinga udaräkpusa u uwulukpe, ma a tukoi mpasa n le ubana a asu u Magono ma Zuba. 6 Kadarakpi ka a Asu u da u Lakai Uwulukpi a yankai udaräkpa vishanasa tå mpasa mi a asudaräkpa u Magono u utakpa u unyushi u cingi vi, a ka banka le tå a ma Zuba a utsutsu u Katani ka Ugawunsa, aku uroto u agali a runukpa ukpan u le n inyama i le u runukpa manivi mi, ma woko ili i magulani n icanga i katsuma i le n awuyen yi dem. 28 Uza ma shinga ubana a asu u Magono ma Zuba. da u runukpai i’ya vi, she u zä ve aminya a ne 7 A ka doku a ka banka udaräkpa u le a asu aku kpam u sumba. Pini nala, wa fuda tå u gono u ityonshi i’ya i’ari yavu nlala wa, n da a tsu a asu u da a shigbai agali yi. 29 “Mele ma na yansaka tsishankala. Mele ma na mi ma yan tå mi ma yan tå pini ara de ubana: Kain ka kupa pini a uyan u le ushani ubana. 8 “Vu tonuko dem ka uwoto u shindere, ya yan tå kakuli, ya le kpam: Gbä uza da dem wari uza u kuwa ku yan manyan wa ko kenu, ko uza u iyamba u aza a Isara’ila, ko kamoci ka kari ndishi a asuvu da baci tani ko kpam kamoci ka kari ndishi a a le, uza da u yain udaräkpa u urunukpa ko asuvu a de. 30 Kain ka nala ki, kadarakpi ka udaräkpa u roku 9 aku u kpädäi utuko ma a yan tå udaräkpa utakpa u unyushi u cingi u utsutsu u Katani ka Ugawunsa kotsu u yain de gba, tsara a takpa nshindä n de a kapala ka udaräkpa u ne a asu u Magono ma Zuba, a ka Magono ma Zuba. 31 Kain ka nala ki ka woko pece yi tå n ama a ne. 10 “Gbä uza da dem wari dä tå kain ka Ashibi ka wunvugusa gba, u kana uza u kuwa ku aza a Isara’ila, ko kamoci ka kari tå i yain kakuli. Mele ma na mi ma yan tå pini ndishi a asuvu a le, uza da u takumai inyama ara de ubana. 32 Kadarakpi ka a tsunki manivi i’ya i’ari nä mpasa, mpa Magono ma Zuba ma ma uneke adama a manyan tsara u lyai agadu yan tå tsilala n vuma u nala vi n peci yi n ama a tata u ne u woko Magono ma Adarakpi, aya a ne. 11 Uma u ili i uma dem, wä tå a mpasa, wa yan udaräkpa utakpa u unyushi u cingi. da i zuwai mpa Magono ma Zuba n näkä dä Aya wa uka aminya a linin, aminya a da a’ari mpasa n woko ili i utakpa u unyushi u cingi a uwulukpi, 33 u yain kpam udaräkpa utakpa u asudaräkpa adama a uma u de. Kpací mpasa unyushi u cingi u Asu u da u Lakai Uwulukpi n uma u da, adama nala mpasa n da ma takpa Katani ka Ugawunsa n asudaräkpa. Wa yanka tå unyushi u cingi. 12 Adama nala da n tonukoi dem asdaräkpi n gba kakumä ka aza a Isara’ila. aza a Isara’ila: ‘Ko uza a asuvu a de kotsu u 34 “Mele ma na mi ma yan tå pini ara de ubana. takuma inyama i’ya i’ari nä mpasa wa, nala dem Udaräkpa utakpa u unyushi u cingi a ka yansamoci a da a’ari a de.’ 13 “Gbä uza u Sama’ila tå u da kayen dem kuten adama a gba unyushi u ko kamoci ka kari a asuvu a le, uza da banai cingi u aza a Isara’ila.” Musa yan tå ko ndya wa tsutofí aku u wunai manama, ko manu ma a derere tyoku da Magono ma Zuba ma tonuko tsu takuma, u kana tå u kida ili i’ya u wunai vi yi. u wotsongu mpasa mi aku u pala n kayala. 14 Uma u ili i uma dem, wä tå a mpasa, da i zuwai n tonukoi aza a Isara’ila kotsu a takuma inyama

i ili u uma nã mpasa wa, kpaci uma u ili i uma uka ma ne ma matsai. Gbã kumaci ku ne ka. dem wã tã asuvu a mpasa. Gbã uza da takumai Nala manyan ma uwono ma cika. **18** Kotsu vu inyama i'ya i'ari nã mpasa, a ka pece yi tã n zuwa vangu ko umãku u uka u vunu vu vaku n ama a ne. **15** “Gbã uza u iyamba ko kamoci uza eyi cina uka u vunu n uma wa. **19** “Va vaku n da baci takumai manama ma ma kuwãj agifa, uka a'ayin a da warí a nshindã ma uwoto wa, ko ma manama ma mete ma wunai, u kãna tã u kpaci kotsu nshindã mi n kotso wa. **20** Kotsu zãi aminya a ne kpam u sumba. Gbã n nala wa vu vaku n uka u utoku u vunu wa, kpaci nala rongo tã pini nã nshindã ubana kuvuli kahú a wa zuwa vu tã vu woko nã nshindã. **21** Kotsu wulukpe yi. **16** Shegai u zã baci aminya ne wa, vu neke mmuku n vunu a yain manyan n ele a ko kpam bawu u sumba, unyushi u ne wã tã a kaci ka ne.”

18 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, **2**

“Tonuko aza a Isara'lila: Mpa Magono ma Zuba Kashilã ka de. **3** Kotsu i yansa tyoku da aza a uyamba u Masar a asu u da i dusuki a yansai wa, ko kpam tyoku u aza a uyamba u Ka'an a asu u da ma ciga n banka dã; kotsu i yansa ili i'ya a ka yansa wa. **4** Gorimukoi udani u vã, i kirana kpam n mele ma vã i wala n ma mai. Mpa Magono ma Zuba Kashilã ka de. **5** U kãna tã i kirana n mele ma vã n udani u vã. Gbã uza da baci dem u gorimukoi ma, wa yan ta uma. Mpa Magono ma Zuba. **6** “Kotsu vu vaku n vali ko uka da wãri kumaci ku vunu wa. Mpa Magono ma Zuba. **7** Kotsu vu nei tata u vunu uwono vu vaku nã mma u vunu wa; eyi mma u vunu da, kotsu vu vaku n eyi wa. **8** Kotsu vu vaku n uka tata u vunu wa, eyi uka tata u vunu da. **9** Kotsu vu vaku n utaku u vunu wa, ko kpam maku ma tata u vunu ko maku ma mma u vunu, ko a kuwa ku te ka baci a matsu dã ko kpam asu u roku kau. **10** Kotsu vu vaku n matsuksaya ma vunu wa. Nala wa tuko tã kugori a asu u vunu. **11** Kotsu vu vaku n maku ma uka u tata u vunu u matsuksai uza u roku wa, kpaci eyi utaku u vunu u da. **12** Kotsu vu vaku n utaku u tata vunu wa, kpaci eyi kumaci ku tata u vunu ka. **13** Kotsu vu vaku n umãku ko utaku u mma u vunu wa, kpaci eyi kumaci ku mma u vunu ka. **14** Kotsu vu nei tatapige ko tatakenu u vunu uwono vu vaku n uka u ne wa, wata, va raba yi adama da va vaku n eyi wa, kpaci eyi mmakenu u vunu u da. **15** Va vaku n kajene ka vunu wa, kpaci eyi uka u maku ma vunu u da. Adama a nala kotsu vu vaku n eyi wa. **16** Kotsu vu vaku n uka u makoshi ko vangu u vunu wa, nala wa tuko tã kugori a asu u makoshi ko vangu vunu. **17** Kotsu vu vaku n uka aku vu vaku n maku ma ne dem wa; kotsu dem vu vaku n matsuksaya ma ne wa, wata, maku ma maku ma vali ko ma

tuko tã unangasa u kala ka va. Mpa Magono ma Zuba Kashilã ka vunu. **22** Kotsu vu yain tsugbani n utuko vunu vali tyoku da a tsu yan naka wa. Nala ili i icadi i'ya. **23** Kotsu vu yain tsugbani n manama wa, kpaci va woko tã nã nshindã. Uka kpam kotsu u nãkã kaci ka ne a asu u manama tsãra ma vaku n eyi wa. Nala manyan ma uwono ma cika. **24** “Kotsu i woko nã nshindã a asu u uyansa ukuna u gbani u nala vi wa. Kpaci a asu u uyansa ukuna u gbani u nala vi u da ma loko ama da a'ari nala a kapala ka de ki. **25** Adama nala iyamba yi i wokoi nã nshindã, kpam ma yan tã i'ya mavura adama a unyushi u cingi u ama da a'ari pini vi. Ya 'yuwan tã ama da a'ari pini ndishi a asuvu a ne. **26** Shegai edã aza a uyamba n amoci a da a'ari a asuvu a de, i gorimuko mele ma vã n udani u vã. Kotsu i yain ko i te a asuvu a ilí i icadi i nala yi wa. **27** Kpaci ama a da a dusuki a uyamba vi kahú edã, a yansa tã gba ili i icadi i nala yi, da i zuwai uyamba vi u wokoi nã nshindã. **28** Edã dem i zuwa baci uyamba vi u wokoi nã nshindã a asu u uyansa ili i gbani i nala yi, uyamba vi wa 'yuwan dã tã, tyoku da u yankai kakumã ka ama ka ka dusuki a uyamba vi kahú edã. **29** “Gbã uza da baci u yain icun i ili i icadi i nala yi, a ka pece yi tã n ama a ne. **30** Adama a nala, gorimukoi udani u vã kpam kotsu i woko nã nshindã tyoku da ama a da a dusuki kahú edã a yansai wa. Kotsu i woko nã nshindã a asu u uyansa ili i nala yi wa. Mpa Magono ma Zuba Kashilã ka de.”

19 Magono ma Zuba ma doki ma tonukoi Musa, **2**

“Tonuko gba kakumã ka aza a Isara'lila: U kãna tã i woko uwulukpi, kpaci mpa Magono ma Zuba Kashilã ka de mã tã uwulukpi. **3** “Ya dem a asuvu a de u gorimuko mma u ne n tata u ne, i kirana kpam n a'ayin a Ashibi a vã. Mpa Magono ma Zuba Kashilã ka de. **4** Kotsu i kpatalãka mu kucinã i gbashika ameli a

roku wa. Kotsu i darakpa irim i yanka kaci ka Kotsu i uka aminya a da a cai n icun i tsugbere de ameli wa. Mpa Magono ma Zuba Kashilà ka icun kure wa. 20 “Vuma vaku baci n makere de. 5 “A’ayin da baci ya yanka mpa Magono ma ma mari kagbashi, uza da a kanakai tsumana Zuba udarakpa u ndishi n shinga, yanyi u da a kpam kotsu a tsupai ikebe i uwusa tsugbashi ko ure u da a ka wusha u da adama a de. 6 I takuma a wutukpa yi wa, a veci ve ukuna vi. Shegai a inyama i udarakpa kain ka a yain udarakpa vi n ka wuna le wa, kpaci kotsu a wutukpa yi wa. kain ka ire. Shegai ili i’ya baci i rawai kain ka 21 Vuma nala vi wa tuko ta kondom a utsutsu tatsu, i runukpa i’ya. 7 I takuma baci i’ya a kain u Katani ka Ugawunsa, ka woko ka udarakpa ka tatsu ki, ya woko ta ili i icadi, kpam ma wusha u utsupa unyushi u cingi u ne ubana a asu u udarakpa vi wa. 8 Uza da baci dem u takumai Magono ma Zuba. 22 Kadarakpi ka yanka yi ta i’ya kain ka tatsu ki, unyushi u ne wa ta a kaci udarakpa utakpa u unyushi u cingi, n kondom ka ne, kpaci u nangasa ta ili i’ya i’ari uwulukpi ka udarakpa u utsupa unyushi u cingi, a kapala i Magono ma Zuba. Vuma u nala vi a ka pece ka Magono ma Zuba adama a unyushi u da u yi ta n ama a ne. 9 “A’ayin a da baci ya kapa yain. Aku a cimbusuka yi unyushi u cingi u ne. ili i kashina i de, kotsu i kapi ubana a ikengi i 23 “A’ayin da baci i uwai a uyamba u Ka’ana i kashina wa, kotsu kpam i gono i tonusuko i’ya i ceshei icun i ndanga n da a tsu lya ilimaci i le, asakasai vi wa. 10 Nala kpam dem ya ta baci kotsu i tai i’ya wa ubana ayen a tatsu, i bidya cinwi a kashina ka cinwi a de, ya ta ka aktu i i’ya i’la ta na nshinda. Kotsu i lyai i’ya wa. 24 A doku i tonusuko wa. Ya taşa tani i’ya i rukpusai kayen ka nishi, gba ilimaci yi ya woko ta ili i a iyamba wa; nala vi aza a unambi a amoci a uwulukpi i’ya a nekei i icikpali ubana a asu u da a’ari ndishi kabolo n ada alya ya asankà. Magono ma Zuba. 25 Shegai a kayen ka tawun, Mpa Magono ma Zuba Kashilà ka de. 11 “Kotsu i ya fuda ta ya lya icun i ndanga mi. I tono baci ili boko wa. Kotsu i yinsa uza wa. Kpam kotsu i i na yi gba, ndanga mi ma doku ta n matsa cika. yamgbana kaban wa. 12 Kotsu i tsina utsina u Mpa Magono ma Zuba Kashilà ka de. 26 “Kotsu i kaban n kala ka va wa, nala wa tuko ta unangasa takuma inyama i’ya i’ari na mpasa wa. Kotsu i u kala ka va. Mpa Magono ma Zuba. 13 “Kotsu i yanssa tsoboci ko kapala ka a’eshi wa. 27 Kotsu i ryafa utoku u de wa, ko kpam i wusa yi ucanga puni tsileme tsu agbaguzu ko ntsaga n de wa. wa. Kotsu i asakà katsupi ka zamalinga she kain 28 Kotsu dem i kidasa ikyamba i de adama a ka wansa wa. 14 “Kotsu i wisha kagulani wa, unamgbukatsumu u da uza roku u kuwa da wa, kpam kotsu i zuwuka karumbà ili i’ya ya zuwa ko kpam i gyansa kudyani ku a’ulu a ili roku yi utadatsa wa. Shegai kotsu i pana uwonvo u a ikyamba i de wa. Mpa Magono ma Zuba. 29 Kashilà ka de. Mpa Magono ma Zuba. 15 “Kotsu i nangasa mmuku ma aka n de i zuwa le i yain afada n kudyangi wa. Kotsu i wenike a woko ashankala wa, adama a da uyamba vi wa aza a unambi kudyangi aktu i naqà aza a utsari shadangu n manyan ma uwono n tsicingi. 30 U tsupige wa. Shegai i yanka aza a karen a de kana ta i kirana n a’ayin a Ashibi a va kpam i afada a maci. 16 Kotsu i tamburuka kadyanshi pana uwonvo u kuwa ku uwulukpi ku va. Mpa ka kaban a kaci ka ama a de wa. A’ayin a da Magono ma Zuba. 31 “Kotsu i bana a asu a uza baci uza u roku warì a asuvu a afada tsara u da wa yan manyan na nkabi ko aboci wa. Kotsu wauwa uma u ne, kotsu i yain kadyanshi, i reve i toni le wa, kpaci ya woko ta na nshinda. Mpa baci gai kadyanshi ki ka ɓangà yi. Mpa Magono Magono ma Zuba Kashilà ka de. 32 “Nakai aza ma Zuba. 17 “Kotsu vu kovi utoku u vunu a da a la da tsupige, i naqà nkoshi karinga, kpaci katakasuvu ka vunu wa. Uza u yan baci ili i’ya ya pana ta uwonvo u va. Mpa Magono ma Zuba. bawu i gain, vu tonuko yi unyushi u ne, tsara 33 “Kamoci ka baci ndishi n ada a uyamba u avu dem vu ronuko kaci ka vunu unyushi wa. de, kotsu i sukutu yi wa. 34 Shegai i bidya yi 18 Kotsu vu tsupa tsicingi ko kpam vu kana yavu uza u iyamba u da dem. I cigi yi tyoku uza u vunu a katakasuvu ka vunu wa, shegai da ya ciga kaci ka de. Kpaci eda dem i yan ta vu cigi uza u vunu tyoku da va ciga kaci ka tsumoci a uyamba u Masar. Mpa Magono ma vunu. Mpa Magono ma Zuba. 19 “Kiranai n mele Zuba Kashilà ka de. 35 “Kotsu i ryafa uza a asu ma va. Kotsu i asakà kuzuwate ku kuwa icun u uratsanaka ugadì ko araji ko kpam kakuma kau-kau a yuwamgbanasa adama a ilimaci wa. ka ili wa. 36 I yain manyan n ili i uratsanaka Kotsu i cei icun i re kau-kau a kashina ka te wa. araji n kakundatsu ka kuden n madele ma maci.

Mpa Magono ma Zuba Kashilà ka de uza da vangu u ne, ko maku ma tata u ne ko kpam ma wutukpà dà a uyamba u Masar. **37** U kàna tà i mma u ne aku u vaki n eyi, nala ili i uwono i'ya. kirana n mele ma và n udani u và gba i yanka u da manyan. Mpa Magono ma Zuba.”

20 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, **2**

“Tonuko aza a Isara'ilà: Uza da baci dem a asuvu a de ko kamoci ka kari a asuvu a de u nekei uza u te a asuvu a mmuku n ne ubana a asu u Moleki kameli, u kàna tà a wuna yi. Aza a uyamba yi a ka varasa yi tà n atali a wuna. **3** Mpa dem ma yan tà tsilala n eyi n peci yi n ama a và; kpaci ili i'ya u yain nala vi, i zuwa tà kuwa ku uwulukpi ku và ku wokoi nà nshinda, kpam i zuwai kala ka và ka uwulukpi ka namgbai. **4** Kpam aza a uyamba yi a àṣàkà baci vuma vi a 'yuwan yi uwuna, **5** mpa ma yan tà tsilala n kuwa ku ne. Ma pece yi tà n ama a ne naza da a 'yuwan mu upanàka aka a gonoi a ka yan tsishankala n Moleki kameli. **6** “Uza bana baci ubolo adooki a asu u aza da a ka yan manyan nà nkabi ko aboci wa yansa tsishankala n ele, ma yan tà tsilala n vuma u nala vi n peci yi n ama a ne. **7** U kàna tà i woko uwulukpi, kpaci mpa Magono ma Zuba Kashilà ka de. **8** U kàna tà i kirana n mele ma và, i yanka ma manyan. Mpa Magono ma Zuba uza da n zuwai i wokoi uwulukpi. **9** Gba uza da baci dem u wishai tata ko mma u ne, u kàna tà a wuna yi. Mpasa n ne mà tà a kaci ka ne, kpaci tata u ne ko mma u ne u dà a wishai. **10** “Uza yan baci tsugbani n uka u utoku u ne, gba ama a re a le uka n vali vi u kàna tà a wuna le. **11** Uza u vaku baci n uka u tata u ne, u ne tà tata u ne uwono. U kàna tà a wuna le ama a re a le gba. Mpasa n le mà tà a kaci ka le. **12** Uza da baci dem u vaki n kajene ka ne, u kàna tà a wuna le ama a re a le gba. Kpaci a yan tà manyan ma uwono, mpasa n le kpam mà tà a kaci ka le. **13** Uza yan baci tsugbani n utoku u ne vali tyoku da a tsu yan n aka, ama a re a le a yan tà ili i icadì. U kàna tà a wuna le. Mpasa n le mà tà a kaci ka le. **14** Uza u zuwa baci uka aka u doku u zuwai mma u ne, ili i uwono i'ya i pige. Gba ama a tatsu a le a ka runukpa le tà, kotsu ili i uwono yi i tambura a asuvu a de wa. **15** Uza yan baci tsugbani n manama, a wuna vuma vi kpam u kàna tà dem a wuna manama mi. **16** Uka tono baci manama u vaki n eyi, mayun, u kàna tà a wuna yi kpam dem a wuna manama mi. Mpasa n le mà tà a kaci ka le. **17** “Vuma zuwa baci

Kpací u vaku tà n utaku u ne, mpasa n ne mà tà a kaci ka ne. **18** Vuma vaku baci n uka a'ayin a da wàri a nshinda ma uwono n ne, gba ama a re a le a ka pece le tà n ama a le, kpaci gba le a kodo tà mele ma uwoko uwulukpi. **19** Kotsu vuma vaku n utaku u mma u ne ko utaku u tata u ne wa. Uyan nala wa tuko tà uwono a asu u kumaci ku vunu, kpam mpasa n le mà tà a kaci ka le. **20** Uza u vaku baci n uka u tatapige ko tatakenu u ne, nala wa tuko tà uwono a asu u tata vi. Mpasa n le mà tà a kaci ka le, kpam a ka kuwa tà bawu ilimaci. **21** Uza u vaku baci n uka u makoshi ko vangu u ne eyi n uma, nala ili icadì i'ya. U tuko tà uwono a asu u utoku u vi, kpam a ka tsàrà ilimaci wa. **22** “U kàna tà i kirana n mele ma và n udani u và gba i yanka u da manyan, kotsu iyamba i'ya ma banka dà i ba i dusuku i 'yuwan dà wa. **23** Kotsu i toni agadu a ama da ma loko a kapala ka de nala vi wa, ma pana tà icadì i le, kpaci a tono tà ukuna u nala vi. **24** Shegai n tonuko dà tà, uyamba u nala vi wa woko tà u de, ma nàkà dà tà u dà. Uyamba u dà wàri n tsishinda n ilikulya i shinga ushani. Mpa Magono ma Zuba Kashilà ka de, uza da u takpana dà asuvu a ama a da a bwai. **25** Adama nala u kàna tà i takpana nnama n da a wulukpei nà n dà mari nà nshinda. I takpana kpam nnu n dà mari nà nshinda nà n dà a wulukpei. U gan i nangasa kaci ka de n icadì a asu u nnama ko nnu ko kpam ili i'ya ya kàburà a iyamba wa, wata, n dà n ìàngasai n woko ili i nshinda ara de. **26** U kàna tà i woko n uwulukpi utuwà ara và, kpaci mpa Magono ma Zuba mà tà uwulukpi, n wutukpà dà tà a asuvu a ama dà a bwai tsàrà i woko ama a và. **27** “Vali ko uka da baci u wokoi kaboci ko kpam uza da wa yan manyan nà nkabi, u kàna tà a varàsa yi a wuna. Mpasa n ne mà tà a kaci ka ne.”

21 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa,

“Tonuko adarakpi, wata, alobo a Haruna, vu dana: Kotsu uza u woko nà nshinda a asu u usawa kakushe ka ama a ne wa. **2** Shegai aza a kuwa a ne, wata, mma u ne ko tata u ne ko mmuku ne ko makoshi ma ne ko vangu u ne, **3** ko vangu u ne uza da kotsu u revei vali kpam wàri a kere ku ne, uza da kotsu u yain iyolo wa. Wa fuda tà wa woko nà nshinda adama a

ne. 4 Shegai kotsu u woko n̄ nshind̄ kpam u karumb̄ ka baci ko kawunu. Uza da baci ili i nangasa kaci ka ne adama a kumaci ka iyolo nangasai upetiwa'eshi ko kpam uza da apashi a ka kari a mere ma ne n aza a kuwa ku uka u ikyamba a lamgbanai wa yan udarākp̄a wa. 19 ne wa. 5 Kotsu adarakpi a puni kaci a buwuka Nala dem uza da kune ku ne ko kukere ku kodoi. kapashi ka roku wa, kotsu a puni tsileme tsu 20 Uza da baci w̄ari n̄ nkondo, ko makpaturu agbaguzu ko kpam a gyain idyani ikyamba i le ma vuma, ko uza da w̄ari n̄ usan a keshi, ko adama a unamgbukatsum̄ wa. 6 U k̄an̄ t̄ a w̄ari n̄ kadokpolo, ko mab̄al̄ ma ntsutsu, ko woko uwulukpi ubana a asu u Kashil̄a ka le, a ka uza da asanda a ne a t̄asai, wa raba adama da nangasa kala ka Kashil̄a ka le wa. Kpac̄i alya a u yain udarākp̄a wa. 21 Uza w̄a la a kagali ka tsu yan kune ku ilikulya ubana a asu u Magono Haruna kadarakpi, uza da lyopoi wa raba evu n̄ ma Zuba, wata, ilikulya i Kashil̄a ka le. Adama a asudarakpi u n̄k̄a kune ku ilikulya ubana a asu nala, u k̄an̄ t̄ a woko uwulukpi. 7 A ka zuwa u Magono ma Zuba wa. An u wokoi u lyopoi, wa aka a da a nangasai kaci ka le n icadi adama raba evu n̄ asudarakpi u n̄k̄a ilikulya i Kashil̄a a tsishankala wa, ko kpam uza da vali u ne u ka ne wa. 22 Shegai wa fud̄a t̄ a wa lya ilikulya i asakai wa; kpac̄i adarakpi a'la t̄ a uwulukpi ubana uwulukpi ko i'ya i lakai uwulukpi i Kashil̄a ka a asu u Kashil̄a ka le. 8 Adama a nala, u k̄an̄ t̄ a ne. 23 Gb̄a n̄ nala, an u wokoi u lyopoi, wa raba ama a bidya adarakpi in uwulukpi, kpac̄i alya a evu n̄ kunya ku ubarakpa ku Asu u da u Lakai tsu n̄k̄as̄a Kashil̄a ka le ilikulya. U k̄an̄ t̄ a ama Uwulukpi ko a asudarakpi wa, ts̄a kotsu u a bidya le n uwulukpi, kpac̄i mpa Magono ma nangasa kuwa ku uwulukpi ku va n̄ ili i'ya dem Zuba, uza da n zuwai a woko uwulukpi vi m̄a i'ari pini wa. Kpac̄i mpa Magono ma Zuba, uza t̄ a uwulukpi. 9 Ukere u kadarakpi u nangasa da zuwai i wokoi uwulukpi." 24 Nala tani Musa baci kaci ka ne n tsishankala, u ne t̄ a tata u ne tonukoi Haruna n alobo a ne n aza a Isara'il̄a uwono, adama a nala, a ka runukpa yi t̄ a she gba.

u kuwa. 10 "Magono ma Adarakpi uza da w̄ari uzapige a asuvu a atoku a ne, wata, uza da a tsunki manivi ma uneke a kaci ka ne ts̄a a neke yi n uwulukpi u uka aminya a tsudarakpi, wa asakai kenji ka kaci ka ne z̄ak̄a ko kpam u kar̄a aminya a ne adama a unamgbukatsum̄ wa. 11 Wa uwa a asu u da kakushe kari wa, adama a da wa woko n̄ nshind̄, ko tata u ne ko mma u ne da baci tani. 12 Wa wut̄a u asakai kuwa ku uwulukpi u bana a asu u ukpa wa. U yan baci nala, eyi n kuwa ku uwulukpi ki a ka woko t̄ a n̄ nshind̄, kpac̄i manivi ma uneke ma Kashil̄a ka ne m̄a t̄ a kaci ka ne. Mpa Magono ma Zuba. 13 U k̄an̄ t̄ a u zuwa makere ma bawu ma revei vali. 14 Wa zuwa maran̄a wa, ko uka u da vali u ne u asakai wa, ko tani uza da nangasai kaci ka ne n tsishankala wa. Shegai wa zuwa t̄ a makere ma bawu ma revei vali ma mari a asuvu a ama a ne, 15 ts̄a u nangasa kagali ka ne aza da u gain a woko uwulukpi wa. Kpac̄i mpa Magono ma Zuba uza da zuwa yi u woko uwulukpi." 16 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, 17 "Tonuko Haruna, vu dana: Ili i'ya i k̄an̄ai a uyan u na ubana a uyan u da wa tuwa, ko uza w̄a la asuvu a kagali ka vunu uza da lyopoi wa raba evu u n̄k̄a Kashil̄a ka ne kune ku ilikulya wa. 18 Kpac̄i uza w̄a la uza da lyopoi wa raba evu u yain udarākp̄a wa, ko

22 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa 2 u tonuko Haruna n alobo a ne udani u na vi, "Kiranai n kune ku uwulukpi ka aza a Isara'il̄a a nekei n uwulukpi utuw̄a ara va, ts̄a a nangasa kala ka uwulukpi ka va wa. Mpa Magono ma Zuba. 3 Tonuko le, 'Ili i'ya i k̄an̄ai a uyan u na ubana u da wa tuwa, vali da baci dem a asuvu a kagali ka de, u rabai evu n̄ ili i uwulukpi i'ya aza a Isara'il̄a a nekei n uwulukpi ubana a asu u Magono ma Zuba kpam eyi n̄ nshind̄, vuma nala vi a ka pece yi t̄ a a wutukpa yi a kapala ka va. Mpa Magono ma Zuba. 4 Vali da baci dem a asuvu a kagali ka Haruna wari n̄ mab̄al̄ ma ukpan ko w̄ari n̄ ncana, wa lya asuvu a kune ku uwulukpi ki wa, she a'ayin da a wulukpe yi. Uza da baci dem u sawai ili i'ya i wokoi n̄ nshind̄ an i sawai kakushe, ko uza da mini ma tsalali ma l̄a, 5 ko kpam u sawai ili i'ya ya kabur̄a i'ya ya zuwa yi u woko n̄ nshind̄, ko ucun u vuma da wa zuwa yi u woko n̄ nshind̄ ko icun i nshind̄ n̄ eni u da baci w̄ari n̄ n̄ da, kadarakpi ki ka woko t̄ a dem n̄ nshind̄. 6 Uza da baci dem u sawai ili i nshind̄ i nala yi, wa woko t̄ a n̄ nshind̄ ubana kuvuli, kpam wa lya ili i uwulukpi i'ya a nekei vi wa, she a'ayin da u sumbai. 7 Shegai a'ayin da kaara ka rukpai, a ka wulukpe yi t̄ a, pini nala, wa fud̄a t̄ a wa lya ili

i uwulukpi i'ya a nekei kpaci icun i likulya i ne tà manama mi ma woko ma ma lyopoi wa, tsàra i'ya. **8** Wa takuma manama ma ma kuwai agifa a wushi udarapkpa vi. **22** A ka nàkà Magono ma wa, ko manama ma nnama n mete n wunai Zuba karumbà ka manama wa, ko ma ma kofoi, wa. Nala wa zuwa yi tà u woko nà nshinda. ko kawunu, ko màri n kagalama, ko ma màri Mpa Magono ma Zuba.' **9** U kànà tà adarakpi a n màbàla ma ukpan, ko ma màri n itafulishi. kirana n udani u và, tsàra unyushi u le u woko Kotsu i nàkà icun i nnama n na mi n woko kune a kaci ka le hal u wuna le a asu u unangasa ku likulya a asudarakpa u Magono ma Zuba mele ma uwulukpi ma và wa. Mpa Magono ma wa. **23** Kagono ka kanaka ko ka macon ka baci Zuba uza da zuwai a wokoi uwulukpi. **10** "Uza apashi a ikyamba a ne a lamgbanai, ya fuda tà i da baci dem wàri asuvu a kagali ka adarakpi yanka a da udarakpa u uciga. Shegai udarakpa u wa, wa lya asuvu a kune ka uwulukpi ki wa. ushadangu u utsina u da baci, Magono ma Zuba Kamoci ka baci dem ka tuwai tsumoci a asu u ma wusha u da wa. **24** Manama ma baci dem kadarakpi, ko zamalinga ka ne, wa lya asuvu a asanda a ne a'ari dere wa, ko kpam a wutukpa kune ka uwulukpi ki wa. **11** Shegai kadarakpi yi a dà, kotsu i nàkà ma Magono ma Zuba wa. ka tsila baci kagbashi n ikebe i ne, ko kpam Kotsu gbam i yanka ma udarakpa a uyamba u agbashi a da a matsai a kuwa ku ne, a ka fuda tà de wa. **25** Kotsu i wushi icun i manama ma nala a lyai ilikulya i ne. **12** Ukere u kadarakpi u bana mi a asu u kamoci aki i dana ya nàkà Kashila u baci uza da bawu wàri kadarakpi iyolo, wa lya woko yi ilikulya wa. Kpaci ma gan a yanka ma a asuvu a kune ku uwulukpi ki wa. **13** Shegai udarakpa wa, an u lyopoi. Kpaci a ka wusha u maku ma kadarakpi ma woko baci maranà ko dà adama a de wa." **26** Magono ma Zuba ma lyai kpam vali u ne u asàka yi, kpam bawu wàri n kapala n kadyanshi, **27** "A'yain da baci kanaka maku, u gono baci a kuwa ku tata u ne tyoku da ko macon ko maryadiga ma matsai, a ka asàka wàri caupa kahu u bana iyolo, wa fuda tà wa tà maku mi nà mma u ne hal a'yain a shindere. lya ilikulya i tata u ne. Amaci a kadarakpi a da Shegai ili i'ya i bidyai kain ka kullà ubana, a ka koshi a wushunki a lyai ilikulya i kadarakpi. **14** fuda tà a nàkà ma ma woko kune ku ilikulya Uza u lya baci ilikulya i uwulukpi i'ya a nàkà ubana a asu u Magono ma Zuba. **28** Ya kid a kadarakpi bawu u revei, u kànà tà u tsupa i'ya, kanaka n maku ma ne ko macon n maku ma ne kpam u doku kunzu ku te a asuvu a ku tawun. kain ka te wa. **29** Ya yan baci udarakpa u ucikpa **15** Kotsu adarakpi a nangasa kune ku uwulukpi ubana a asu u Magono ma Zuba, u kànà tà i ka aza a Isara'ila a tukoi Magono ma Zuba, **16** yain u da a ure u da a ka wusha u da adama a a asu u u'asàka aza da bawu a'ari adarakpi a de. **30** U kànà tà i takuma inyama i udarakpa yi lyai ilikulya yi wa. Nala wa tuko tà vuma u gba kain ka te, ko i te ya asàka i wansa wa. Mpa nala vi unyushi, kpam wa ronuko yi ta mavura. Magono ma Zuba. **31** "Nala ya kirana n mele ma Mpa Magono ma Zuba mpa n zuwai i wokoi và, i yanka kpam ma manyan. Mpa Magono ma wulukpi." **17** Magono ma Zuba ma tonukoi Zuba. **32** Edà aza a Isara'ila, kotsu i nangasa kala Musa, **18** "Tonuko Haruna n alobo a ne n aza a ka uwulukpi ka và wa, u kànà tà i kirana n ka Isara'ila gba mele ma na mi: Uza da baci dem a n uwulukpi. Mpa Magono ma Zuba uza da n asuvu a kuwa ku aza a Isara'ila ko kamoci ka zuwai i wokoi uwulukpi, **33** n wutukpa dà tà a kari ndishi asuvu a le, uza da wa ciga u yain uyamba a Masar tsàra n woko Kashila ka de. udarakpa u urunukpa adama a ushadangu u Mpa Magono ma Zuba."

utsina ko kune ku uciga ubana a asu u Magono ma Zuba, **19** wa ciga baci udarakpa u nala vi a wushi u da, u kànà tà u tuko kagono a asuvu a ushiga u anaka ko ncon ko nryadiga ka ka lyopoi wa. **20** Gba manama ma baci ma lyopoi, a ka yanka ma udarakpa wa, kpaci Magono ma Zuba ma wusha u da wa. **21** Gba uza da baci dem u yain udarakpa u ndishi n shinga ubana a asu u Magono ma Zuba, tsàra u shadangu u utsina u da u tsinai ko kpam kune ku uciga, a asuvu a ushiga u anaka ko u ncon ko u nryadiga, u kànà

23 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, **2** "Tonuko aza a Isara'ila, vu dana: Abiki a Magono ma Zuba a da a dangasai a da na. Ya dansa tà a da a asu u kabolo ka uwulukpi. **3** "Asuvu a'ayin a telu a da ya yan manyan, shegai kain ka shindere kain ka Ashibi ka uwunvugusa gba ka, kain ka kabolo ka uwulukpi. Ya yan manyan a asuvu a kain ka nala ki wa ko kenu ko nte baci i'ari; kpaci kain ka Ashibi ki ka Magono ma Zuba ka. **4** "Abiki a roku a da dem na a asuvu

abiki a Magono ma Zuba a da a dāngasai, i yansa asu u Magono ma Zuba. **18** Gbā de ya yan tā kabolo ka uwulukpi ka ya yansa kadyanshi ka le udarākpa u urunukpa nā mmuku ma macon n a asuvu a a'ayin a da a dāngasai vi. **5** N kuvuli shindere ma ayen a te a te, n kagono ka kanaka kahu asu u likpamgbana a kain ka kupa n u ka te, n a'ondom a re. Gbā le a woko aza da nishi a uwoto u kagita, da a ka gitā Abiki a a lyopoi wa, kabolo n iburodi yi ubana a asu Upasamgbana a Magono ma Zuba. **6** N kain ka u Magono ma Zuba. Udarākpa u urunukpa vi, kupa n u tawun a uwoto u nala vi ka a ka yan kabolo n udarākpa u ilya, n udarākpa u ili i uso, Abiki a Burodi u da u Nambai Yisti a Magono ya woko tā kune ku ilikulya ku magulāni ma ma Zuba; ya yan tā a'ayin shindere n i lyayi u shinga ka a yain n akina ubana a asu u Magono da. **7** Kain ka kagita ka abiki ki ka ya yan kabolo ma Zuba. **19** U kana tā i yain udarākpa n magaji ka uwulukpi. Ya yan manyan ma i cuwanākai u woko udarākpa u uwulukpe. I yain kpam uyansa wa. **8** Ya yansa tā kune ku ilikulya hal udarākpa nā mmuku ma ncon n re ma ayen a a'ayin a shindere ubana a asu u Magono ma te a te n woko udarākpa u ndishi n shinga. **20** Zuba. Kain ka shindere ki ka kain ka kabolo ka Kadarakpi ka yan tā udarākpa u uradugba nā uwulukpi; kotsu i yain manyan ma i cuwanākai mmuku ma ncon mi kabolo n iburodi i ilimaci i uyansa wa.” **9** Magono ma Zuba ma tonukoi kagita ubana a asu u Magono ma Zuba. A ka Musa, **10** “Tonuko aza a Isara'ilā, vu dana: A'ayin neke tā i'ya n uwulukpi ubana a asu u Magono a da baci i uwai a uyamba u da ma nākā da ma Zuba, tsāra a nākā kadarakpi. **21** A tonuko vi, i kapa baci ilya i de, i bidya madolu ma ama kain ka nala ki ka woko kain ka kabolo kagita ma i gitā ukapa vi i banka kadarakpi. **11** ka uwulukpi. Ya yan manyan ma i cuwanākai Kadarakpi ki ka yan tā udarākpa u uradugba a uyansa wa. Mele ma na mi ma yan tā pini a kapala ka Magono ma Zuba tsāra a wushi u da uyan u de ushani ubana, a asu u da baci dem adama a de. Kain ka wansa baci Ashibi a wurai, i'ari. **22** “A'ayin a da baci ya kapa ili i kashina i da wa yan nala. **12** Kain ka i yain udarākpa u de, kotsu i kapi ubana a ikengi i kashina wa, uradugba n madolu mi, ya yan tā dem udarākpa kotsu kpam i gono i tonusuko i'ya i əsakəsai vi u urunukpa ubana a asu u Magono ma Zuba wa. Nala, aza a unambi n amoci a da a'ari ndishi n kondom ka kayen ka te ka ka lyopoi wa. **13** kabolo n ədə alya ya əsənka. Mpa Magono ma Ya yan tā udarākpa n kondom ki kabolo n kira Zuba Kashila ka de.” **23** Magono ma Zuba ma ku ilya ku lewu ku akundatsu a kuden a re a tonukoi Musa, **24** “Tonuko aza a Isara'ilā udani asuvu a kupa ka a judugi n manivi, u woko u na vi: Kain ka kagita ka uwoto u shindere, kune ku ilikulya i magulāni ma shinga ubana a ya kirana tā n ka ka woko kain ka uwunvugusa asu u Magono ma Zuba; kabolo n udarākpa u gba, kpam kain ka ya rongo ucibusa n Kashila ili i uso madele ma te ma mini ma ciwi. **14** ka de ka. Ya yan tā kabolo ka uwulukpi, a'ayin a Ya takuma burodi u ilya i savu wa, ya takuma da baci a fulai kavana. **25** Ya yan manyan ma i tani ilya i uzungi ko i əfinci wa, she a'ayin da i cuwanākai uyansa wa, shegai ya yan tā kune ku tukoi kune ku na ki a asu u Kashila ka de. Mele ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba.” **26** ma na mi ma yan tā pini a uyan u de ushani Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, **27** “Kain ka ubana, a asu u da baci dem i'ari. **15** “Ya kece tā kupa ka uwoto u shindere, ka woko tā kain ka a'ayin a shindere a shindere ubana kushindere, Utakpa u Unyushi u Cingi. Ka woko da tā kain ili i'ya i bidyai kain ka ka tono kain ka Ashibi, ka kabolo ka uwulukpi. Ya yan tā kakuli aku i wata, kain ka i tuko mu madolu ma udarākpa u yain kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ma uradugba. **16** Ya lya tā kapala n ukece ubana Zuba. **28** Ya yan manyan a asuvu a kain nala ki kain ka ka tono Ashibi a shindere yi, wata, wa, ko kenu, kpaci Kain ka Utakpa u Unyushi a'ayin amangarenkupa a da la vi, kain ka ya yan u Cingi ka. A ka takpa tā unyushi u cingi u de udarākpa u ilya i savu ubana a asu u Magono a kapala ka Magono ma Zuba Kashila ka de. ma Zuba. **17** Asu u da baci dem i'ari nā ndishi, i **29** Uza da baci dem u kpəsai uyan kakuli kain tuko iburodi i re, u woko udarākpa u uradugba ki, a ka pece yi tā n ama a ne. **30** Uza da baci ubana a asu u Magono ma Zuba. Burodi dem, a dem u yain manyan a kain ki, mpa Magono yain u da n kira ku lewu ka ku rawai akundatsu ma Zuba ma wacinsa yi tā a asuvu a ama a ne. a kuden a re ka a judugi n yisti. A zungu u da **31** Ya yan manyan ma roku wa, ko kenu. Mele a yanka udarākpa u ilimaci i kagita ubana a ma na mi ma yan tā pini a uyan u de ushani

ubana, a asu u da baci dem i'ari. 32 Ili i'ya i **24** Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, 2 kanaŋ urukpa u kaara u kain ka kuci ka uwoto “Tonuko aza a Isara'il a tuko manivi ma vi, ubana urukpa u kaara u kain ka kupa, da ya ma lobonoi cika, ma a fobusoi adama ncikalu. wunvugusa gbä kpam i yain kakuli.” 33 Magono Ncikalu mi n rongo unaka katyashi kain dem. 3 ma Zuba ma tonukoi Musa, 34 “Tonuko aza a A ka zuwa tā ma a kapala ka kunya ku ubarakpa Isara'il a udani u na vi: Kain ka kupa n u tawun ka ka kangi Akpati u Kazuwamgbani a Katani a uwoto u shindere, ya gitā tā Abiki a Atani ka Ugawunsa. Kain dem Haruna wa rongo tā adama a Magono ma Zuba. I yain abiki yi a'ayin ukirana n ma n kuvuli ubana usana a kapala ka a shindere. 35 Kain ka kagita ka abiki yi, ya yan Magono ma Zuba. Mele ma na mi ma yan tā pini tā kabolo ka uwulukpi, kpam ya yan manyan a uyan u de ushani ubana. 4 Haruna wa rongo ma i cuwanakai uyansa wa. 36 Asuvu a a'ayin tā ukirana nā ncikalu n da mari a kashamkpatu a shindere a nala yi, ya rongo tā uyansa kune ka zinariya u de ka kari a kapala ka Magono ma ku ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba. Zuba maco. 5 “Vu bidya kira ku lewu vu zungu Kain ka kullä aku i yain kabolo ka uwulukpi iburodi i apeteli kupa n u re. Burodi dem a yain ka roku, kpam i yain kune ku ilikulya ubana a u da n kira ka ku rawai akundatsu a kuden a asu u Magono ma Zuba. Kain ki ka woko tā ka re. 6 Vu dari i'ya abaru a re, vu tadamgbanasa ulya u kayala, adama a nala, ya yan manyan i'ya i teli i teli, a zuba u teburu u da a yain n ma i cuwanakai uyansa wa. 37 “Abiki abiki a zinariya u de a kapala ka Magono ma Zuba. 7 Magono ma Zuba a da dangasai a da la vi. I Kabaru dem vu zuwa pini ili i maguläni i'ya i dansa a da a asu u kabolo ka uwulukpi, tsara i lobonoi cika i woko kunzu ku ucibusa, kune ku yain kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ilikulya ubana a asu u Magono ma Zuba a una ma Zuba, wata, udarapkpa u urunukpa, n u ilya u burodi vi. 8 Kain ka Ashibi dem, u kana tā n u ili i uso. Udarapkpa dem a ka yan tā u da kadarapkpi ka lya kapala n utadamgbanasa i'ya a asuvu a kain ka a zuwuka yi. 38 Abiki abiki a kapala ka Magono ma Zuba; u nala u da wa a na yi, a ka woko tā ili i'ya a doki a zuba u woko kazuwamgbani ka aza a Isara'il a ubana a'ayin a Ashibi ubana a asu u Magono ma Zuba. a asu u Magono ma Zuba a ubana. 9 Iburodi i Udarapkpusa vi kpam wa woko tā ili i'ya a doki a nala yi ya woko tā u kunzu ku Haruna n alobo zuba u kune ku de, n udarapkpa u ushadangu u a ne, kpam a ka lya tā i'ya a asu u uwulukpi, utsina, n kune ku uciga ka i nökai Magono ma kpaci kunzu ka ku lakai uwulukpi ka a asuvu Zuba. 39 “Kain ka kupa n u tawun a uwoto u a kune ku ilikulya ubana a asu u Magono ma shindere, a'ayin a da i bolongusi ili i ashina i Zuba. U kana tā a rongo uyansa nala a ubana.” de, i kirana n abiki a Magono ma Zuba yi a'ayin 10 A yan tā vuma u roku uza da tata u ne wari a shindere. Kain ka gitā n kain ka kullä ka abiki uza u Masar, mma u ne kpam uza u Sama'il a yi, ya wunvugusa tā gba. 40 Kain ka kagita, ya uza u kala Shelomi, ukere u Dibiri a kagali ka ta tā a asuvu a ilimaci i ndanga n da n lakai Dan. Pini a asu u da a shigbäi agali yi, vuma vi tsulobo, n akere a nshuwan, n atyangi a ndanga u shilakanaŋ n uza u Sama'il a u roku u wishai n da mari n avuku cika, n atyangi a ndanga kpam kala ka Magono ma Zuba, aku a banka yi n da mari a ikengi i agata. Aku i rongo uyan a asu u Musa. 12 A kana yi tā a gbagiryai, hal mazanga a kapala ka Magono ma Zuba Kashila n a vani ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko ka de ubana a'ayin a shindere. 41 Kayen dem i le. 13 Pini nala, Magono ma Zuba ma tonukoi yain abiki a na yi ubana a asu u Magono ma Musa, 14 “Wutukpa uza da wisha mu vi ubana Zuba ubana a'ayin a shindere. Mele ma na mi a uroto u agali yi, vu zuwa kpam gbaaza da ma yan tā pini a uyan u de ushani ubana. 42 panaka yi a tadangu akere a le a kaci ka ne. Aku A asuvu a'ayin a shindere a abiki a na yi, gba gba kakumä ka ama kpam ka varasa yi n atali u aza a uyamba u Sama'il a ka rongo tā a asuvu kuwa. 15 Tonuko aza a Isara'il a: Gbä uza da baci a atani. 43 Nala uyan u de u da wa tuwa a ka u wishai kala ka Kashila, u yan tā unyushi kpam reve an n zuwai aza a Isara'il a rongoi a asuvu unyushi u nala vi wā tā a kaci ka ne. 16 Gbä uza a atani a'ayin a da n wutukpa le a uyamba u da baci dem u wishai kala ka Magono ma Zuba, Masar. Mpa Magono ma Zuba Kashila ka de.” 44 gba kakumä ka ama ki ka varasa yi tā a wuna. Nala Musa zuwukai aza a Isara'il a abiki abiki a Ko kamoci ka baci ko uza u iyamba, u wisha Magono ma Zuba a da a dangasai.

17 “Uza da baci u lapai vuma u wunai gbani- cika gbä a uyamba vi. **10** Kayen ka nala ki, a gbani, eyi dem u kana tå a wuna yi. **18** Uza da ka neke tå ka n uwulukpi. A ka yan tå kpam baci u wunai manama ma kuwa ma uza u roku, kalamu ka Kayen ka Utsara u Kaci ubana a asu u wa tsupa tå ma n manama ma roku a una u ma ama a dä a'ari pini ndishi. Ka woko dä tå kayen u wunai vi. Nala woko tå mele, a tsupa uma n ka utsara u kaci, ya dem wa gono tå a kuwa ku uma. **19** Uza u zumgbä baci utoku u ne, tyoku agadu ku ne, kagbashi dem ka gono tå a asu da u yankai uza u ne vi nala dem a ka yanka u amaci a ne. **11** Kayen ka amangarenkupa ki yi. **20** U kodo yi baci katele, eyi dem a ka kodo ka woko dä tå Kayen ka Utsara u Kaci. A asuvu yi tå katele. U fodo yi baci keshi, eyi dem a ka a kayen ki, ya ce ili wa, ya kapa tani adende fodo yi tå keshi. Kanga ka baci u takpa yi ka, eyi wa, ko i tai ilimaci i cinwi i'ya i kapai atyangi a dem a ka takpa tå ka ne. Icun i uzumgbä u da u le wa. **12** Kayen ka Utsara u Kaci ka, kpam u yankai uza u ne vi, u da dem a ka yanka yi. **21** kana tå i neke ka n uwulukpi. Ya fuda tå i lyai Uza da baci dem u wunai manama ma kuwa, wa ilimaci i adende yi. **13** “A Kayen ka Utsara u tsupa tå ma n ma roku. Shegai uza da baci u Kaci ki, ya dem wa gono tå a kuwa agadu ku wunai vuma, eyi dem u kana tå a wuna yi. **22** ne. **14** Uza roku u denke baci utoku u ne uza u Ucun u afada a da a ka yanka kamoci, a da dem Sama'ilä uyamba, ko kpam u tsilai uyamba a asu a ka yanka uza u iyamba, kpaci mpa Magono u utoku vi, kotsu i ryafamgbana wa. **15** Va tsila ma Zuba Kashilä ka de.” **23** An Musa kotsoi baci uyamba ko kpam va denke utoku u vunu kadyanshi naza a Isara'ilä, aku a bidyai vuma uza u Sama'ilä uyamba, she vu webele kakumä dä wishai kala ka Kashilä ki ubana a uroto u ka ayen ka vu yankai uyamba vi manyan kahu agali a varasa yi she ukpa. Aza a Isara'ilä a yain Kayen ka Utsara u Kaci ka kyawan. **16** Ayen tyoku da Magono ma Zuba ma tonukoi Musa.

25 Magono ma Zuba ma dansai n Musa a

Masasa ma Sinai, u danai, **2** “Tonuko aza a Isara'ilä: A'yin a da baci i uwa a uyamba u da ma naka dä, u kana tå i asaka uyamba vi u wunvuga a kayen ka shindere dem tsara a gorimuko Magono ma Zuba. **3** Ya fuda tå ya cimba ashina a de, i kapusa kpam atyaci a cinwi a de kpam i kapi ili i'ya cei vi a asuvu a ayen a teli. **4** Shegai a kayen ka shindere, i asaka uyamba vi u wunvugusa gba. Kayen ka a nekei ubana a asu u Magono ma Zuba ka. Ya cimba ashina a de a asuvu a kayen ki wa, ya kapusa tani atyaci a cinwi a de wa. **5** Ya kapa adende a da a wutäi a ashina a de, ko kpam i tai ilimaci i atyaci a cinwi i'ya bawu i kapusai atyangi a le wa, kpaci kayen ka uyamba vi wa wunvugusa ve gba ka. **6** Ko an u wokoi a cimbai uyamba vi a kayen ka nala ki wa, ya naka dä tå ilikulya eda n agbashi a de aka n a'ali, n azamalinga a de n amoci a da a ka rongo n ada. **7** A ka asaka tå dem kuzuwater ku kuwa ku de na nnama n mete n lyai a asuvu a ilikulya i'ya uyamba vi wa naka. **8** “I keci ayen a uwunvuga a shindere kushindere, wata, kushindere kadobo kushindere, u 'yangla vi ayen amangare n kuci. **9** A kain ka kupa a uwoto u shindere, Kain ka Utakpa u Unyushi u Cingi ka la vi. A ka fula tå kavana a kayen ka amangarenkupa, n kavana ka kari n mawura

cika gbä a uyamba vi. **10** Kayen ka nala ki, a agadu ku ne, kagbashi dem ka gono tå a asu da u yankai uza u ne vi nala dem a ka yanka u amaci a ne. **11** Kayen ka amangarenkupa ki yi. **12** Kayen ka Utsara u Kaci. A asuvu yi tå katele. U fodo yi baci keshi, eyi dem a ka a kayen ki, ya ce ili wa, ya kapa tani adende fodo yi tå keshi. Kanga ka baci u takpa yi ka, eyi wa, ko i tai ilimaci i cinwi i'ya i kapai atyangi a dem a ka takpa tå ka ne. Icun i uzumgbä u da u le wa. **13** “A Kayen ka Utsara u tsupa tå ma n ma roku. Shegai uza da baci u Kaci ki, ya dem wa gono tå a kuwa agadu ku wunai vuma, eyi dem u kana tå a wuna yi. **14** Uza roku u denke baci utoku u ne uza u Ucun u afada a da a ka yanka kamoci, a da dem Sama'ilä uyamba, ko kpam u tsilai uyamba a asu a ka yanka uza u iyamba, kpaci mpa Magono u utoku vi, kotsu i ryafamgbana wa. **15** Va tsila ma Zuba Kashilä ka de.” **16** Ayen a buwa baci ushani kahu Kayen ka Utsara u Kaci ka kyawan, ikebe i uyamba yi ya yan tå dem ushani. Ayen a da a buwai a'ä baci ushani wa, nala dem ikebe yi ya yan ushani wa, kpaci uyamba vi denke da a ka denke vu a kaci ka ayen ka va lya utsari u ne. **17** Adama a nala kotsu i ryafamgbana wa, shegai i pana uwonvo u vä, kpaci mpa Magono ma Zuba Kashilä ka de. **18** “Gorimukoi mele ma vä kpam i kirana n udani u vä i yanka u da manyan, tsara i dusuku ndishi yaa a uyamba vi. **19** Uyamba vi kpam wa matsa tå ili, ya lya tå i ciwa, kpam i dusuku ndishi yaa. **20** Gaawan ya wecike tå, i dana, ‘Ndyä tsa lya a kayen ka shindere ki, an u wokoi tsa ce ili ko kpam tsa kapa icanga i kashina wa?’ **21** Mpa Magono ma Zuba ma zuwuka tå uyamba vi una u shinga a kayen ka teli ki, tsara uyamba vi u matsa ili ushani, i'ya gbäm ya lyatangu dä hal ayen a tatsu. **22** A'yin da baci ya ce a kayen ka kullä, ya rongo tå ulya ilikulya i'ya i buwai i kayen ka teli. Ya rongo tå ulya ilikulya i nala yi hal i savu i wutäi i kayen ka kuci. **23** “Ya denke uza u roku uyamba aku u kana u woko u ne gba wa, kpaci uyamba vi u vä da. Edä amoci a da aza a ndishi n tsumoci a asu u vä. **24** A'yin a da baci dem ya denge uyamba, she i zuwamgbana kadyanshi ka uza u ili wa fuda wa wusa ili i ne. **25** “Utoku u vunu u woko baci mayali hal u kana yi u yain kazuwamgbani ka akopi n kapashi ka uyamba u ne ka roku, u kana

tə kumaci ku evu ku ne u tuwə u wusa uyamba kpam Kashilə ka de. **39** “Uza u te asuvu a atoku u da u yankai kazuwamgbani ki. **26** Vuma da a vunu u woko baci mayali hal u dengei kaci yain kazuwamgbani ka akopi n uyamba vi wə ka ne ara vunu, kotsu vu matsu yi u yanka vu baci n uza da wa wusuka yi u da wa, aku u manyan yavu kagbashi wa. **40** Shegai wa dusuku tuwai u tsarai ikebe i'ya wa fuda wa wusuka tə kabolo n avu u woko yavu zamalinga u vunu kaci ka ne, **27** she u keci kakumə ka ayen a ko kamoci ka vunu, u yansaka vu manyan hal da a yain an a yain kazuwamgbani ka akopi n Kayen ka Utsarə u Kaci ka kyawan. **41** Asuvu a uyamba vi. Aku a keci ikebe yi a kaci ka ayen a'ayin nala yi a da eyi n alobo a ne a ka 'yanga a da a buwai kahu Kayen ka Utsarə u Kaci ka a gono a asu u kumaci ku le, a asu u agadu a kyawan. Ikebe i'ya i buwai vi a gonuko uza da u ikaya i le. **42** Kpacı aza a Isara'ila agbashi a və a tsilai uyamba vi, uyamba vi kpam a gonuko uza da, aza da n wutukpai a uyamba u Masar. A ka u ili. **28** Ili i'ya wəri n i'ya i rawa baci u wusi denge le tyoku u agbashi wa. **43** Va lya tsugono uyamba vi wa, uyamba vi wa rongo tə a kukere a kaci ka le n vu yansi le mavura wa, shegai vu ku uza da u tsilai uyamba vi ubana Kayen ka pana uwonvo u Kashilə ka vunu. **44** “Shegai va Utsarə u Kaci. A kayen ka nala ki ka kpam a ka ciga baci agbashi a'ali ko aka, va fuda tə va tsila gonuko uza uyamba vi ili i ne. **29** “Uza u yan le a asu u iyamba i'ya i'ari ukyawin n avu. **45** Va baci kazuwamgbani ka akopi n kuwa a ilyuci fuda tə kpam va tsila agbashi asuvu a amoci a i pige i'ya a kyawain n kasaga, wa fuda tə wa da a'ari ndishi kabolo n ədə, naza a kuwa a le a wusa kuwa ki kayen ka kyawan baci. Asuvu a da a matsai a uyamba u de. A ka woko tə utsarı kayen ka te wa fuda tə wa wusa. **30** Shegai uza u u vunu. **46** Va fuda tə va gonuko le ili i agadu kuwa ka kari a ilyuci i'ya a kyawain n kasaga a asu u mmuku n vunu, tsarə a woko utsarı ki u fuda baci u wusai kuwa ki asuvu a kayen le. A ka woko le tə kpam agbashi gba. Shegai ka te wa, uza da tsilai kuwa ki ka woko tə ku ukuna u atoku a de aza a Isara'ila, uza u roku ne gba ubana uyan u ne u kapala. A ka gonuko wa fuda wa lya tsugono a kaci ku uza u roku n u kuwa ki a Kayen ka Utsarə u Kaci wa. **31** Shegai yan yi mavura wa. **47** “Kamoci ka kari asuvu a a'uwa da a'ari a ine a da a kyawain n kasaga wa, de u woko baci uza u utsarı, aku utoku u de uza a ka kece tə a da tyoku da a tsu yan n uyamba u u Sama'ila u wokoi mayali, hal u dengei kaci ucimba. Wata, a ka fuda tə a ka wusa a da, kpam ka ne a asu u kamoci ki, ko kpam uza u roku a u kənə tə a gonuko a da a asu u aza a ili a Kayen kuwa ku kamoci ki, **48** a ka fuda tə a wusa vuma ka Utsarə u Kaci. **32** “Shegai ilyuci i pige i'ya u aza a Isara'ila vi. Uza u te a asuvu a atoku a ne a nəkə aza a Levi, a ka fuda tə a gono a wusa a evu wa fuda tə wa wusa yi, **49** ko tatapige ko a'uwa a le a da a'ari ilyuci i le ko nwere da baci. tatakenu u ne ko kpam maku ma utoku u tata **33** Uza u Levi u denge baci kuwa asuvu a a'uwa u ne, ko tani kpam uza roku asuvu a kumaci a ne a ilyuci i pige i Levi, kpam a fuda a wusa ku ne ku evu. Eyi n kaci ka ne dem wa fuda tə kuwa ki wa, a ka gonuko tə ka a Kayen ka Utsarə u wusa kaci ne wə baci n ikebe. **50** Eyi n uza u Kaci, kpaci a'uwa a ilyuci i pige a aza a Levi a da tsila yi vi, da a ka kece ikebe yi. Kakumə ka le a da a asuvu a ama a le a aza a Isara'ila. **34** ikebe ka a ka tsupa adama a utsarə u kaci u ne a Shegai iyamba i kalina i'ya i kyawain ilyuci i le ka kece tə kakumə ka ayen ka ka buwai kahu yi a ka denge i'ya wa, kpaci i le i'ya a ubana. **35** Kayen ka Utsarə u Kaci ka kyawan. A ka kece tə “Utoku u vunu u da wəri evu n avu u woko baci ikebe yi dere tyoku da a tsu tsupa zamalinga. mayali kpam u fuda u bəngə kaci ka ne wa, u **51** Ayen a da a buwai vi a yan baci ushani, wa kənə tə vu bəngə yi tyoku da va bəngə kamoci, tsupa tə ikebe yi evu n kakumə ka ikebe ka u tsarə u lyai kapala nə ndishi n avu. **36** Kotsu vu wushai an u dengei kaci ka ne ki. **52** Shegai ayen nəkə yi akopi aki vu cigi kapashani wa, shegai a da buwai kenu da baci a'ari kahu Kayen ka vu pana uwonvo u Kashilə ka vunu, vu asəkə Utsarə u Kaci, wa tsupa tə ikebe i kenu adama a utoku u vunu u dusuku n avu. **37** Va nəkə yi utsarə u kaci u ne. **53** Kamoci ki ka tono tə n akopi a ikebe aki vu zuwa a'eshi u nəkə vu n uza u Sama'ila tyoku u zamalinga da u bidayi kapashani wa, ko kpam vu denke yi ilikulya aki manyan ma ayen ayen. Kotsu i asəkə yi u lyai vu zami kapashani wa. **38** Mpa Magono ma Zuba tsugono a kaci ka utoku u de n u yan yi mavura Kashilə ka de uza da u wutukpə də a uyamba u wa. **54** “A fuda baci a wusa yi a ire i na yi wa, Masar, tsarə n nəkə də uyamba Ka'anə n woko a ka asəkə yi tə u wutə kabolo n alobo a ne a

Kayen ka Utsara u Kaci. 55 Kpaci aza a Isara'ila woko arumbä,aku i rongo uramba. Iceshi i de agbashi a va a da, ele agbashi a va a da aza da n ya woko tå i gbani, kpaci atokulalu a de a da a wutukpäi a uyamba u Masar. Mpa Magono ma Zuba Kashilä ka de."

26 Magono ma Zuba ma danai, "Kotsu i sheke kaci ka de kameli, ko urotsoni u ili i roku, ko i shigba katali ka ulyaka u kayala, ko tani i shei atali a ulyaka kayala wa, kpaci mpa Magono ma Zuba Kashilä ka de. 2 U kqñä tå i kirana n a'ayin a Ashibi a va kpam i pana uwonvo u kuwa ku uwulukpi ku va. Mpa Magono ma Zuba. 3 "I tono baci mele ma va, ya gorimuko kpam udani u va, 4 ma roko dä tå mini ma zuba a'ayin a yan baci, iyamba kpam ya matsa tå ilimaci i shinga, ndanga kpam ma matsasa tå. 5 Ucanga u kashina u de wa yan tå ushani ubana a'ayin a uta ilimaci i cinwi, ya rongo tå ubolomgbonuso ilimaci i cinwi she ubana a'ayin a uce a roku. Ya rongo tå ulyasa ilikulya i de she i ciwa, i dusuku kpam a uyamba u de yaa. 6 "Ma nqñä tå uyamba u de ndishi n shinga, ya vaku tå ya pana uwonvo u ili i roku wa. Ma wutukpä tå nnama n mete n cingi asuvu a uyamba u de, kpam ko uza wa doku wa tuko uyamba u de kuvon wa. 7 Ya loko tå atokulalu a de, kpam a ka rukpä tå a kapala ka de n ucira u iburundu. 8 Ama a de a tawun a ka loko tå ama a le amangatawun, ama a de amangatawun a ka loko tå ama a le azu kupa. Atokulalu a de a ka rukpä tå a kapala ka de n ucira u iburundu. 9 "Ma wenike dä tå uciga, n zuwa dä i matsasa cika i yain kakuma, kpam ma shadangu tå kazuwamgbani ka n yain n adä. 10 Ucanga u kashina u de wa yan tå kakuma, i cina gbäm pini i kayen ka ka wurai, she i wutukpä i cau yi kahu i tsara kabala ka ya zuwa i savu. 11 Ma rongo tå kabolo n adä kpam ma pana da icadi wa. 12 Ma wala tå kabolo n adä n woko Kashilä ka de, edä kpam i woko ama a va. 13 Mpa Magono ma Zuba Kashilä ka de, uza dä wutukpä dä a uyamba u Masar, tsara kotsu i lyai kapala n uwoko agbashi a le wa. N takpai araji a da a'lari a 'yanku dä vi, n zuwa dä ya wala yaa. 14 "Shegai i panäka mu baci wa, kpam i kpädäi utono gba udani u va, 15 i 'yuwan baci utono mele ma va, i goroi udani u va, kpam i 'yuwain utono kadyanshi ka va, i kodoi kpam kazuwamgbani ka va, 16 mavura ma ma yan dä ma na: Ma sukunku dä tå upana u ikyamba u pige, nq mbäla icun kau-kau n dä bawu ma tanä, n usudugbi u ikyamba u da wa zuwa dä i

woko arumbä,aku i rongo uramba. Iceshi i de ka tuwä a lyai i'ya. 17 Ma yan tå tsilala n adä, n zuwa kpam atokulalu a de a lyä dä n kuvon. Aza da a ka kovo dä a ka lyä tå tsugono a kaci ka de, ya rongo tå ilyadi bawu uza da wa loko da. 18 "Shegai gba n nala, i panäka mu baci wa, ma doku tå mavura ma nala mi kadobo kushindere adama a unyushi u cingi u de. 19 Ma takpa tå uryagbaji u da wa zuwusa dä aradï yi, n bishinka dä mini ma zuba, uyamba u da kpam ya cimba vi wa ekpe tå u woko magbata. 20 Ko nida baci i matsai manyan, ma woko tå ma gbani, kpaci uyamba u de wa matsa kpam ili wa, ndanga ma uyamba u de dem ma matsa kpam wa. 21 "I lyä baci kapala n u'yangasaka mu, i 'yuwan mu upanäka, ma doku tå upana u ikyamba u de kadobo kushindere adama a unyushi u cingi u de. 22 Ma sukunku dä tå nnama n mete n cingi n dä ma wuna mmuku n de, n wacinsa kuzuwave ku kuwa ku de n zuwa dä i woko kenu kpam ire i de ya yan n ama wa. 23 "Gba mavura ma na mi, ma kpädä dä baci uzuwa i gono arava, kpam i lyai kapala n u'yangasaka mu, 24 mpa dem ma lyä tå kapala n uyan tsilala n adä, n kaci ka va ka ma yan dä mavura she ma la ma cau kadobo kushindere adama a unyushi u cingi u de. 25 Ma tuko dä tå kuvon n yan dä mavura adama a kazuwamgbani ka va ka i kodoi. I bolomgbono baci a asuvu a ilyuci i pige tsara i kpawan, ma sukunku dä tå usuru kpam n zuwa dä i nqkangu kaci ka de a asu u atokulalu a de. 26 Ma kimba tå ure u utsara u ilikulya i de, tsara aka kupa a yain ilikulya i de a kalele ka te, a kenishike dä i'ya uratsanäski; kpam ya lyä ya cuwä wa. 27 "Gba mavura ma na mi, i 'yuwan mu baci ugorimuko, i lyai kpam kapala n u'yangasaka mu, 28 mpa dem ma lyä tå kapala n uyan tsilala n adä n asuvu a shen cika. Mpa n kaci ka va ka ma yan dä mavura ma gbäm ma lai ma cau kadobo kushindere adama a unyushi u cingi u de. 29 Ya rongo tå utakuma inyama i mmuku n de adama a kambulu ka pige. 30 N wasasa a asu u ulyasaka ameli a de kayala, n wacinsa asufarakpa u urunukpusa ili i magulani u de, n tadamgbanasa akushe a de a zuba u ameli a de a da bawu a'lari n uma, n pana dä icadi. 31 N wasasa ilyuci i de i woko akpongo, n wacinsa asufarakpa u ameli a de. Ma doku ma ciga magulani ma shinga ma udarakpa u de wa. 32 N wacinsa uyamba u de gba, kpam

atokulalu a de aza da a'ari pini na ndishi a pana 46 Nala mele ma, n udani, n uwenishike u da uwonvo u uwacinsa u nala vi. 33 N zuwa a tuko Magono ma Zuba ma yain a mere ma ne n aza a da kuvon, a wacinsa da gba a iyamba kau-kau. Isara'ilila a una u Musa a Masasa ma Sinai.

N zuwa uyamba u de u woko akpong, iyući i de kpam i namgba. 34 Pini nala da uyamba u de wa tsara uwunvuga u da u shadangi, an u wokoi i'ari kpam pini wa, i'ari de a asu u tsuwulà a iyamba i atokulalu a de. Uyamba vi wa yan ta ayen ayen n u wunvugusi ucun u uwunvuga u da u kpàdai utsara a'yin a da i'ari pini. 35 Uyamba vi u woko baci akpong, wa wunvugusa ta uwunvuga u da u kpàdai utsara a'yin a da i'ari pini na ndishi. 36 "Shegai aza roku a asuvu a de aza da a buwai n uma, ma zuwa ta uwonvo u shadangu atakasuvu a de a uyamba u atokulalu a de yi, ijingi i kavuku gbam ya zuwa da ta iliyadi. Ya rongo ta iliyadi n i rukpusi yavu aza da a ka loko n kuvon, ko an u wokoi ko uza wa tono da wa. 37 Ya rongo ta a magamani n i rukpusi yavu aza da a ka tono n kuvon, ko an u wokoi ko uza wa tono da wa. Ya tsara ucira u da ya shamgba i shilqanà n atokulalu a de wa. 38 Ya kuwa ta a uyamba kau-kau u tsuwula, uyamba u atokulalu a de wa lya da ta. 39 Aza da a buwai asuvu a de yi, a ka rongo ta ukotso sawu a uyamba u atokulalu a de adama a unyushi u cingi u de n unyushi u cingi u ikaya i de. 40 "Shegai mmuku n tsikaya n de ma dansa ta unyushi u cingi u le, n unyushi u cingi u ikaya i le aza da a lyai kapala n u'yangasaka mu, kpam a kpàdai mu uyanka ukuna u maci. 41 Adama a nala a da i zuwai mpa dem n lyai kapala n uyan tsilala n ele, hal n tutsku le tsuwulà a uyamba u atokulalu a le. A makorishi, mmuku n tsikaya n le n savada baci atakasuvu a uryagbaji a le, a wushuki n mavura ma unyushi u le, 42 ma ciba ta n kazuwamgbani ka n yain n Yakubu n Ishaku n Ibirahi, n ciba kpam n uyamba vi. 43 Shegai u kana ta uyamba vi u woko akpong tsara u wunvuga uwunvuga u maci, kpam a yan le mavura adama a da a goroi udani u va kpam a 'yuwain mele ma va. 44 Gba n nala, a'yin a da i'ari a uyamba u tsuwulà vi, ma 'yuwan da wa, ma pana da tani icadi n wacinsa da gba wa. Ma kodo kazuwamgbani ka va n ada wa, kpaci mpa Magono ma Zuba Kashila ka de. 45 Adama a nala, ma ciba ta n kazuwamgbani ka n yain n ikaya i de, aza da n wutukpai a uyamba u Masar a kapala ka aletsu a ama da a buwai, tsara n woko Kashila ka le. Mpa Magono ma Zuba."

27 Magono ma Zuba ma tonukoi Musa, 2 "Tonuko aza a Isara'ilila udani u na vi: A'ayin a da baci dem uza u tsinai u neke vuma ubana a asu u Magono ma Zuba, aku u tuwai wa ciga u wusa yi, 3 tyoku da a ka ratsanaka kakumà ka ikebe i azurufa i vuma yi a ili i uratsanaka i'ya a ka yansaka manyan a kuwa ku uwulukpi da na: Vali da baci u yain ayen kamanga ubana ayen amangatatsu, a tsupa ikebe i azurufa amangarenkupa. 4 Uka da baci u yain ayen kamanga ubana amangatatsu, a tsupa ikebe i azurufa kamankupa. 5 Kalobo ka baci ka yain ayen a tawun ubana kamanga, a tsupa ikebe i azurufa kamanga, maku ma uka ma baci, a tsupa ikebe i azurufa kupa. 6 Maku ma vali ma baci ma yain uwoto u te ubana ayen a tawun, a tsupa ikebe i azurufa u tawun, maku ma uka ma baci, a tsupa ikebe i azurufa u tatsu. 7 Vali da baci u lai ayen amangatatsu, a tsupa ikebe i azurufa kupa n u tawun, uka da baci, a tsupa ikebe i azurufa kupa. 8 Vuma vi mayali ma baci cika, kpam u kpàdai utsupa ili i'ya a kidumkpa, she u banka vuma da u tsinai a kaci ka ne ki a asu u kadarakpi, kadarakpi ki ka kidumkpa kakumà ka ikebe i vuma yi dere n ucira u vuma da u tsinai vi. 9 "Utsina vi u kana baci u manama ma ma gain a nàka Magono ma Zuba ma, kune ki ku kana ta ku woko ka uwulukpi. 10 Uza u utsina vi wa shuwandana manama mi ko u savada n ma roku wa, wata, wa shuwandana ma ma lobonio n ma ma kpàdai ulobono wa, ko tani ma bawu ma lobonio n ma ma lobonio wa. U kana baci u yain nala, gba nnama n re mi she n woko n da mari uwulukpi. 11 Shegai utsina vi u kana baci manama ma nshindà ma ma gain a nàka Magono ma Zuba kune wa, uza vi u kana ta u banka manama mi a asu u kadarakpi. 12 Kadarakpi ka ratsanaka ta kakumà ka ikebe i manama yi dere tyoku da ikebe i ne ya kana, aku u tonuko uza vi ili i'ya wa tsupa. Ikebe i'ya baci dem kadarakpi ki ka kidumkpa, i shamgba ta. 13 Shegai uza vi wa ciga baci u wusa manama mi, she u doku kunzu ku te a asuvu a kunzu ku tawun ka ili i'ya a zuwai vi. 14 "Uza u neke baci kuwa ku ne n uwulukpi ubana a asu u Magono ma Zuba, u kana ta kadarakpi ka ratsanaka kakumà ka

ikebe i kuwa yi, ko ka ku lobonoi ko kpam ka ku a kakumà ka ikebe ka a kidumkpai vi. **28** Ili lobonoi wa. Ikebe i'ya baci dem kadarakpi ki ka i'ya dem vuma nekei gbà, wata, ko vuma ko kidumkpai, i shamgba tà. **15** Uza da nekei kuwa manama ko kapashi ka kashina ka ne ubana a ki wa ciga baci u gono u wusa ka, she u doku asu u Magono ma Zuba, a ka denge kpam i'ya ko kunzu ku te a asuvu a kunzu ku tawun ka ikebe a wusa i'ya wa, kpaci i woko de i uwulukpi cika i'ya a kidumkpai vi. Aku kuwa ki ku woko ku a asu u Magono ma Zuba. **29** A neke baci vuma ne. **16** “Uza u neke baci kapashi ka kashina ka gbà adama a uwuna, a ka wusa yi wa. U kàna agadu ka ne n uwulukpi ubana a asu u Magono tà a wuna yi. **30** “Ili i te asuvu a kupa i'ya baci ma Zuba, she a kidumkpa ikebe i kashina yi a dem a wutukpai, wata, ilya ko ilimaci i ndanga, kaci ka kakumà ka icun i'ya a ka fuda a cei pini i Magono ma Zuba i'ya. Gbà ili i nala yi i'là tà n a kashina ki. A kidumkpa ikebe i akundatsu a uwulukpi ubana a asu u Magono ma Zuba. **31** kuden kamanga i ilya i bale dem ikebe i azurufa Uza da baci dem wa ciga u wusa ili i te asuvu a kupa. **17** U neke baci kashina ki a asuvu a Kayen kupa i'ya u nekei, u kàna tà u tsupa ikebe i ili ka Utsàrà u Kaci, ikebe i'ya a tonuko yi vi ya yi aku u doku kunzu ku te a asuvu a kunzu ku shamgba tà. **18** Shegai u neke baci kashina ki tawun. **32** Gbà ili i te a asuvu a kupa i ushiga u cina Kayen ka Utsàrà u Kaci vi ka wurai, she anaka, ko u ncon ko u nryadiga i Magono ma kadarakpi ka kidumkpa kakuma ka ikebe ki a Zuba i'ya. A ka kece baci nnama, ma baci ma kaci a ayen a da a bwai kahu Kayen ka Utsàrà rukpai ma kupa a asu u ukece, ma woko tà ma u Kaci ka roku ka kyawan. Aku a jebe kakumà uwulukpi ubana a asu u Magono ma Zuba. **33** A ka ikebe yi. **19** Uza da nekei kashina ki wa ciga ka dangasa manama adama a tsulobo tsu ne baci u wusa ka, she u doku kunzu ku te a asuvu ko tani a adama a ukpadà u tsulobo tsu ne wa, a kunzu ku tawun ka ili i'ya a kidumkpai vi, a ka savada tani n ma roku wa. A savada baci aku kashina ki ka woko ka ne. **20** Shegai u wusa manama n ma roku, n re gbà ma woko tà n baci kashina ki wa, kpam u denkei ka uza u uwulukpi, a ka fuda a ka wusa n da wa.” **34** Mele roku, wa wusa kpam ka wa. **21** An u wokoi u ma Magono ma Zuba ma nákai Musa ubana a wusai kashina ki wa, a asuvu a Kayen ka Utsàrà asu u aza a Isara'ilà a Masasa ma Sinai ma la vi. u Kaci, kashina ki ka woko tà ili i'ya a nekei gbà
n uwulukpi ubana a asu u Magono ma Zuba
ka bawu a ka fuda a ka wusa ka kpam,aku ka
woko kashina ka adarakpi. **22** “Uza u neke baci
kashina ka u tsilai n ikebe ka kàri agadu a ne wa,
ubana a asu u Magono ma Zuba, **23** kadarakpi ka
kidumkpa tà ikebe i kashina yi a kaci ka ayen a
da a bwai kahu Kayen ka Utsàrà u Kaci ka roku
ka kyawan. Uza vi wa tsupa tà ikebe yi tyoku
da a kidumkpai i'ya kain ki. Kune ka uwulukpi
ka la vi ubana a asu u Magono ma Zuba. **24**
Asuvu a Kayen ka Utsàrà u Kaci ki, kashina ki
ka gono tà ka uza da a tsilai ka a kukere ku ne,
uza da kashina ki kàri agadu a ne yi. **25** A ka
kidumkpa tà gbà ikebe i'ya a ka tsupa vi a kaci
ka ili i uratsanaka i'ya a tsu yansàka manyan a
kuwa ku uwulukpi. **26** “Shegai ilimaci i kagita
i manama ma kuwa ma baci, wata, kanaka ko
macon i Magono ma Zuba i'ya, adama a nala
va neke i'ya wa, kpaci i Magono ma Zuba i'ya
a kagita. **27** Manama mi ma nshindà ma baci,
a ka fuda tà a ka wusa ma a kaci ka kakumà
ka ikebe ka kadarakpi ka kidumkpai, kabolo
n kunzu ku te a asuvu a kunzu ku tawun. A
wusa baci ma wa, kadarakpi ka denge tà ma

Rutu

1 A'ayin a da aza a afada a ka lya tsugono tsu aza a Isara'ilila, a yan ta vuma roku uza u kala Elimele, kala ka uka u ne ka Na'omi, a'a ta kpam na mmuku ma alobo n re, Malo n Kiliyo, gba le a kagali ka aza a Efurata, a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda. An a ka yan kambulu ka pige a uyamba vi, u 'yangai ubana a uyamba u Muwabu, eyi n uka u ne na mmuku n ne a ba a dusuki ve de. **3** An a yain a'ayin, vali u Na'omi vi u tuwai u kuwai, u asaka yi na alobo a re yi. **4** Alobo yi ama a re a le gba a zuwai nkere ma uyamba u Muwabu. Uza u te zuwai uka uza u kala Orfa, uza u ire kpam u zuwai uza u kala Rutu. Shegai ubana ayen kupa ele pini a uyamba vi, **5** aku Malo n Kiliyo a kuwai. Pini nala, Na'omi wokoi utsoku u ne, vali wa la wa kpam dem mmuku ma la wa. **6** A'ari pini, Na'omi tuwai u panai a da Magono ma Zuba ma banga de ama a ne aza a Isara'ilila u naka le ilikulya. Adama a nala, u fobuso*i* n ajene a ne a asaka Muwabu a gono a kuwa. **7** Eyi n ajene a ne yi a asaka asu u da a'ari ndishi vi, a kana ure ugono a Yahuda. **8** Ele pini a nwalu, aku Na'omi tonukoi ajene yi, "Walai i gono a'uwa a isheku i de. Magono ma Zuba ma wenike da uciga tyoku da i wenikei a'ali a de na mpa. **9** Magono ma Zuba kpam ma zuwa i tsara a'ali, i tsara kpam uwunvuga a a'uwa a de." Aku u wobo le, u tonuko le, "U yan tsu ben." A gitai kushen cika, **10** a tonuko yi, "A'! Tsa bana ta dem a asu a ama a vunu." **11** Shegai Na'omi danai, "Mmuku n va, gono a a'uwa a de. Ndyi i zuwai ya ciga i bana kabolo na mpa? Mpa n buwa kpam ilimaci hal ma fuda ma matsaka da a'ali a da a ka sotuku da wa. **12** Mmuku n va, walai i gono, mpa n yan de mamici, n buwa kpam uyan iyolo wa. Ko ma baci gbam n maluwa ma iyolo i roku, a dana gbam ma tsara vali n kayin ka na ki, hal n matsa mmuku ma a'ali, **13** ya fuda ya vana hal a gbonguro? Ya 'yuwan uyan iyolo adama a le? Nala wa yan wa, mmuku n va, unamgbukatsuma u va u la ta u de cika, kpaci Magono ma Zuba ma ronuko wecei uzapige u azamalinga yi, "Ukere u yai u mu upana u ikyamba u na vi." **14** Aku a doki a gitai kushen cika. Pini nala, Orfa woboi anuku a ne, u tonuko yi u yan tsu ben, aku u lazai ugono a kuwa. Shegai Rutu gbagalai Na'omi vi u matsai she u bana kabolo n eyi. **15** Aku

Na'omi tonuko yi, "Wundai na, utoku u vunu da wa laza de ugono a asu a ama a ne n a asu u ameli a ne. Wala vu tono yi." **16** Shegai Rutu danai, "Kotsu vu folo mu n gono ko n asaka vu utorio wa. A asu u da baci dem vu banai, ma bana ta. A asu u da baci dem vu dusuki, nte dem ma dusuki pini. Ama a vunu a ka woko ta ama a va, Kashila ka vunu kpam ka woko ta Kashila ka va. **17** A asu u da baci vu kuwai, nte ma kuwai pini, kpam nte dem a ka cidangu mu pini. Ili i roku i pece mu n avu, bamu n ukpa, n folo ta Magono ma Zuba ma yan mu mavura cika." **18** An Na'omi wenei Rutu zuwa ta uma u ne u toni yi,aku u asaka yi utsokusuko u gono. **19** Aku a lyai kapala na nwalu, hal a rawai a ilyuci i Batalami. An a uwai,aku gba ama yi a yain mazanga cika adama a le. Aka a ilyuci yi a danai, "Na'omi da gbam naha vi?" **20** U wushunku le, "Kotsu i doku i isa mu Na'omi wa, shegai Mara, kpaci Kashila Uza u Ucira Gba u naka mu ta unamgbukatsuma cika. **21** An n lazai, ma ta gba n ili i'ya ma ciga, shegai gogona Magono ma Zuba ma gonuko mu de a kuwa akere a de. Nida ya isa mu Na'omi cina Magono ma Zuba ma kpatalaka mu de kucina, kpam Uza u Ucira Gba u sukunku mu madaka?" **22** Tyoku da a yain Na'omi gono a uyamba u ne da la vi, kabolo n kajene ka ne Rutu uza u Muwabu. An a rawai a Batalami, cina a gita de manyan ma ilya i bale.

2 A yan ta vuma u roku vuma u pige kpam uza u utsari a ilyuci i Batalami uza u kala Boza, kumaci ku vali u Na'omi, wata, Elimele. **2** Kain danai, "Asaka n bana ku'yaru ku ilya a kashina ka uza da baci dem u wushunku mu n yain." Aku u na'omi danai, "Maku ma va, wala." **3** Pini nala, u banai wa tono aza a manyan yi a kucina. Aku u wokoi a kashina ka wa yan ku'yaru ki ka Boza ka, kumaci ku Elimele. **4** A'ari pini,aku Boza wutai a Batalami u rawai tsara u danasa azamalinga a'ali, **5** Aku u danai, "Magono ma Zuba ma rongo n ada," yi, u danai, "Magono ma Zuba ma rongo n ada," Azamalinga yi a wushuki, "Magono ma Zuba uza da a ne, u tonuko tsu, 'Yanyi ahankuri unu n yain ku'yaru n cirangus*i* ilya vi u matsai she u bana kabolo n eyi. **15** Aku i'ya aza a manyan ma ukapa yi a ka asaka."

U gita tā manyan mi ili i usana utuwa gogo- Boza.” 20 Na’omi tonukoi Rutu, “Asák Magono na. Gogo-na da u tsárai u dusuki a kulu tsára ma Zuba ma zuwuka yi unà u shinga. Magono u wunvuga kenu.” 8 Aku Boza rabai ara ne, ma Zuba ma asák uwenishike ukuna u shinga u tonuko yi, “Maku ma va, panákka mu! Kotsu u ne a asu u aza uma n akushe wa.” U doki u vu bana ku’yaru a kashina ka roku wa, she a danai, “Vuma nala vi kumaci ku evu ka tsu, uza kashina ka na. Vu yansa manyan pini na vu u te da a asuvu a aza da a’ari malen ma uwusa rongo utono kucinà ku nkere n da ma yansák tsu.” 21 Aku Rutu uza u Muwabu danai, “Bamu mu manyan. 9 Vu zuwa a’eshi a kashina ka baci n nala gbam, Boza vi u tonuko mu tā n bansa dem a ka yan manyan, vu tono nkere mi de. ku’yaru a kashina ka ne n rongo utono kucinà Kpací n tonuko de azamalinga yi kotsu a sawa ka azamalinga a ne hal she a kotso manyan mi.” vu wa. A’ayin a da baci dem vu panai kakuli, 22 Na’omi wushunki Rutu, “Makere ma va, yan vu ba vu soi mini a ndele n da azamalinga yi a tyoku da u danai. U la tā shana vu yain ku’yaru kenei.” 10 Rutu kudangi u varai kaci a iyamba, u a kashina a asu u da nkere n da ma yansák tonuko yi, “Mpa kamoci ka, nida n tsárai mpasa Boza vi manyan a’ari. Vu bana baci a kashina n shinga ara vunu naha hal vu wenike mu ka roku kau, a ka fuda tā a yanka vu ili i gbani ukuna shinga?” 11 Boza wushunku yi, “N pana de.” 23 Pini nala, Rutu lyai kapala n ku’yaru evu tā gba ili i’ya vu yankai anuku a de tun a’ayin a na nkere mi, hal she an a kotsoi manyan ma da vali u vunu u kuwài. N reve tā tyoku da vu ilya i bale n ityabi. Gba a’ayin a nala yi u lyu tā asakai tata u vunu, n mma u vunu, n uyamba kapala nà ndishi n anuku a ne Na’omi.

u vunu, n tyoku da kpam vu tuwài vu dusuki a uyamba u ama da vari vu revei wa. 12 Asák Magono ma Zuba ma tsupa vu ili i’ya vu yain. Asák Magono ma Zuba Kashilà ka Isara’ila uza da vu tuwài ara ne uzama asu u upkawan u nàka vu katsupi!” 13 U danai, “Uzapige, asaka n rongo utsàrasa mpasa n shinga ara vunu. Vu yanka tā kagbashi ka vunu kadyanshi ka ubgamatangu asuvu, ko an u wokoi mpa ma a asuvu a nkere n da ma yansák vu manyan wa.” 14 A’ayin a ulya ilikulya Boza tonuko yi, “Tuwà vu lyai ilikulya. Dabusa burodi u vunu a mini ma kalam ma mini ma cinwi.” Aku u dusuki evu n azamalinga yi, Boza kpam nàka yi ilya i’ya a zungi. U lyu tā u cuwài hal gbam u lasai i roku. 15 An u ‘yangai wa gità ku’yaru, aku Boza tonukoi azamalinga a ne, “Asák ni u ‘yara a asuvu a ndolu n da i cai vi, kotsu i bishinka yi wa. 16 Kotsu i talasa a ndolu mi n i varangusi a iyamba tsàra u purusa, kotsu i barana yi wa.” 17 Adama a nala, Rutu yan tā ku’yaru a kashina ki hal kuvuli. An u lapai ili i’ya u tsárai, u tsà tā ilya evu n akundatsu a kuden kamanga. 18 U cangai u gono i ilyuci u ba u wenikei anuku a le ili i’ya u tsárai. U nàkai kpam anuku a le kabuwi ka ilikulya ka u lyai u lasai vi. 19 Na’omi wece yi, “Nte vu yain ku’yaru ara? Nte vu yain manyan? Kashilà ka zuwuka uza da u kirnai n avu unà u shinga!” Pini nala, Rutu tonuko yi ukuna u uza da u yain ku’yaru a kashina ka ne ki, u danai, “Uza da n yain ku’yaru a kashina ka ne ara vi kala ka yi

3 Kain ka te, Na’omi anuku a Rutu a tonuko yi, “Makere ma va, u gan tā n zamuka vu vali vu tsàra kuwa ka va wunvuga. 2 Wundya na, Boza uza da u wushunku vu vu yain ku’yaru evu na nkere n da ma yansák yi manyan vi, kumaci ku tsunu ka ku evu. Pana na, ara n kuvuli wa welikpe tā ilya i bale a asu u da a lapuka yi ilya yi. 3 Yan baci aku vu sumba vu gbara manivi ma magulani, vu uka aminya a vunu a da a lakai tsulobo. Pini nala, vu bana a asu u da a ka lapuka yi ilya yi, shegai kotsu vu asák u reve an vari pini wa, she u kotso ulya n uso gba. 4 A’ayin a da baci wa bana nvain, vu zuwa a’eshi mai a asu u da wa vaku; aku vu talukpa a’ene a ne vu vaku pini. Wa tonuko vu tā ili i’ya va yan.” 5 Rutu vi danai, “Ma yan tā gba ili i’ya vu danai.” 6 U lazai ubana a asu u da a ka lapa ilya yi, u yain kpam gba ili i’ya anuku a ne a tonuko yi. 7 An Boza kotsoi ulya n uso, wari a asuvu a upana kayanyan ka ne, aku u zamai asu u vaki evu n kabolo ka ilya ka a cirangi vi. Pini nala, Rutu banai sawu a asu u da Boza vaki u talukpai a’ene a ne u vaki pini. 8 An kayin ka pecei mere, aku Boza rikpanakai ulapani, u kpatalai u wenei uka nvain evu n a’ene a ne. 9 U wece yi, “Yayi?” U wushuki, “Mpa Rutu kagbashi ka vunu. An u wokoi asfa kumaci ku evu ku va, asfa vari n malen ma va wusa mu. Ma folo vu, zuwa mu.” 10 Aku Boza danai, “Maku ma va, asák Magono ma Zuba ma zuwuka vu unà u shinga. Ukuna u shinga u da vu wenikei aza a kuwa a tsunu

gogo-na u la tā gbām u da vu gitāi vu wenikei kuwai ka rongo pini, ucanga u agadu u ne dem anuku a vunu. Kpaci vu tono alobo wa, ko uza u u rongo pini.” 6 Aku kumaci ku ne ka ka lakai utsari ko mayali. 11 Adama a nala maku ma vā, evu vi u danai, “Nala baci, ma fuda kpam ma kotsu vu dambula wa, ma yanka vu tā gbā ili wusa kashina ki wa. Kpaci n yan baci nala, ma i’ya va ciga. Gba aza a ilyuci i na a reve tā uma nangasa tā agadu a da ma nāka mmuku n vā. u vunu u lobonoi. 12 Mayun da, mpa kumaci ku Ma fuda ma wusa ka wa, avu wusa ka.” 7 Caupa evu ka, uza da wāri n malen ma wa wusa vu, de, aza a Isara’ila a’ā tā n agadu, a da gbā uza shegai uza da lakai uwoko evu da kpam pini. 13 da baci wa nāka utoku u ne kabala ka uwusa Wansa pini na. Kain ka wansa baci, u wushuku ili ko kpam utsila, u tsu fodo tā akpata a ne u baci u sotuku vu, asakā yi u yain nala. Shegai nāka uza da wa wusa ko wa tsila vi. Nala a tsu wa ciga baci u yain nala wa, n tsina tā n kala ka shamkpa ukuna vi a kapala ka ama. 8 Adama Magono ma Zuba ma sotuku vu tā. Vaku pini na a nala, aku vuma vi fodoi akpata a ne u nākai she usana.” 14 Aku Rutu vaki a asu u a’ene a Boza u tonuko yi ku te, “Tsila kashina ki.” 9 ne hal usana. Shegai u ‘yangai n kpasani ku de Boza tonukoi nkoshi mi n aza da a’āri pini a kahu ama a wene yi a reve, kpaci Boza tonuko asu vi, “Ara eda i wenei ukuna u na vi; wata, yi tā kotsu u asakā uza roku reve an uka tuwai a n tsila tā gbā ili i’ya i’āri i Elimele n i mmuku asu u ulapa u ilya vi wa. 15 Aku Boza tonuko n ne Kiliyo n Malo a kukere ku Na’omi. 10 Ma yi, “Tuko kunya ku upalaka ku vunu vu polo sotuku tā dem Rutu uza u Muwabu uza da wāri ka pini na.” An u poloi, aku u tsunku yi pini wa wolo Malo u woko uka u vā. Tsara kala ka akundatsu a ilya i bale kamanga. U canka yi vali u ne u da u kuwai ka rongo pini, ucanga u aku u gonoi a ilyuci. 16 An u gonoi a kuwa, aku agadu u ne dem u rongo pini. Kpm kala ki ka anuku a ne a wece yi, “Nida wā, maku ma vā? cimbā a asu u aza a kuwa a ne ko kpamaza a Aku u tonuko yi gbā tyoku da a yain n Boza vi. ilyuci i ne wa. Eda i wenei ukuna u na vi ara.” 17 U doki u danai, Boza tonuko mu ta, “Ma asakā 11 Aku gbā nkoshi mi n ama a da a’āri a utsutsu vu vu gono asu u anuku a vunu akere a de wa, u ilyuci yi a danai, “Tsu wene tā. Asakā Magono da u nāka gba mu ilya i bale i na yi.” 18 Aku ma Zuba ma zuwa uka da wa uwa a kuwa ku Na’omi danai, “Maku ma vā, vana vu wene ili vunu ara na vi u woko tyoku u Rahila n Liyat, i’ya ya gitā, kpaci Boza wa wunvuga wa, she u wene ukuna u na u kotso ara.”

4 A’ari pini, aku Boza lazai ubana a asu u da a tsu dusukusu a utsutsu u ilyuci u dusuki de. Aku u wenei vuma da u danai kumaci ka ku lakai evu uza da wāri n malen ma uwusa vi wa wura, u tonuko yi, “Uza u vā, tuwā na vu dusuku.” Aku u ba u dusuki. 2 Boza bolomgbonoi nkoshi ma ilyuci ama kupa u tonuko le a dusukusu. Aku a dusukusi. 3 Aku Boza tonukoi kumaci ku ne ku evu ki, u danai, “Na’omi uza da u wutai a uyamba u Muwabu u gonoi vi, wa ciga tā u denge kashina ka Elimele utoku u tsunu. 4 N wene tā u lobono tā vu reve. Va ciga baci vu wusa ka, she vu wusa ka pini na a kapala ka nkoshi ma ama a vā kpam dem n a kapala ka aza da a’āri pini na ndishi. Va ciga tani baci wa, she vu dana tsara n reve i’ya ma yan. Kpaci uza wa la a kapala ka vunu wa, mpa kpam ma tono vu.” Aku vuma vi danai, “Ma wusa tā ka.” 5 Aku Boza tonuko yi, “Kain ka baci va tsila kashina ki a kukere ku Na’omi, va sotuku tā dem Rutu uza u Muwabu, tsara kala ka vali u ne u da u

kuwai ka rongo pini, ucanga u agadu u ne dem anuku a vunu. Kpaci uza da wa wusa ko wa tsila vi. Nala a tsu wa ciga baci u yain nala wa, n tsina tā n kala ka shamkpa ukuna vi a kapala ka ama. 8 Adama Magono ma Zuba ma zuwukai Rutu unā shinga, u yain katsumā u matsai maku ma vali. 14 Aku aka a ilyuci yi a tonukoi Na’omi, “Uza u unā shinga da Magono ma Zuba! Gogo-na u nāka vu de matiskaya ma māri n malen ma ukirana n avu. Asakā maku mi ma yain kala a asuvu a Sama’ila! 15 Wa woko tā uza da wa zuwusa uma u vunu u woko yavu usavu, u kirana kpam n avu vu kutsa baci. Kpaci kajene ka vunu uza da wa ciga vu, uza da u laka vu mmuku ma a’ali n shindere, aya u matsa yi!” 16 Na’omi cangasa ta maku mi u wo yi yavu aya u matsa yi. 17 Aku atoku a ne aka aza a karen a le a danai, “A matsa de Na’omi maku ma vali.” A neke yi kala Obida. Obida da tata u Yeso, Yeso kpam aya tata u Dawuda. 18 Makeci ma kagali ka Periza ma na: Periza da tata u Hezuron, 19 Hezuron

da tata u Ram, Ram da tata u Aminadabu. 20
Aminadabu da tata u Nashon, Nashon da tata u
Salumuna. 21 Salumuna da tata u Boza, Boza da
tata u Obida. 22 Obida da tata u Yese, Yese da
tata u Dawuda.

Mika

1 Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Mika matsumate vuma u Moreshetu a kaci ka kuwene ka u wenei a kaci ka ilyuci i Samariya n Urishelima, a'ayin a da Jotam n Ahazu n Hazakaya a ka lya tsugono tsu Yahuda. **2** Panai na gbä de, kakumä ka ama, panai na, gbä aza da a'ari a likimba! Asäka Magono ma Zuba Uzapige n kaci ne u woko uza dä wenei ukuna vi a kaci ka de, panai kadyanshi ka ne ka ka wutä a kuwa ka uwulukpi ka ne. **3** Webelei! Magono ma Zuba ma wutä a asu u ndishi n ne wa tuwä, wa tuwä tä iyamba u wala a bilibili u nsasa n likimba. **4** Nsasa ma daräkpa tä a kere ku ne arara kpam a ka batsa tä kure. Nsasa kpam ma daräkpa tä yavu akawa a ishigi a asuvu a akina, yavu mini ma ma yene a kakonguro ubana a asu u arara. **5** Gbä nala vi wa gitä tä nä mmuku n tsikaya n Yakubu, wata, aza a Isara'ila an a yain unyushi u cingi kpam a 'yangasakai Kashila. Ya zuwai Yakubu yain unyushi u cingi? Aza a Samariya a yain i'ya. **6** Magono ma Zuba ma danai, "Adama a nala wacinsa tä Samariya u woko akpongo hal u woko agbaji, asu u da a ka shigbusä ashina a cinwi. Ma wacinsa tä atali a kuma ki a asuvu a karara, n mudagbusä kpam atali a kami ka kuma yuku; gbä kune ka a tukusoi a kuwa ku ameli ku ne a ka runukpa tä ka n akina; ma wacinsa tä gba a'ulu a ne. An u wokoi u bolomgbonoi unamgbukatsumä, a dana, 'A nangasa tsu de kune ku ne a asu u katsupi ka tsu tsishankala, a gba!" Magono ma Zuba ma wusa de uyamba u asu u tsishankala dä kpam ka kotso." **7** Adama tsunu! U nãkai ashina a tsunu a asu u aza a da a nala ma sã tã, n yain ndishi ma ulapa una; a yinsa tsu." **8** Adama a nala, a'ayin a tuwa ma fodo tä aminya n tambi kataba kpam bawu rawa de a ilyuci i ama a va, wata Urishelima dem. **9** Kotsu i tonuko atokulalu a tsunu a Gatu da ya gandalasa a iyamba. **10** Aza a Shafiru, banai tsuwulä, i wala kataba n uwono. Aza a da i'ari ndishi a Za'ana a ka wutä wa. Aza a Bete-ezelu a'ä tã a asuvu a ulapa u una kpaci a tsära u bangä a asu u le wa. **11** Aza a Shafiru, a gusa da? Ko aya u yain ili i nala yi? Kadyanshi a Marotu a ka vana tsära a tsära ili i shinga, shegai Magono ma Zuba ma zuwai madäka u kuvon.

ma rukpai a utsutsu u Urishelima. **13** Edä aza a da i'ari ndishi a Lakishi, fobusoi nringongo ma adoki n de, tsära i suma. Kpaci eda ilyuci i kagita a Yahuda i tonoi aza a Isara'ila a asu u 'yangasaka u le, i zuwai kpam aza a Sihiyona a yain unyushi u cingi. **14** Adama a nala, aza a Yahuda tonukoi aza a Moreshetu-gatu u yan tsu ben i nãkä le kune. Ngono ma Isara'ila a ka pityanangu tã n ilyuci i Akiziba shegai a ka tsära u bangä wa. **15** Mpa Magono ma Zuba n danai, edä aza da i'ari ndishi a Maresha ma doku ta ma tuko uza da wa lya dä n kuvon. Azapige a Isara'ila a ka suma tã ubana a Adulam. **16** Punai a'aci a de asuvu a ulapa u una adama a mmuku n de aza da ya ciga; gonukoi kaci ka de yavu kukpani ka kasakali, kpaci mmuku n de a ka laza tã tsuwula.

2 Ter de aza da a tsu fobuso tsicingi, aza da kpam a tsu fobuso ukuna u cingi a ivamkpatsu i le! Kain ka wansa baci a tsu yan tã i'ya a fobusoi vi, kpaci n ucira u le da a tsu fufa tã ashina n ama, a wusa a da. A tsu yan tã kpam ameli kayala a Yahuda? Urishelima da n kaci ka maluwa ma gbani n a'uwa a ama, a wusa a da. ne! **3** Adama a nala ili i'ya Magono ma Zuba ma danai i'ya na: "Ma fobuso tã uwacinsa cinwi. Ma tsu ryafa tã ama tsära a wusa a'uwa a le n iyamba i le. **4** A kain ka nala ki, ama a ka yanka dä tã majari, a kaci ka ama yi, ucun u da bawu ya fuda ya arädi wa, kpaci wa woko dä tã a'ayin a madäka. **5** Adama a nala ili i'ya Magono ma Zuba, ko uza u te asuvu a de wari n yavu makuöi. **6** Ama ushani a danai, "Kotsu i da bawu wa tana. U tambura de hal a Yahuda, u yain kubari wa! Asäka uyan kubari a kaci ka ili i nala yi, ili i uwono i roku i'la ya gitä n atsu dem. **7** Dere da a dana nala, mmuku n tsikaya n wa; kotsu kpam i sai wa ko kenu. A Bete-leyafara Yakubu? Ahankuri a Kulu ku Magono ma Zuba da wa tono yi n ukuna u maci wa? **8** Magono ezelu a'ä tã a asuvu a ulapa u una kpaci a tsära a ma Zuba ma danai, "Shegai i tsu 'yangä tã yavu u bangä a asu u le wa. **9** I tsu loko tã aka a ama va a wutä a atokulalu a asu u ama a va. I tsu fodo tã ntogo ma aza da a ka wura yaa, aza da a ka gono a asu shegai Magono ma Zuba ma zuwai madäka u kuvon. **10** I tsu loko tã aka a ama va a wutä a

a'uwa a shinga a le. I takpa kpam unq u shinga u tsugono tsu Isara'ila, aza da i 'yuwain afada a va a asu u mmuku n le ubana. 10 'Yangai, i laza! maci i gonuko i ili i'ya i'ari dere i wokoi i cingi. Asu u na vi asu u uwunvuga u de dà wa, kpaci a 10 I yain uboku n mawunuka i tsarai ikebe i i'ya zuwa de asu vi u wokoi na nshinda, i nangasai i mai Sihiyona, i mai kpam Urishelima n ukuna u da gba gba. 11 Uza u kaban n uyinsa tuwa u cingi. 11 Edà azapige a Urishelima i tsu wusha baci u danai, 'Ma yan ta kubari a kaci ka mini ta ukimbà u unq adama a afada. Edà adarakpi ya ma cinwi n ili i'ya ya zuwa ugutukpa ushani,' wenishike mele ma Kashila adama u zami ikebe, icun i uza u kubari u da ama a ka ciga da la edà kpam ntsumate ya konduso ili i'ya ya tuwa vi!' 12 Magono ma Zuba ma danai, "Mayun ma ya gità adama ikebe. Gba n nala i pityanangi bolomgbono da ta gba de, mmuku n tsikaya n Magono ma Zuba wa, i danai, "Madakà ma Yakubu; ma bolomgbono ta aza da a buwai a tuwa a asu tsunu wa kpaci Magono ma Zuba Isara'ila. Ma bolomgbono le ta asu u te yavu ma ta kabolo n atsu." 12 Adama a nala a ka ncon a asu u da a kanzai, yavu ushiga u ncon a lima ta Sihiyona u woko kashina adama a de, asu u kalina; a woko kabolo ka pige ka ama. 13 Urishelima wa woko ta akpongo, masasa ma Uza da wa dapa kafon a kasaga, aya wa tono ta Kuwa ku Kashila kari ma woko ta kutsu. n ele; a ka batsa ta a utsutsu a laza. Magono ma le ma uwa ta a kapala ka le, Magono ma Zuba ma ma tono n ele n kaci ka ne."

3 Aku n danai, "Edà azapige a mmuku n tsikaya n Yakubu, panai na, aza da ya lya tsugono tsu Isara'ila. U gan ta i reve n afada a a'ari dere, 2 edà aza da ya kovo ili i shinga aku ya ciga ukuna u cingi. Ya muna ukpan u ikyamba u ama a va n i kidasi inyama i ikyamba i le asuvu atele a le. I kodomgbonusoi kpam atele a le yuku-yuku, i kidasa i'ya yavu inyama aku i tsungu i'ya a magbodo i takuma inyama i ama a va. 4 Pini nala ya sakà ta Magono ma Zuba tsara u bangà da, shegai wa wushunku da wa. A'ayin a nala da wa sokongu upetiwa'eshi a ne a asu de adama ukuna u cingi u da i yain." 5 Ili i'ya Magono ma Zuba ma danai i'ya na: "A kaci ka ntsumate n da ma puwusàn ama a va, a tsu 'yangasà ta alagatsu a le a dansa 'Ukuna u ndishi n shinga,' a'a baci n ilikulya i'ya a ka lya. Shegai a tsu fobuso ta kuvon a asu aaza da bawu a naà le ili i roku. 6 Adama a nala, kayin ka tuwa da ta, bawu kuwene, n karimbi ka aza a ukonduso bawu a ka wene ili. Edà ntsumate, a'ayin a de a ka kotsu ta kpaci kaara ka rukpa da ta, kaara ka woko da ta karimbi upetiwa'eshi a le kpaci Kashila ka wushunku le ma." 8 Shegai mpa, n ma ta ushadangi n ucira, n Kulu ku Magono ma Zuba, u yain afada a maci n ucira. Ma tonuko ta mmuku n tsikaya n Yakubu unyushi u cingi u le, aza a Isara'ila u da a kpanko iku nna i'ya i tsugono tsu Isara'ila, aza da i'ya i'ari dere i wokoi i cingi. 7 Aza a kuwene a ka yan ta uwono n aza a tsu Isara'ila, aza da i'ya i'ari dere i wokoi i cingi. 8 Shegai mpa, n ma ta ushadangi n ucira, n Kulu ku Magono ma Zuba, u yain afada a maci n ucira. Ma tonuko ta mmuku n tsikaya n Yakubu unyushi u le. 9 Panai na, edà azapige a mmuku n tsikaya n Yakubu, edà aza da ya lya

4 A a'ayin a da a ka tuwa masasa ma Kuwa ku Kashila ku Magono ma Zuba ma woko ta masasa ma ma lai karinga; a ka ràdugba ta ma ma lai agalala. Ama a ushani a ka tasa ta ubana pini tyoku u agata a da a ka yene. 2 Kakuma ka ama ushani a ka tuwa ta a dana, "Tuwai tsu banai a masasa ma Magono ma Zuba, ubana a Kuwa ku Kashila ku Yakubu. Wa wenishike tsu ta ire i ne, tsu wala kpam a ure u ne." Kpaci mele ma wuta ta a Sihiyona, a Urishelima kpam kadyanshi ka Magono ma Zuba ka tambura a ubana a asu u ama. 3 Wa yanka ta ama ushani afada kpam wa tuko ta makorishi ma ibili ma tsara u bangà da, shegai wa wushunku da wa. uyamba u ucira u da warì mbàri. A gonuko iburundu i le mberu ma ucimba, asovu a le kpam mmuwun ma ugyara ndanga. Uyamba wa doku wa ràdugba burundu u ne a uyamba u roku wa, kpam a ka doku a rotsongusu ure u kuvon wa. 4 Ya dem wa dusuku ta yaa u lyai ilimaci i katyaci ka cinwi n madanga ma kapopi a kuwa ku ne. Uza wa la wa giruwusa yi wa, kpaci Magono ma Zuba ma Ucira Gba aya u danai nala. 5 Ko an u wokoi gba ama ka nala ki, ma bolomgbono ta awunu, aza da n bankai tsuwula, wata, aza da n yain mavura. 7 Ma gonuko ta awunu ama va aza da a buwai, wa." 8 Shegai mpa, n ma ta ushadangi n ucira, aza da a lokoi kpam a woko kakumà ka ama a kaci ka le a masasa ma Sihiyona ili i'ya i bidyai a kain kala ki ubana. 8 Avu Urishelima, kunukuzuba ku uza u uwundaya ushiga, asu u kpawan u aza a Sihiyona, asu u de da tsugono

tsu cau tsa gono, tsugono tsu nala tsi tsu de u aza a Asiriya a'ayin a da baci a pasai karen tsa aza a Urishelima.” 9 Ndyia i zuwai gogo-na ka tsunu a tukoi uyamba u tsunu kuvon. 7 Pini ya sa cika, i'ari n magono wa da? Uza u nqak̄a nala ama a Yakubu a da buwai a ka dusuku ta adooki u de u kuwa de da? Adama a nala da i'ari asuvu a kakuma ka ama yavu cinza tsa tsu wutai a asuvu a upana u ikyamba yavu uka da warī a asu u Magono ma Zuba yavu mini ma zuba asuvu mbalā ma ilimaci. 10 Aza a Sihiyona, ikai ma ma rukpusa a mete, ma bawu ma vana uza n ucira, yavu uka u da warī nkudi ma ilimaci, ko kpam u pityanangu n vuma. 8 Ama a Yakubu kpaci gogo-na u kānā tā i asākā a ilyuci yi, i a da buwai a ka dusuku tā a asuvu a kakuma bana i dusuku a kakura. Ya bana tā a Babilia, de ka ama, a mere ma ama ushani a ka woko tā n da a ka wauwa dā. De da Magono ma Zuba ma ucira yavu gabako a mere ma nnama a kutsu, wusa da a kukere ku atokulalu a de. 11 Shegai yavu gabako asuvu a ishiga i nlala, a'ayin a da gogo-na uyamba ushani a bolomgbono de a ka baci u radugi u uwai a mere ma le uza wā la yan tsilala n qđa. A dana, “U kānā tā Urishelima wa wauwa le wa. 9 A ka 'yangasa ta akere a u woko n nshinda! Asākā tsu wene uwono u de a kaci ka atokulalu a de. kpam atokulalu a ilyuci yi.” 12 Shegai a reve uyanwusa u Magono de a ka wacinsa le tā. 10 Magono ma Zuba ma ma Zuba n afobi a ne wa, kpaci u bolomgbono danai, “A kain ka nala ki, ma wacinsa tā adoki le tā yavu ndolu ma ilya, ilya i'ya a bankai asu a de n nangasa kpam nringongo ma adoki a u ulapa u ilya. 13 Magono ma Zuba ma danai, de. 11 Ma wacinsa tā ilyuci i uyamba u de, n “Yangai i kpatsa uyamba, aza a Sihiyonal Kpací wāsāsa asaga da a'ari ukyawin n ilyuci i de. 12 ma nākā dā tā avana a urim, a'ene a de kpam a Ma tuko tā makorishi ma aza a adābu a uyamba urim u shili, adama da i kpatsa uyamba ushani u de, ya doku ya tsāra aza a ukonduso wa. 13 Ma yuku-yuku. Pini nala utsāri u le u da a bokoi wacinsa tā ameli a de n atali a ulyasāka ameli ya neke tā u da gbā a asu u Magono ma Zuba, kayala a de. Ya doku ya kudānku ili i'ya i yain n udukuyan u le kpam asu u Uzapige u likimba akere a de i lyaka le kayala wa. 14 Ma mudusā tā ashampatsu a ameli a Ashera asuvu a de, n wacinsa kpam ilyuci i de. 15 Ma yan tā katsupi ka vā n asuvu a shen n upan a asu u kakuma ka ama a da gbā a tsu 'yuwain ugorimuko mu.”

5 Bolomgbono asoje a vunu, ilyuci i asoje, kpaci a kyawan tsu de n kuvon. A ka lapa tā tsugono tsa aza a Isara'ila a kagbaguzu ka a ka lapa yi n kalangu. 2 Magono ma Zuba ma danai, “Batalami Efurata, avu ilyuci i kenu i'ya a asuvu a kumaci ku Yahuda. Ma dangasa tā uza u te a asuvu a ama a vunu u lyai tsugono tsu Isara'ila, uza da kagali ka ne kāri tun caupa.” 3 Adama a nala, Magono ma Zuba ma neke tā aza a Isara'ila a asu u atokulalu a le, hal she a'ayin a da uka da warī asuvu nkudi ma ilimaci u matsai maku ma vali. Aku atoku a ne aza da a buwai a ka gono a asu u aza a Isara'ila. 4 Wa shamgbā tā ulināka ushiga u ne, n ucira n kala ka tsupige ka Magono ma Zuba Kashilā ka ne. Ama a ne a ka rongo tā mai, kpaci ureve u tsupige tsu ne wa rawa tā hal a makorishi ma likimba. 5 Wa zuwa tā tsu tsāra ndishi n shinga, a'ayin a da baci aza a Asiriya a uwai asuvu a uyamba u tsunu n kuvon, a ka wala tā asu u ukpawan u asaga a pige. Tsa dangasa tā azapige a asoje ama shindere hal gbam kulla a yain tsilala n ele. 6 A ka lya tā tsugono tsu Asiriya n burundu, uyamba u Nimurodu kpam n iburundu i le ufobusi. Wa wauwa tsu tā a asu

6 Aza a Isara'ila, panai ili i'ya Magono ma Zuba ma danai: “Yangai, i dana usapula de a kapala ka nsasa, asākā agalalā a pana alagatsu a de. 2 Nsasa, panai usapula u Magono ma Zuba a kaci ka Isara'ila; zuwai atsuvu i pana, eda kami ka likimba tun caupa. Panai! Kpací Magono ma Zuba ma sapulai ama a ne, wā tā n kadyanshi n Isara'ila. 3 “Ama a vā, ndya n yanka dā? Nida n wokoi kalāndām a asu u de? Tonuko nā mu! 4 N wutukpa dā a uyamba u Masar a asuvu a tsugbashi, n wusa dā kpam. N suki Musa utuwā u toni n qđa, hal n Haruna n Mariya. 5 Ama a vā, cibai ili i'ya Balaku magono ma Muwabu ma fobusoi ma yain, cibai kpam ili i'ya Bala'am kalobo ka Beyo u wushunki yi. Cibai nā nwālu n de a Shitim ubana a Giligal, adama i reve manyan ma maci ma Magono ma Zuba.” 6 Ndyia ma tuwā n i'ya a kapala ka Magono ma Zuba n kudāngu n lyai kayala a kapala ka Kashilā ka zuba? N tuwā a kapala ka ne n udarakpa u urunukpa nā ndyonyom ka kayen ka te da? 7 Magono ma Zuba ma pana

kayanyan ka a'ondom azu azu, n ayenete a Vuma da lai uyansa ili i shinga a asuvu a de, manivi ma zayitum azu kupa? N yain udarākpa wā tā yavu madanga ma kaworo, vuma da lai u n maku ma kagita ma vā adama a unyushi u ukuna u maci asuvu a le wā tā yavu madanga vā, mmuku n vā kpam adama a unyushi u cingi ma kawana. Kain ka mavura ma de ka tuwā de u vā? 8 Nala wa, vuma, Magono ma Zuba ma kain ka a ka bāra dā a unā u ntsumate, gogowenike vu de ili i'ya i'ari i shinga, Ili i'ya va yan na da ya dem wa lapanā. 5 Kotsu i pityanangu i'ya na: Vu yain afada a maci n uciga u wenike n aza a karen a de wa, kotsu i wushuku n aje asuvayali, vu vakunku kpam kaci ka vunu a de wa. Ko aka a de a da ya ciga, i kirana n asu u tono Kashilā ka vunu. 9 Zuwai atsuvu i kadyanshi ka unā u de. 6 Kpací makú ma vali u pana, Magono ma Zuba ma isā ama i ilyuci i tsu goro tā tata u ne, makú ma uka kpam u tsu Urishelima. Kakiri ka, a pana uwonvo u Magono 'yangasaka tā mma u ne, kajene n anuku a ne ma Zuba. Magono ma Zuba ma danai, "Kakumā kpam u tsu yan tā tsilala. Atokulalu a vuma, ka ama n aza a da a bolomgboni a ilyuci, zuwai a'ā tā a kuwa ku te. 7 Shegai mpa, ma zuwa tā atsuvu i pana! 10 Ama a cingi, hal ma asānsā a'eshi a asu u Magono ma Zuba u bāngā mu, ma n udukuyan u dā i tsārāi a ure u cingi? Ko ma vana tā Kashilā ka iwauwi ka vā; Kashilā ka vā asānsā n kakundatsu ka i doi ka n kovoi? 11 wa panāka mu tā. 8 Atokulalu a vā, kotsu i yain Shegai mpa, Magono ma Zuba, ma kpādā dā mazāngā a kaci ka vā wa! Ko n rukpai baci, ma uyan mavura wa adama kakundatsu ka kabān n 'yāngā tā. Ko n dusuku baci a karimbi, Magono maryafuka. 12 Aza a utsāri a de a tsu 'yankusu ma Zuba ma woko tā katyashi ka vā. 9 N yan tā tā ama; ama a de a dā a'āri nā ndishi de a tsu unyushi u cingi a asu u Magono ma Zuba adama yansa kabān, n unā u le da a tsu yinsā ama. 13 a nala ma kawunku tā adama upan u ne, shegai Adama a nala ma lapa dā tā nā mbalā, n wacinsa a makorishi wa shamkpa mu tā, kpaci u pana tā dā adama a unyushi u cingi u de. 14 Ya lya tā usapula u vā, u yanka mu afada dā a'āri dere. ilikulya shegai ya ciwā wa, katsumā ka de ka Wa tuko mu tā a asu u katyashi, n wene ukuna rongo tā n kambulu. Ya bolomgbono tā ucanga u maci u ne. 10 Pini nala dā atokulalu a vā a u de, shegai ko ili ya zuwa wa, i'ya kpam i zuwai ka wene, aku uwono u kimba aza dā a tonuko kenu ma wacinsa tā i'ya a asu u kuvon. 15 Ya ce mu, "Nte Magono ma Zuba Kashilā ka vunu?" tā, shegai ko ili ya kapa wa. Ya pisha tā ilimaci i A'eshi a vā a ka wene tā urukpā u le, gogona a zayitum shegai ya yan manyan n manivi ma ka kpatsa le tā yavu cin a ure. 11 Kain ka a ka ne wa. Ya pisha tā ilimaci i cinwi, shegai ya so lapula a mai asaga a de ka tuwā tā, kain ka a ka mini ma cinwi mi wa. 16 Kpací i tono tā mele doku upeti u karen u de. 12 A kain ka nala ki, ma cingi ma Omiri, n gba manyan ma kuwa ku ama ushani a ka tuwā tā a asu u de, a wutā a Ahabu; i tonoi afobi a cingi a le. Adama a nala Asirya n ilyuci i Masar, hal gbam ili i'ya bidyai ma gonuko dā tā akpongo aza dā a'āri ndishi de a Masar hal Agatā a Yufiriti, n mala ubana a a ka woko tā ili i magori. Nala ya woko, edā ama mala n masasa ubana a masasa. 13 Likimba wa a vā, ko n te wa a ka goro dā tā."

7 Ter vā! Kpací n woko de yavu uza dā wa pana kambulu, uza dā bawu u tsārā ili an u bolomgbonio ilimaci i kashina. An a 'yarai kashina ka cinwi, ilimaci i cinwi i'la i'ya ka kasa a lyai wa, kpam bawu ilimaci i kapopi i gewi i'ya ma ciga. 2 Ama a maci a kotsu de a uyamba vi; aza a ukuna u mayun a buwa wa. Ya dem wa putsā utoku u ne tsārā u wuna, ya dem u wandaga tā utoku u ne utyangi. 3 Ya dem wa tā n ureve a asu u uyan ukuna u cingi n akere a ne, azapige a ka ciga a nāka le kune, aza a afada kpam a ka wusha ukimba u unā, uzapige u tsu zuwa tā a yain ili i cingi i'ya katakasuvu ka ne ka ciga, nala a tsu kpatalāsa ukuna u mayun. 4

woko tā akpongo adama tsicingi tsa aza a dā dusuki pini a yansai. 14 Magono ma Zuba, kirana n ama a vunu tyoku dā kaliniki ka tsu yan n kalangu ka ne, ushiga u nlala u agadu u vunu, u dā wāri ndishi utsyoku u ne a kutsu ka kāri n asu u kalina u tsishindā. Asākā a wutā a lina a kabon ka Bashan n kabon ka Giliyadu yavu a'ayin a cau. 15 Magono ma Zuba ma danai, "Ma yanka dā tā manyan ma ikunesavu tyoku dā n yain an n wutukpā dā a asu u tsugbashi a Masar." 16 Kakumā ka ama a ka wene tā kpam a pana uwonvo ko an u wokoi a'āri n ucira. A ka kimba tā unā u le a padā bini a woko kpam yavu agulani. 17 A ka woko tā yavu ili i'ya ya kaburā a iyamba, a ka lya tā kabutā yavu a'ali. A ka wutā tā n a jeki ikyamba, a asu u ukpawunsa u

le. A ka giruwā tā a kapala ka vunu Magono ma Zuba Kashilā ka tsunu; a ka pana vu tā uwonvo. **18** Kashilā ka roku kā la tyoku u vunu wa, uza dā u tsu cimbusā unyushi u cingi n unyushi u ama a ne a dā a buwai a aza a agadu a vunu. Vu tsu kānā upan u vunu hal ubana wa, kpaci vu tsu pana tā kayanyan ka uwenike uciga u vunu u dā bawu wa savada. **19** Va doku tā va wenike tsu asuvayali a vunu. Va lya tā kaci ka unyushi u tsunu vu vutālā kpam unyushi u cingi u tsunu a mala ma māri lyungu-lyungu. **20** Va wenike tā ukuna u mayun u vunu n uciga u vunu u dā bawu wa savada, a asu u mmuku n tsikaya ma Ibirahi n Yakubu tyoku dā vu yain kazuwamgbani n ikaya i tsunu a'ayin a cau.

Nahum

1 Akani a Kashila a kaci ka Niniba. Tagarada u kuwene u Nahum uza u Elikoshiya. **2** Magono ma Zuba Kashila uza u malyon da, Magono ma Zuba katsupuki ka n upan cika. Magono ma Zuba u tsu tsupuka ta kaci ka ne a asu u atokulalu a ne u tsu gonuko ta upan u ne a asu u atokulalu a ne. **3** Magono ma Zuba war i n maloko ma uyan upan wa, shegai wa ta n ucira cika, Magono ma Zuba ma kpada uyanka aza a unyushi mavura wa. Ure u ne wa ta n uwule u pige u kabatarakpa n ulima, aku alishi a da kabutu ka adeshikpetsu a ne. **4** U tsu barana ta mala n agata a wumkpa, u tsu zuwa ta a da kpam a ekpe. Mete ma mari a Bashan n Karumelu ma tsu lumba ta aki apalu a Lebanon a sakata. **5** Nsasa n tsu gbadu ta a kapala ka ne agalala kpam a tsu darakpa ta. Uyamba u gbadu a kapala ka ne, likimba n gba n ili i'ya i'ari pini a asuvu i giruwu ta. **6** Ya wa fuda wa shamgba a kapala ka ne u yan baci upan? Ya wa fuda u kawunku n upan u shen u ne? Upan u ne wa ta shen yavu akina; atali a tsu yuruwa ta a kapala ka ne yuku-yuku. **7** Magono ma Zuba ma ta ukuna u shinga, eyi asu u ukpawan da a'ayin a upana a ikyamba. U tsu kirana ta n aza da a kpawain a asu u ne. **8** Shegai yavu uwai u mini ma kushivu da wa tuko makorishi ma Niniba gba; wa loko ta atokulalu a ne a ubana a karimbi. **9** Ndyu i'ari ufobuso a kaci ka Magono ma Zuba? Ko ndyu baci wa, wa tuko ta i'ya gba a makorishi; uza u tsu yan tsilala n eyi hal kure wa. **10** Atokulalu a ne a'la ta yavu awana a da a bolomgbonio, yavu asoi a da a gutukpai a ka wala n a rukpusi, a ka runukpa le ta gba yavu mete ma ekpi. **11** Asuvu a vunu, Niniba uza roku wa wuta ta uza da u fobusukoi Magono ma Zuba tsicingi u na'ka adooki a cingi. **12** Ili i'ya Magono ma Zuba ma danai i'ya na: "Ko an u wokoi aza a Asiria a'ari ushani kpam n ucira, a ka wacinsa le ta kpam a wuna le. Ko an u wokoi n yan vu ta mavura, avu Yahuda, ma doku kpam ma yan vu mavura wa. **13** Gogo-na ma kodo ta madanga ma kulima ma a tadangi a udyoku u vunu, n kidasa kpam ikani i'ya a sirasa vu n i'ya." **14** Ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a kaci ka vunu Niniba i'ya na: "Va doku va tsara mmuku n tsikaya aza da a ka wushuku kala ka vunu wa. Ma wacinsa ta gba ameli a vunu, hal n ameli

a urim a da vu darakpusai a da a'ari a kunu ka ameli a vunu. Ma fofusuko vu ta kasaun, kpaci var n kaken wa." **15** Wundya, uza da wa tuko kadyanshi ka shinga ki wa wala a zuba u nsasa, uza u da wa yan kalamu ka ndishi n shinga! Kirana n abiki a vunu Yahuda, kpam vu shadangu utsina u vunu. Aza a cingi a ka doku a ka tuko vu kuvon wa; a ka wacinsa le ta gba.

2 Utokulalu u vunu u 'yangasaka vu de, avu Niniba, zuwa awundi a asaga a pige a ilyuci i vunu, awundi ure, fobuso kaci ka vunu adama a kuvon, bolomgbono gba avonshi a vunu! **2** Kpaci Magono ma Zuba ma gonuko ta karinga ka Yahuda yavu ka aza a Isara'il, ko an u wokoi atokulalu a nangasai u da u wokoi bawu kaken kpam a nangasai atyangi a atyaci a le. **3** Nruga ma avonshi a utokulalu yi n shili n da; avonshi a ne aminya a mini ma ma iyen ma a ukai. Nringongo ma urim ma adoki a le ma lada kain ka a fobuso le; a'ari uradugbusa nsari n le. **4** Adoki a da a'ari na nringongo ma adoki a'ari ilyadi cika a ure, a'ari a ubana n agoni ko nte wa a asuvu a akura a ilyuci yi. A ka wakanasa yavu akina a macikal; a ka wurusa yavu ulada. **5** Magono ma Niniba ma isai azapige a asoje a ne, gba n nala a taqatsai a ure. A'ari maloko a ubana a asu u asaga a ilyuci yi; a zuwai nruga n da ma kanga le a asu vi. **6** A karakpai ure u mini aki kuwa ku tsugono ku wasai. **7** A fodoi aminya a uka u magono a lazai n eyi. Nkere n da mari agbashi a ka yan ulapa u una a ka sa yavu a'adya a ka lapusa akamba a le adama a unamgba u asuvu. **8** Niniba wa ta yavu kadaka ka mini, kpam mini ma ne ma tsu wumkpa ta. A ka dansa, "Shamgba, shamgba!" shegai ko uza u kpatala kucina wa. **9** Purai azurufa n zinariya a asu u kuvon! Kuwa ku ucanga u le kari n utsoku wa, a'la ta gba n utsari i icun kau-kau! **10** A wacinsai Niniba, a nangasa u da u wokoi akpong! Atakasuvu a ama a darakpai, a ka jeke ikyamba, a'la kpam n ucira wa upetiwa'eshi u le u waramai. **11** Nte gogo-na kadaka ka igabako kari, a asu u da a ka linaka mmuku n le, a asu u da agono n anuku a igabako a tsu bansa, na mmuku n le, a ka pana kpam uwonvo wa? **12** Gabako u tsu wuna ta ili i'ya i tsu rawa yi na mmuku n ne u piyanla kpam udyoku u manama mi u wuna, aki u shadangu kaafuru ka ne n ili i'ya u wunusai kadaka ka ne kpam na nnama n mete n da a wunai. **13** Magono ma Zuba ma

Ucira Gbà u danai, "Ma yan tā tsilala n avu. Ma vunu. **14** Kene mini kpaci a ka kyawan vu tā n runukpa tā gbà nringongo ma adoki a vunu, kuvon, yan ucira u dā va kāngu kaci ka vunu! kpam burundu u kuvon wa wuna tā asoje a Doku ucira u asaga a vunu, deshinku cin tsi vu vunu. Ma 6ishinka vu tā vu wuna ama a likimba. Alagatsu a asuki a vunu a ka doku a ka pana a **15** Gbà n nala, akina a dā a ka runukpa vu; da wa."

3 Ter vunu ilyuci i uwotsongusu mpasa, u dā u shadangi n kabān n ucanga u dā a purāi a asu u kuvon! **2** Pana! Mawurà ma kajabú, n mawura ma nshingi ma nringongo ma adoki, n tyoku dā adoki a tsu suma kuzugam-kuzugam n ubgabà u nringongo ma adoki! **3** Ayuwi adoki a'ari a uyan kuvon, iburundu i'ari ulada nsari dem mari a ulada! Aza da a kuwusa alya pini ushani. ikyamba ya akushe, i wura tā ukece, ama a'ari a utādatsà a ikyamba i akushe. **4** Gbà nala gita tā an u wokoi Niniba kashankala, kashankala ka shinga ka nala ka ka revei mayinsákà, anuku a tsukunu, uza u dā u yinsái kakumà ka ama n tsishankala tsu ne a woko agbashi, ama kpam n tsuboci tsu ne. **5** Magono ma Zuba ma Ucira Gbà u danai, "Ma yan tā tsilala n avu. Ma filikpa tā mafatari ma vunu n pala upetiwa'eshi a vunu. Kakumà ka ama a ka wene vu tā kataba kpam tsugono tsa wene tā uwono u vunu. **6** Ma tsunku vā tā ili i icadi, n yan ka vu ili i'ya bawu i gain, n gonuko vu ili i magori. **7** Gbà uza dā baci dem u wene vu, wa suma tā, aku u dana, 'Niniba u woko de kakpongo, ya wa sákà yi?' An te ma tsàra uza da wa tānàsà vu katakasuvu?" **8** Avu vu la ilyuci i Tebesu dā, u dā wàri a ikengi i Agata a Nilu, u dā mini ma kyawain? Agatà a dà asu u kāngu u ne, mini kpam kasaga ka ne. **9** Kushu n Masar da ucira u ne u dā bawu wari n utyoku, aku Putu n Libiya alya abangi a ne. **10** Gbà n nala a banka yi tā tsuwulà a uyamba u tsumoci. Hal gbam a gbashangusi mmuku n kenu n ne a nsandu ma ure gbà. A varanku tā azapige a ne urutà,aku a sarasai gbà azapige a ne n ikani. **11** Avu dem Niniba va so tā vu gutukpa; va zama tā asu u dā va kpawanaku vu boli asu u dā va kpawan a asu u utokulalu u vunu. **12** Gbà ilyuci i vunu i'ya a kanzai n asaga a pige a'la tā yavu ndfanga n kapopi n ilimaci i kagità i le; a'ayin a dā baci a zàngatà i'ya, ilimaci i le i tsu rukpà tā a unà aaza dā a ka takuma. **13** Webele asoje a vunu, a woko de yavu aka! Itsutsu i iyamba i vunu a giduwà tā i'ya cika adama atokulalu a vunu; akina kpam a ka lya tā ndfanga ma uguramgbana ma itsutsu i

Habaku

1 Akani a Kashilà a da Habaku matsumate u wenei a asuvu a kuwene a da na. **2** Magono ma Zuba, hal ubana n were da ma lya vu kapala n u'isà adama a ubanga, kpam vu panaka mu wa? N tuko kushen ku vã ara vunu, adama a u'yangasàkà, kpam vu wauwa mu wa? **3** Ndya i zuwai vu zuwa mu n wenei ukuna u cíngi u na? Ndya i zuwai vu asaràkai aza a ukuna u cíngi? Mawunuka n u'yangasàkà u da na a kapala ka vã; ama da a kyawan mu aza a uciga kushulu n kananamgbani a da. **4** Adama a nala a ka tono kpam mele wa, afada a da a'ari dere a ka yan kpam manyan wa. Tsicingi tsu kyawan de ukuna u maci, adama a nala da a ka kpatalasa afada a maci. **5** Magono ma Zuba ma danai, "Webele kakumà ka ama vu wene, va yan ta majiyan cika, kpaci ma yan ta ili i roku a'ayin a de i'ya bawu ya wushuku n i'ya, ko a tonuko da baci. **6** Wundaya, ma nàkà tã aza a Babila ucira, uyamba u da wàri n asuvu a shen n kushulu. Aza a da a'ari a kutambu ko nte wa a likimba, tsàrà a wususa asu u ndishi da bawu wàri u le. **7** Aza da a'ari n u yanki u uwonvo n u giruwukà, n a yanyi afada a le tyoku da a ka ciga a yanka kpam kaci ka le tyoku da u gan le. **8** Adoki a le a la ta anama ilyadì, asuvu a shen a le a la ta a nleweni n da mèri n kambulu. Adoki a asoje a le a tsu tuwà tã n agoni, asoje a le kpam mbàri n da a tsu wutà. A tsu imkpa tã tyoku maguri n maloko ma ufulà. **9** Gbà le a tsu tuwà tã adama a u'yangasàkà, a tsu pana ta uwonvo u le kahu a rawa. A tsu bolomgbono tã agbashi ushani yavu kayala. **10** A tsu yanka tã ngono majari, a dosuso kpam nkoshi. A tsu goro tã ilyuci i'ya a kanzai n asaga, aka a bolomgbono kayala a yuwa a lyai i'ya n kuvon. **11** A tsu wura tã n maloko yavu uwule. Ele aza a unyushi a da, aza da a bidyi ucira u le u woko le kashila." **12** Magono ma Zuba, a da vàri hal a ubana! Magono ma Zuba Kashilà ka vã, ka Uwulukpi u vã, avu va kuwà wa. Magono ma Zuba, ada vu zuwai aza a Babila a yanka tsu afada. Ada Katali ka vã, ada vu dangasa le a yan tsu mavura. **13** A'eshi a vunu a'la tã uwulukpi, vu tsu fuda vu webele ukuna u cíngi wa, kpaci vu tsu ciga ukuna u cíngi wa. Ndya i zuwai vu asaràkai aza a ukuna u cíngi n aza a mayinsàkà? Ndya i zuwai vu padai bini, va wundaya ama a cíngi a ka kaduwunsa

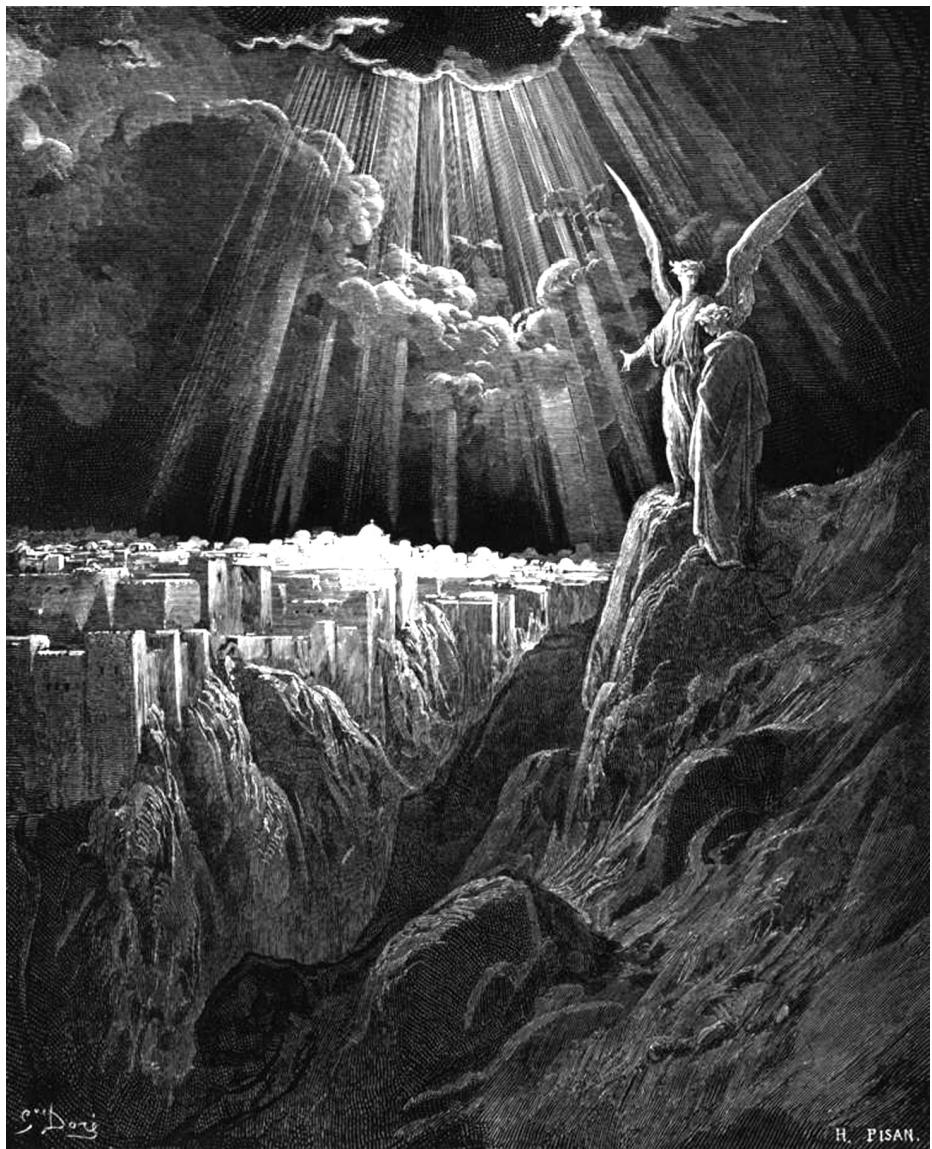
aza da a la le ukuna u maci? **14** Nida va yan n ama tyoku u adan a kushiva, ko yavu ili i'ya ya kaburà i'ya bawu a'ari n uzapige? **15** Aza a Babilia yi, a tsu kàna tã ama tyoku da uza u kuga u tsu kàna adan. A rono le n ibilili aku a yain isali i mazanga an a kàna le. **16** Adama a nala, a tsu lyaka tã ibilili i le kayala hal a yain udaràkpa, kpaci ibilili i le i kàna kà le tã ili i shinga i'ya a lakai uciga. **17** Nala va asaràkai a lyai kapala n ukànasa u ama n ibilili i le a ubana, tsàrà a lyai kapala n uwacinsa kakumà ka ama bawu asuvayali?

2 Ma yuwa tã kunukuzuba ku uza u uwundaya n wene, n pana kpam ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko mu, n tyoku da ma wushuku a kaci ka kushen ku vã ki. **2** Aku Magono ma Zuba ma wushunku mu, u danai, "Korongu kuwene ki kpam ku wutà mai a agbagala a atali, kotsu uza da wa yan kaneshi vi u yain u da mai n u wali. **3** Korongu kuwene ki, kpaci a'ayin a da a dangasàkai kuwene ki kotsu a yan wa. Shegai a'ayin a ka tuwà tã n maloko, kpam ili i'ya n wenike vu vi ya woko tã mayun. Ko a'ayin yi a tuwà baci n maloko wa, vu vana. Mayun da ukuna vi wa gità, kpam wa baràkpa wa. **4** "Akani a da na: 'Uza da baci bawu katakasuvu ka ne kàri dere, wa kuwà tã, shegai uza da wa yan ukuna u maci wa yan tã uma, kpaci wa yan tã ukuna u mayun n Kashilà.'" **5** Mini ma ciñwi ma tsu vurusà tã vuma, a'la tã n ugiami u kaci n aràdi bawu a ka wunvuga, wà tã yavu ukpà bawu wa ciwà. Adama a nala da a tsu lya uyamba adama a kaci a le. (Sheol h7585) **6** "Gbà ama yi a ka yanka yi tã majari n a dosusi yi n magori, n a dansi, "Ter vunu, avu uza da va bolomgbonusuko kaci ka vunu ili i'ya bawu i'ari i vunu! Hal nwere da va bolomgbonusuko kaci ka vunu udukuyan a asu maryafuka?" **7** Maken mà la wa, aza da a ka tono vu kutan a ka 'yangasàkà vu tã bawu vu revei. Aza da a ka tono vu kutan a ka rikpanàkà tã a zuwa vu ujeké ikyamba, kpam va woko le tã ucanga u da a purài a asu u kuvon. **8** An u wokoi vu purusài ucanga u ama a uyamba ushani, gbà aza da a lai a ka purusà vu tã dem ucanga. Nala wa gità tã kpaci vu wotsongusu tã mpasa ma ama, n kunangasú ka vu yankai iyamba, n ilyuci i pige i pige n aza da a'ari pini ndishi gbà. **9** "Ter vunu, avu uza da va zamuka kuwa ku vunu utsàrà a asu u yan ukuna u cíngi, va maka kaci ka vunu

kuwa a zuba u masasa, tsərə vu wauwa kaci ka katyashi; katyashi ki ka wakanasa a akere a ne, vunu a asu ukuna u cingi! **10** Afobi a cingi a a asu u da ucira u ne wari upkawin. **5** U suku vunu a ronuko tə kuwa ku vunu uwono, an u tə usaru a kapala ka ne, usaru u kpə kpam wokoi vu wunusai ama ushani, kpam avu dem a wa tono yi. **6** An u shamgbai, likimba gbađa ka wuna vu tə. **11** Hal n atali a kuma ku asaga a tə, an u webelei, u zuwa tə kakumə ka ama ka vunu a ka sə a kaci ka vunu, ndanga n kusapu giruwai. U təsəsəi nsasa n agalala yuku-yuku n dem n wushuki. **12** “Ter vunu, avu uza da va ma da məri pini tun caupa. Pini da ire i ne i'ari tun ilyuci nə mpasa ma ama, kpam va shigbə ilyuci caupa. **7** N wene tə ama da a'ari ndishi a atan i pige a asu u uyan ukuna u cingi. **13** Panai na, aza a Kushan a asuvu a upana u ikyamba, aza uciga u Magono ma Zuba Uza u Ucira Gbə u da a Midiya a ka jeke ikyamba adama a uwonvo. ama a yain manyan tsərə akina a lyai gbani wa? **8** Magono ma Zuba, va yan upan n agata ko Iyamba kpam i wowotongusu kaci ka le gbani ayenete a mini da? Va sudugba asuvu n mala wa? **14** Shegai likimba wa shadangu tə n ureve da? An vu yuwai adoki a vunu nə nringongo ma u tsupige tsu Magono ma Zuba, tyoku da mini adoki a vunu, vu tuwə tə adama a iwauwi. **9** ma shadangi mala. **15** “Ter vunu, avu uza da va Vu fobuso tə utaun u vunu,aku vu fobusoi vu zuwa aza a karen a vunu a soi, va tsungusuku taku aya. (Sela) An katyashi ka vunu ka wakanai le tsukonu a ncuwani n a soyi hal a gutukpa, aku iyamba i bətsai agatə a wutai. **10** Nsasa n tsərə vu wundi le kataba. **16** A unə u karinga, va pige n wene vu, aki a ka jeke ikyamba. A ro tə shadangu tə n uwono. Gogo-na ada va so hal vu mini ma pige; mala məri a mawurə, aki abali gutukpa! Kpaci macuwani ma məri a kukere a 'yangai ubana a zuba. **11** Kaara n uwoto a ku lyaki ku Magono ma Zuba ma gono tə ara shamgba tə asu u te a zuba, a'ayin a da aya a vunu, aki uwono u kimba tsupige tsu vunu. **17** vunu ka wurusa n a ladī kabolo n katyashi ka Kunangasu ka vu yain a Lebanon, ka gono tə a masari ka vunu. **12** Asuvu a upan u vunu vu kaci ka vunu. Vu wunai nnama n da mari pini, bətsəmgbənə tə likimba, n asuvu a shen a vunu gogo-na a ka ne vu tə uwonvo. Nala wa gitə kpam vu kpatsa tə kakumə ka ama. **13** Vu tuwə tə kpaci vu wotsongusu tə mpasa ma ama, n tə adama da vu wauwa ama vunu, vu wauwa kunangasu ka vu yankai iyamba, n ilyuci i pige i uza da vu tsunki manivi. Vu wuna tə uzapige u pige n aza da a'ari pini ndishi gba. **18** “Nte kelen uyamba u ama a cingi aki vu filikpə yi ili i'ya i ka kameli ka vuma rumai, ko kameli ka urim bidyai a kaci hal a ubana a a'ene. (Sela) **14** Vu ka ka wenishike kabən maco? Kpaci uza da u tawa tə kaci ka uza u kuvon n kaya ka ne, a'ayin rumai ka vi u pityanangu tə n ili i'ya u rumai, u a da a tuwai yavu kabatarəkpa adama a wacinsa rumai kameli ka bawu ka dansa. **19** Ter vunu, tsu. A ka yan mazəŋga yavu aza da a ryafai aza avu uza da wa tonuko kagbukulu, ‘Rikpanaŋka!’ a unambi a usokongi. **15** Va wala n adoki a vunu Ko kpam u tonuko katali ka bawu kəri n uma, vu pasai mala, vu gbađa tə abali a mini. **16** An n ‘Yang!’ Kameli ka fuda ka wenike ili i'ya i'ari panaí ukuna u nala vi, iyamba i və i gigira tə, usokongi? Wundyia, a kumana tə ka n azurufa ajiri a və a je tə dem adama a uwonvo. Atele n zinariya, shegai kəri n kuvi wa. **20** Magono a ikyamba a və a kuwə tə, mpa pini kushani, ma Zuba tani mə tə a Kuwa ku ne ku uwulukpi. aki a'ene a və a gitai udagatsa. Gbə n nala, Asaka likimba gba u pada bini a kapala ka ne.”

3 Naha da kavasu ka Habaku matsumate ka u yain n ulingu u Shigiyonotu. **2** Magono ma Zuba, n pana tə alabari a ili i'ya vu yain, aki uwonvo u kənə mu. Gogo-na, doku vu yain ikunesavu yi a a'ayin a tsunu. A'ayin a da baci vu yain upan n ətsu, ciba, vu pana asuvayali a tsunu. **3** Kashila ka wutə a Teman a uyamba u Edom wa tuwə, Uza u Uwulukpi wa wutə a masasa ma Paran wa tuwə. Tsupige tsu ne tsu kimba tə zuba; likimba kpam u shadangi n icikpali i ne. (Sela) **4** U tuwə tə n ulada yavu

Udani ubana asu u uzapige u ashipi: A shipi u
da n imolo n igogi.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Tsikimba at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Tsikimba at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hades g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Tsikimba---Tsikimba-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aïdios

Romans 1:20
Jude 1:6

1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4

Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōn

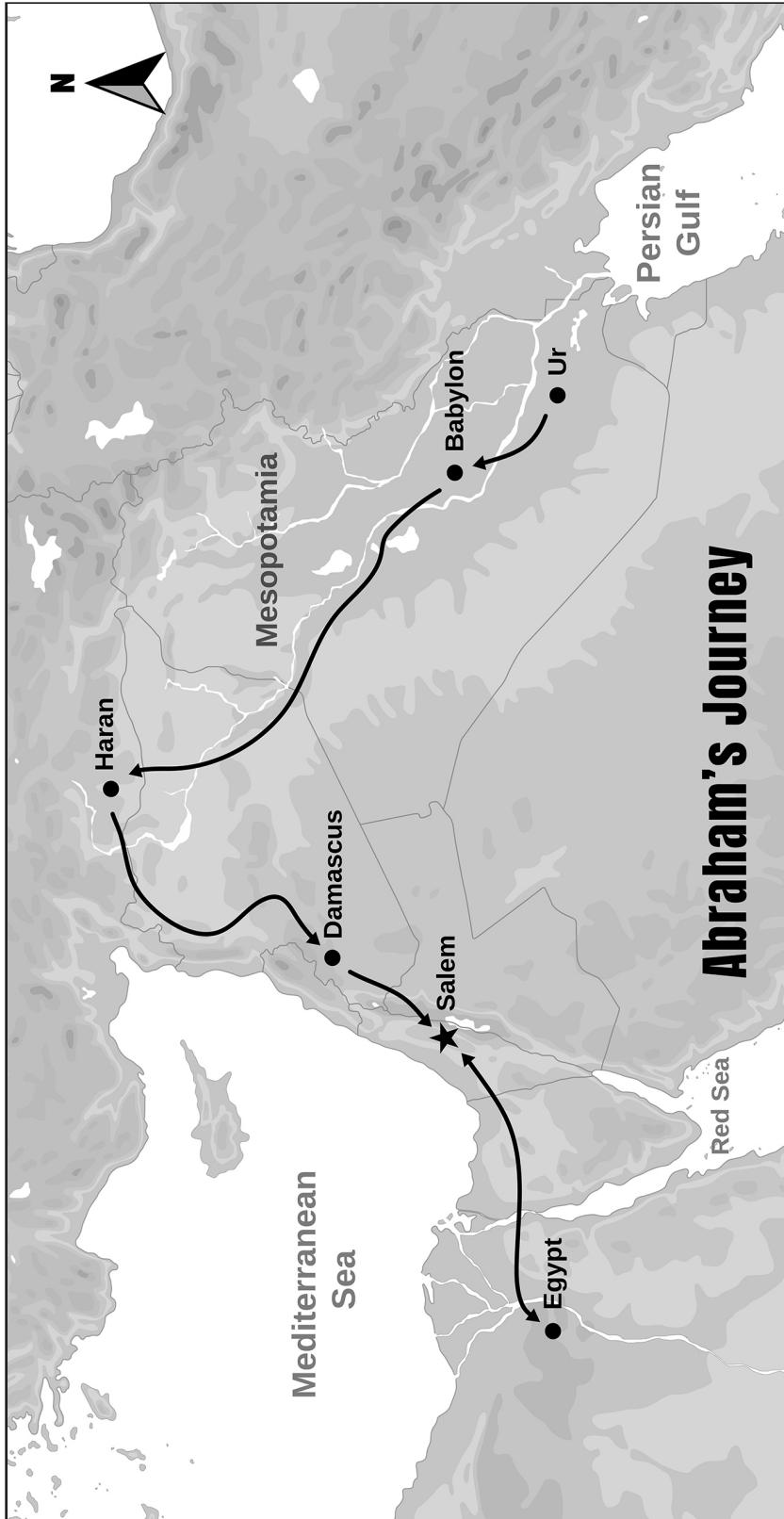
Matthew 12:32
Matthew 13:22
Matthew 13:39
Matthew 13:40
Matthew 13:49
Matthew 21:19
Matthew 24:3
Matthew 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26

aiōnios

Matthew 18:8
Matthew 19:16
Matthew 19:29
Matthew 25:41
Matthew 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

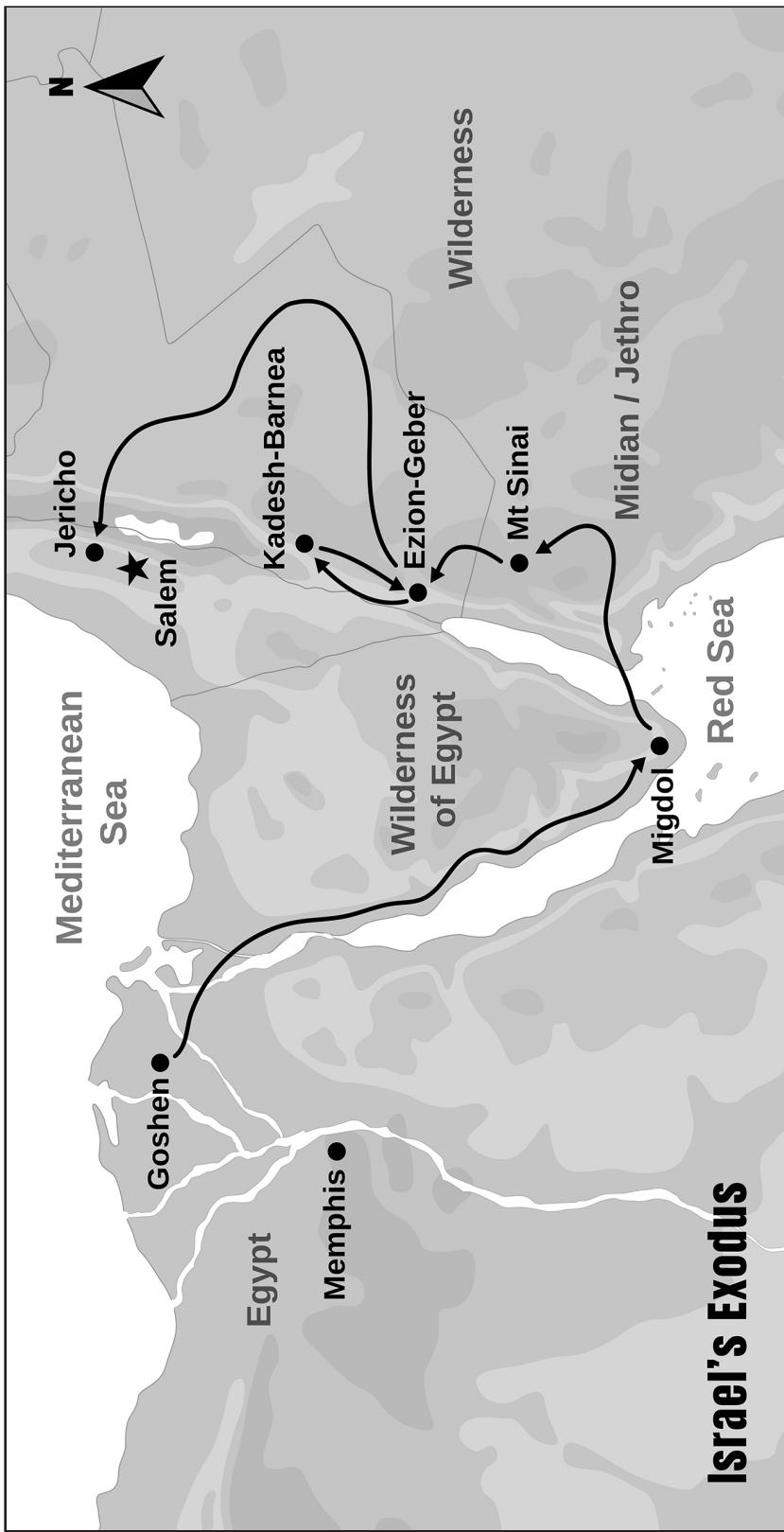
John 10:28	Mark 9:45	Psalms 116:3
John 12:25	Mark 9:47	Psalms 139:8
John 12:50	Luke 12:5	Psalms 141:7
John 17:2	James 3:6	Proverbs 1:12
John 17:3		Proverbs 5:5
Acts 13:46		Proverbs 7:27
Acts 13:48	Matthew 11:23	Proverbs 9:18
Romans 2:7	Matthew 16:18	Proverbs 15:11
Romans 5:21	Luke 10:15	Proverbs 15:24
Romans 6:22	Luke 16:23	Proverbs 23:14
Romans 6:23	Acts 2:27	Proverbs 27:20
Romans 16:25	Acts 2:31	Proverbs 30:16
Romans 16:26	1 Corinthians 15:55	Ecclesiastes 9:10
2 Corinthians 4:17	Revelation 1:18	Song of Solomon 8:6
2 Corinthians 4:18	Revelation 6:8	Isaiah 5:14
2 Corinthians 5:1	Revelation 20:13	Isaiah 7:11
Galatians 6:8	Revelation 20:14	Isaiah 14:9
2 Thessalonians 1:9		Isaiah 14:11
2 Thessalonians 2:16		Isaiah 14:15
1 Timothy 1:16	Revelation 19:20	Isaiah 28:15
1 Timothy 6:12	Revelation 20:10	Isaiah 28:18
1 Timothy 6:16	Revelation 20:14	Isaiah 38:10
2 Timothy 1:9	Revelation 20:15	Isaiah 38:18
2 Timothy 2:10	Revelation 21:8	Isaiah 57:9
Titus 1:2		Ezekiel 31:15
Titus 3:7		Ezekiel 31:16
Philemon 1:15	Genesis 37:35	Ezekiel 31:17
Hebrews 5:9	Genesis 42:38	Ezekiel 32:21
Hebrews 6:2	Genesis 44:29	Ezekiel 32:27
Hebrews 9:12	Genesis 44:31	Hosea 13:14
Hebrews 9:14	Numbers 16:30	Amos 9:2
Hebrews 9:15	Numbers 16:33	Jonah 2:2
Hebrews 13:20	Deuteronomy 32:22	Habaku 2:5
1 Peter 5:10	1 Samuel 2:6	
2 Peter 1:11	2 Samuel 22:6	
1 John 1:2	1 Kings 2:6	
1 John 2:25	1 Kings 2:9	
1 John 3:15	Job 7:9	
1 John 5:11	Job 11:8	
1 John 5:13	Job 14:13	
1 John 5:20	Job 17:13	
Jude 1:7	Job 17:16	
Jude 1:21	Job 21:13	
Revelation 14:6	Job 24:19	
	Job 26:6	
eleēsē	Psalms 6:5	
Romans 11:32	Psalms 9:17	
	Psalms 16:10	
Geenna	Psalms 18:5	
Matthew 5:22	Psalms 30:3	
Matthew 5:29	Psalms 31:17	
Matthew 5:30	Psalms 49:14	
Matthew 10:28	Psalms 49:15	
Matthew 18:9	Psalms 55:15	
Matthew 23:15	Psalms 86:13	
Matthew 23:33	Psalms 88:3	
Mark 9:43	Psalms 89:48	

Abraham's Journey

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

Mediterranean
Sea

Sidon
Tyre
Caesarea-
Philippi

Galilee
Capernaum
Bethsaida

Cana
Nazareth

Sychar

Samaria

Ephraim

Jerusalem ★

Bethany

Bethlehem

Judea

► Egypt

Decapolis

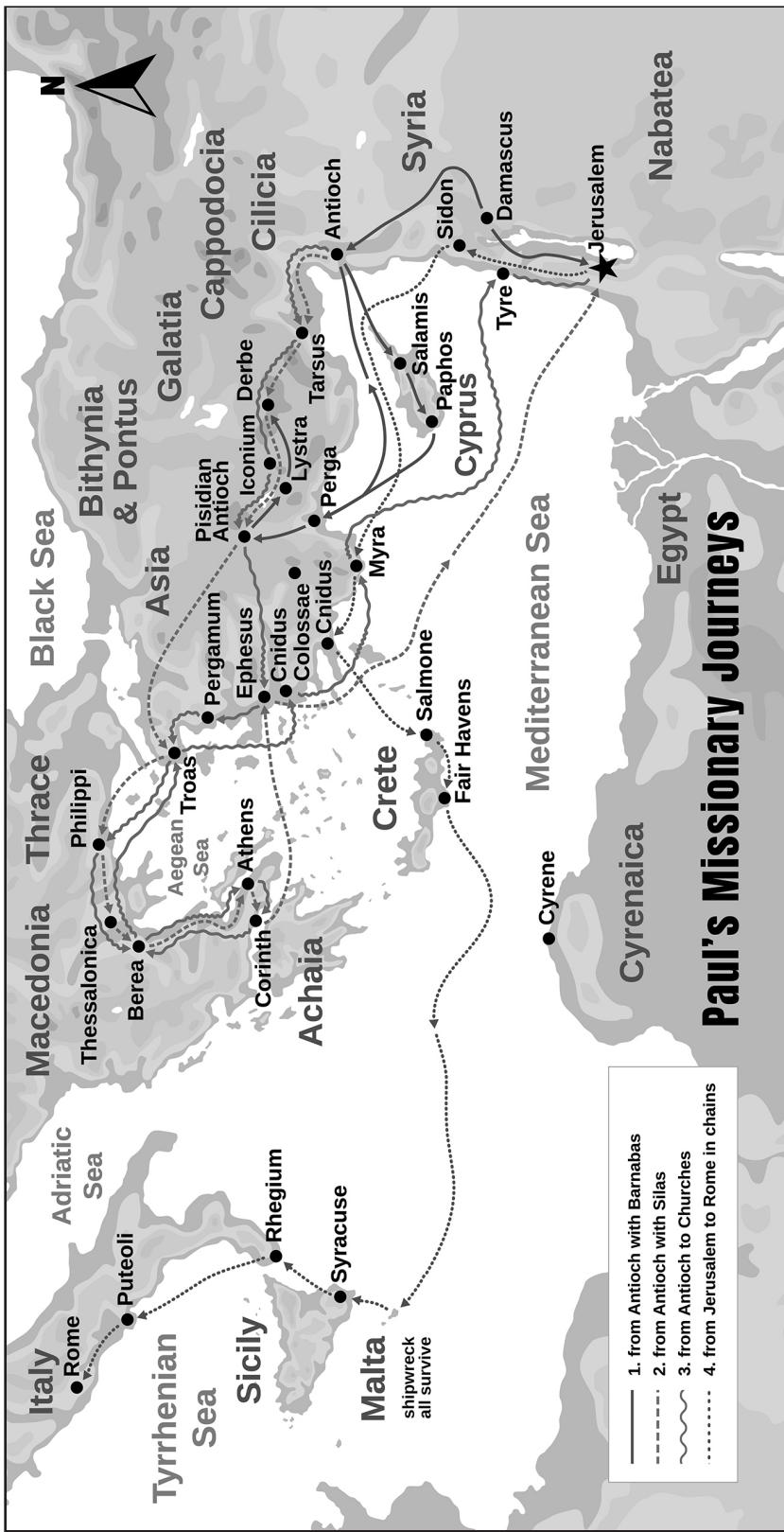
Peraea

Jericho

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Jesus' Journeys

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyred in Ecuador
- 1830 John Williams reaches Polynesia
- 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614 Japanese kill 40,000 Christians
- 1572 Jesuits reach Mexico
- 1517 Martin Luther leads Reformation
- 1455 Gutenberg prints first Bible
- 1323 Franciscans reach Sumatra
- 1276 Ramon Llull trains missionaries
- 1100 Crusades tarnish the church
- 1054 The Great Schism
- 997 Adalbert martyred in Prussia
- 864 Bulgarian Prince Boris converts
- 716 Boniface reaches Germany
- 635 Alopen reaches China
- 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432 Saint Patrick reaches Ireland
- 397 Carthage ratifies Bible Canon
- 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325 Niceae proclaims God is Trinity
- 250 Denis reaches Paris, France
- 197 Tertullian writes Christian literature
- 70 Titus destroys the Jewish Temple
- 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52 Thomas reaches Malabar, India
- 39 Peter reaches Gentile Cornelius
- 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ►			Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful? ►			Romans 5:12-19	
Where are we?			Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.
Who are we? ►	God	Father	John 10:30 God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden
		Son		
		Holy Spirit		
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Deceased believing		
		Deceased unbelieving		
	Angels	Holy		
		Imprisoned		
		Fugitive		
		First Beast		
		False Prophet		
		Satan		
Why are we? ►			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God's image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?

Fallen				Glory				
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth				
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3				
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City				
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers						
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth								
Luke 16:22 Blessed in Paradise								
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				Matthew 25:41 Revelation 20:10				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command								
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus								
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind				Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels				
		Revelation 20:13 Thalaasa						
		Revelation 19:20 Lake of Fire						
		Revelation 20:2 Abyss						

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Tsikimba at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our Good News sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

"Go and make disciples of all nations, baptizing them in the name of the Father and of the Son and of the Holy Spirit"

Matthew 28:19

